

1977 | 5

A barátság útján

Kemerovo és Nógrád
megye
testvéri kapcsolatáról

Kemerovo – Szibéria szíve

Válogatás testvérlapunk,
a kemerovói

**ОГНИ
КУЗБАССА**

szerzőinek munkáiból

Élet
a „magyar Kemerovóban”

Moszkvai filmfesztivál, 1977

PALŐCFÖLD

Ünnepeinkben munkás mindennapjainkról ítélkezünk. Meggyőződéseinkről, elkötelezettségünkről tanúskodik a példa, amelyet ünnepé emelünk — és tanúskodik hűségünkről, mit a hétköznapiak során valóra váltott terveink, a cselekedetek és tartozások igazolnak vagy cáfolnak. Méltóságunkról és következetességünkről is tehát, alapos emberi értelemmel átgondolt próbálkozásainkban.

Az Ünnepe felszíne: plhenónap, zászlóerdő, megemlékező szónoki szavak. Az Ünnepe mélységei: hatványozottan felelős, áttekinthető igazolás a Példában megtestesülő mércéhez és az e mérce szerint kijelölt optimumokhoz.

Igy ítél rólunk az ünnep és így ítélkezünk mi magunkról ma is — két emberöltőnyi távolságból tekintve vissza Október világtörténelmi jelentőségű eseményeire, az események világot formáló következményeire.

Nagy Októberi Szocialista Forradalom. Nagy Október. Október. Jelképes ériékü, ahogyan a mindennapi tudat a maga szempontjából leglényegesebbnek ítélt történelmi eseményeket jelzi, amikor lényegük tartalmát egyre mélyebben, terjedelmét egyre tágabb körökben ismerve és így azokat magáénak vallva, egy szóba csupasztatja-nemestíti a figyelmeztető és tegyelmező Példát. Ertelmi és érzelmi azono-

sulásunk minőségére utal, hogy tévedhetetlenül tudjuk egy egyedivé kristályosított köznévvvel jelölten is, mire köteleznek bennünket Március, Április, Október megváltó szándékú és megújító erejű történései.

Hat évtizede annak, hogy a Föld egyhatodán egy új társadalmi rend építése kezdődött meg, hogy létrejött az első szocialista állam. Hatvan éve annak, hogy az orosz munkásosztály Október forradalmi napjaiban megdöntve a hatalmat, a társadalmi fejlődés új útjának lehetőségét mutatta fel az emberiségnek.

Október napjaiban élő valósággá vált az elméletben megalapozott szocializmus. Pontosabban fogalmazva, lehetségessé vált az elmélet elsőként való és mind teljesebb gyakorlati alkalmazása. Melynek immár több évtizedes eredményeivel büszkélkedhetünk. De soha nem mentesíthetjük magunkat a felelősségtől, hogy napról napra egyénenként vállaljuk az új élet teremtésének elvekhez igazodó, alkotó útját, a felkészült öntevékenységet, az átgondolt kezdeményezőkézséget, az elkötelezett aktivitást. Essék szó heroikus nekifeszülésekről, vagy csavarigazító kis ténykedésekről: a „hétköznapi forradalmiságról”. Mert mindmáig igazak Lenin szavai: „A kommunizmus alapelveinek olyan érvényesítésére van szükség, amely ezeket az elveket a részletekben helyesen módosítja, ezeket a nemzeti és nemzeti-állami különbségekhez helyesen idomítja, alkalmazza”, „a szocializmust nem lehet felülről jövő rendeletekkel megteremteni. A szocializmustól távol áll a hivatalos bürokratikus gépiesség: az eleven, az alkotó szocializmus maguknak a néptömegeknek az alkotása... A tömegek eleven alkotóereje — ez az új társadalom döntő tényezője”. Vagyis a társadalomépítésnek az Októberi Forradalom által megnyitott és példázott útját járva itt és most egyénenként is felelősek vagyunk azért, hogy az Október és legutóbbi évtizedeinek hétköznapijában csiszolódott alapelvek és törvényszerűségek alkotó alkalmazásával, a korszerű kultúra teremtő felhasználásával hogyan nemesül tovább életünk minősége.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom szerepének, jelentőségének elismerése tehát nem merülhet ki 1917. Iorradalmi eseményeinek ismeretében, pusztán a Példa lényegének felismerésében, az általános felelősségek tudatosításában. Mindennapi feladataink meghatározásához, megoldásához ad támaszt a Szovjetunióban és a szocialista közösség más országaiban már bevált elvek, gyakorlat, tapasztalatok folytonosan gyümölcsözőtető szemrevétele, hasznosítása. Így tartjuk számon s emlegetjük fel Október jubileumi ünnepén a nyugat-szibériai Kemerovo terület és az észak-magyarországi Nógrád megye között létesült és egyre gazdagodó kapcsolatot is: amely a társadalom- és nemzetépítő munka mindennapi örömeinek és gondjainak kölcsönös megismerésén túl folytonosan szélesedő körökben teremt lehetőséget a személyes emberi kapcsolatok elmélyítésére — Október szellemével egyezően.

Kassai-Végh Miklós

A címlapon, borítón és belső oldalakon Alekszandr Bobkin kernerovói képzőművész munkái

1977 | 5

TARTALOM

- 3 Kiss Aurél: A barátság útján
  - 4 V. Szitnyikov: Kemerovo — Szibéria szíve (Ford.: Bedő Éva)
  - 7 Kassai-Végh Miklós: Jegyzetlapok egy utazásról
  - 8 Szabó Gyula: Élet a „magyar Kemerovóban”
-
- 11 Vlagyimir Mazaev: Fagyos zelnicegy (Ford.: Pál József)
  - 13 Vlagyimir Vlaszov: Gazfickó (Ford.: Kassai-Végh Miklós)
  - 16 Igor Kiszeljov: Gyermekkorunk zenéje
  - 16 Vlagyimir Ivanov: XXX
  - 16 Szergej Donbaj: Filmkockák a történelemből
  - 17 Valentyin Mahalov: Felfedezés, XXX
  - 17 Ivan Polunyin: XXX
  - 17 Viktor Bajanov: XXX
  - 17 Alekszandr Ibrahimov: XXX
  - 17 Zinaida Csigarjeva: Mása (Ford.: Csongrády Béla)
  - 20 Jekatyerina Dubro: Zápor (Ford.: Schneider Miklós)
-
- 23 Vlagyimir Kuznyecov: Sorsom a történelemben (Ford.: Laczkó Erzsébet)
-
- 26 1977. Moszkva, filmfesztivál (Veress József)
  - 27 A Téli köd és mások (Salgói D. Mihály)
  - 28 Jurij Bondarev: A part (Cs. B.)
  - 29 Vaszilij Suksin: A harmadik kakasszóra (Horpácsi Sándor)
  - 30 Pályázati felhívások: Madách Imre alkotói díj; Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálé

PALŐCFÖLD

TÁRSADALOMPOLITIKAI IRODALMI MŰVESZETI FOLYÓIRAT

A NÓGRÁD MEGYEI TANÁCS MŰVELŐDESÜGYI OSZTÁLYÁNAK LAPJA
Felelős szerkesztő: Végh Miklós. Szerkesztőség: 3100 Salgótarján, Arany János út 21. Telefon: 14-13. Kiadja a Nógrád megyei Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Vida Edt. Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető bármely postahivatalnál, a kézbesítőknél, a posta hírlapüzleteiben, és a posta Központi Hírlap Irodánál (KHI Budapest V., József nádor tér 1. sz. Postacím: 1900 Budapest) közvetlenül, vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-961 62 pénzforgalmi jelzőszámra. Egyes szám ára 5 Ft, előfizetési díj fél évre 15, egy évre 30 Ft. Megjelenik kéthavonta. Kéziratokat és rajzokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

INDEX: 25.952

ISSN 0555-8867

77.12950 N. m. Ny. St. 1600 db

VÁLTOZO VALÓSÁGUNK

A barátság útján

Az Ogyi Kuzbassza és a Falócföld szerkesztősége a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulóját a barátságot dokumentáló különszámmal köszönti.

A szerkesztők, szervezők szándéka: alkalmat teremteni a egymástól sok ezer kilométerre levő barátok életének alaposabb megismerésére — a művészet eszközeivel. Nem az első közös kulturális vállalkozás ez, elég csak a nemrégiben megjelent Találkozás című kétnyelvű antológiára, a Szovjet Tudomány és Kultúra művészeti rendezvényeire, a Szibériai Hetek máig emlékezetes programjaira utalni.

A két megye közötti egyre gazdagabb kulturális kapcsolat a magyar—szovjet barátság építésének, folyamatos fejlesztésének fontos eszközei. A szovjet és a magyar nép barátsága a történelmi harcok tüzeiben született és erősödött meg. A hat évtizeddel ezelőtti közös harcokban, a felszabadítás történelmi formáló nemzedékek sorsát alakító eseményeiben is eszméink, céljaink azonossága fejeződött ki, de még inkább így volt, így van a szocializmus építésének kezdeteikor, s mai szakaszaiban.

Nem csupán az ünnepnapok, hanem a közös munka, a hétköznapi együttműködés erőfeszítései formálják, erősítik a népek közötti barátságot. A nemzetközi fórumokon a békéért, a haladásért vívott közös küzdelem, a gazdasági fejlődést szolgáló KGST komplex program, a szocialista integráció, az ideológiai együttműködés különböző formái és eredményei a proletár internacionalizmus eszméjét kézzelfogható, széles körben felismert valósággá teszik. A nemzeti és nemzetközi érdekek összhangja, az egymás sikereiben való kölcsönös érdekelttség, az elvtársi szolidaritás, az antikommunista eszmék ellen közösen vívott küzdelem gyakorlata, életünkre gyakorolt hatása egyre nagyobb tömegek számára válik ismeritő és elismertté.

A magyar—szovjet barátság fejlődésében mutatkozó új vonások egyike éppen ebben gyökerezik. Ma is tisztelettel gondolunk, a hősöknek kijáró megbecsüléssel emlékezünk meg azokról, akik a szocialista építés feltételeit a szabadságot hozták el a magyar népnek. Hasonlóan nagy jelentősége van, s egyre növekvő szerepet tölt be a szocializmus építésében szerzett tapasztalatok átadása, az alkotó erő példája, a távlatok nyújtása. Ezt fogalmazta meg Kádár János elvtárs az SZKP XXV. kongresszusán mondott felszólalásában. „A Szovjetunió múltja nagy történelmi tanulság, jelene követendő példa, jövője ragyogó ígért.”

A szocializmus lényegéből fakadó internacionalista politika, a közös eszmék és célok alapján épülő sokoldalú kapcsolatok jelentősége az utóbbi években a Nógrád megyeiek számára egyre több személyes élmény segítségével is tudatosul. A megyében már 130 fölött van azoknak a szakembereknek a száma, akik egyetemi tanulmányaikat valamelyik szovjet felsőoktatási intézményekben folytatták. Személyes élményeik, felkészültségük, végzett munkájuk minősége a barátság ápolásában igen jó szolgálatot tesz. Évről évre nő azoknak a száma is, akik az őszi barátságvonat utasaként, vagy egyéb turistautakon ismerkednek a Szovjetunió életével, a gazdasági, kulturális fejlődés eredményeivel, emberekkel, tájakkal.

Ipari üzemekben, mezőgazdasági egységekben, iskolákban, intézményekben egyre-másra alakulnak a magyar—szovjet barátságot tudatosan, szervezett formában ápoló tagcsoportok. Ezek a munkahelyi, mozgalmi közösségek — a politikai munka egészével összhangban — sokféle módon segítik a tudatos politikai magatartás fejlődését, az internacionalista szemlélet fejlődését.

Tevékenységük egyik legfontosabb vonása: a Szovjetunióról, politikájáról, népei alkotó erőfeszítéseiről reális és sokoldalú képet adnak. Kiállítások, vetélkedők, ismeretterjesztő előadások,

politikai és kulturális rendezvények révén egészítik ki a központi politikai és tömegkommunikációs fórumok tevékenysége nyomán kialakult képet. Ebben igen sok segítséget kapnak a munkahelyi pártszervektől, s néhány éve a Budapesten működő Szovjet Tudomány és Kultúra Házától. Fejlődtek a tagcsoportokban a személyes agitáció módszerei, s bővült a politikai munka hatóköre. Különösen értékes a szocialista brigádok körében végzett nevelő munka, s jó színvonalú az iskolai tagcsoportok munkája is.

A tagcsoportok munkájában az önállóság növekedése, az alkalmazott formák gazdagítása, a tevékenység folyamatossá válása érdekében több jó kezdeményezés történt. A legjobb tagcsoportok tudatosan építik munkájukban a testvérmegyei kapcsolatokban rejlő lehetőségekre.

Kemerovo — 6000 kilométerre Nógrádtól — Magyarország nagyságú területen fekszik, s gazdasági potenciálja, kulturális fejlődésének üteme az abszolút számok mutatóival nem hasonlítható a mi lehetőségeinkhez. Kemerovo — Szibéria szíve. Szerepe a fasizmus ellen harcoló ország életében, a második világháború idején is igen nagy volt. Ma: a kommunizmust építő nemzedékek számára Szibéria, s annak központja, Kemerovo a nagyszabású társadalmi-gazdasági program megvalósításának egyik legfontosabb gazdasági bázisa.

A nagy távolság, az eltérő gazdasági feltételek ellenére a tízéves szoros kapcsolatban igazi barátság, testvéri érzelmek születtek. 1967-ben járt először nógrádi pártdelegáció Kemerovóban. Azóta évenkénti rendszeres politikai tapasztalatcsere alakult ki, amelyet jól egészítenek ki a szakszervezetek és az ifjúsági mozgalmi szervek közötti eleven kapcsolatok, a kulturális együttműködés különböző alkalmi, formái. A különböző hivatalos jellegű találkozások azonban mindig együtt jártak a személyes ismeretségek, kapcsolatok bővítésének szándékával. Az üzemlátogatásokon, a műtermi beszélgetéseken, szerkesztőségi megbeszéléseken, a művészegyüttesek fellépéseikor mindig akadt alkalom arra, hogy új barátságok szülessenek.

Kiterjedt a levelezőpartner-hálózat is. Ebben elsősorban a fiatalok járnak elől jó példával. A Salgóhányán üdülő pionírok, a nagy utat megjárt nógrádi úttörők noteszeiben gyűlö címekből rendszeres levelezések lettek; a fiatal turisták közül is többen a nagy méretek élményén túl magukkal hozták az őszinte barátság mérlegét is. Sokan mesélték közülük: kemerovói barátaink sokat tudnak Magyarországról, ismerik Nógrád megyét. Ebben szerepet játszik testvérmegyénk sajtójának, rádiójának és televíziójának sokoldalú munkája is. Hasonlóan nőtt nálunk is az érdeklődés. A Szibériai Hetek alkalmával elhangzott 100 előadáson, a különböző kiadványok révén reális és hiteles kép alakult ki Szibériáról, az ott élő emberek munkájáról. Nemcsak a zord időjárást, nem csupán a gigantikus építőmunkát jelenti számunkra Kemerovo — hanem barátokat, dolgozó, munkánk, életünk iránt érdeklődő embereket is.

Azok, akiknek közvetve vagy személyesen is volt alkalmuk megismerkedni a Szovjetunióban folyó építőmunkával, a szovjet emberek gondolkodásával; magatartásával, munkájával — tapasztalataik révén saját távlatainkat, erőfeszítéseinket is jobban, másképpen értékelik.

A fejlett szocialista társadalom építésének programja ma gyakran idézett célkitűzés, mozgósító és felelősségvállalásra készítő nemzeti elhatározás. Megvalósulása azonban nagyban függ attól: hogyan, milyen mértékben tudjuk hasznosítani azokat a tapasztalatokat, amelyeket a Szovjetunió Kommunista Pártja, a szovjet nép szerzett az elmúlt hat évtizedben.

A testvérmegyei kapcsolatok első tízéves ünnepe egybeesik azzal a jubileummal, amelyre szerte az egész világon, a haladó gondolkodású emberek, a munkások ünnepi szívvel készülnek. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom az Urálon túl élő emberek számára is az új élet feltételeit teremtette meg. Sokat dol-

Kemerovo — Szibéria szíve

Nézzenek Szibéria térképére! Igaz, szomszédaihoz képest a kétszer kitüntetett Kemerovo viszonylag kis területű megye, körvonala azonban a szív kontúrájára emlékeztet. S valóban, a Kuznyecki-medence nemcsak az ország keleti részének hatalmas szíve, hanem szocialista államunk egyik ipari központja is. Évről évre, minden ötéves tervben egyre erőteljesebben fejlődik.

Mit jelent ma a Kuznyecki-medence? Mindenekelőtt hatalmas szénlelőhelyet. A kilencedik ötéves terv alatt több mint 24 millió tonnával nőtt a széntermelés — ilyen hatalmas tempóban egyetlen szénmedence sem fejlődött. A kilencedik ötéves terv befejező évében a megye bányáiból és a külszíni fejtéseken 137 millió tonna fűtő- és üzemanyagot hoztak felszínre. Emellett az országban minden második tonna kokszolható szén a Kuznyecki-medencéből származik.

Kemerovo megye azonban nem csupán széntermelő vidék. Fejlett fémkohászata, vegyipara, gépgyártása és energetikai ipara van. A kilencedik ötéves terv alatt a nyersvastermelés több mint 2 millió tonnával, az acélgyártás csaknem 4 millió tonnával, a villamosenergia-termelés 11 milliárd kilowattórával növekedett a megyében.

A Kuznyecki-medencében alumíniumot, cinket, ferroszilíciumot, műtrágyát, gyógyszert, műanyagokat, műgyantát is előállítanak, s ez az ország egyik leghatalmasabb kaprolaktámgyártó vidéke. A megye gépgyárai fűrógépeket, futószalagrendszereket, gépi ácsolatokat, nem robbanásveszélyes elektromotorokat, és sok más terméket hoznak létre.

A Kuznyecki-medence azonban nemcsak nehézipari vidék. Az utóbbi években — különösen a kilencedik ötéves tervben — még egy ágazat fejlődött ki, amely azonnal jelentős helyet foglalt el a megye gazdaságában. Ezt az itt megszokottól különböző, figyelemre méltó iparágat az újonnan épült vállalatok képviselik: a selyem- és fésűgyapjúgyárak Kemerovóban és Leninszk-Kuznyeckben, az évi ötmillió pár cipőt előállító kiszeljovszki üzem, a belovói kötöttárugyár és a Prokopjevskben levő porcelángyár.

A vas- és színesfémkohászati üzemekben, a vegyiparban, a könnyű-, élelmiszer- és más iparágakban egyre inkább nagy teljesítményű gépsorokat használnak, a technológiai eljárásokat és a termelést teljesen automata rendszerek irányítják.

Az ötéves terv folyamán nagy munkát végeztek a tudományos kutató- és tervezőintézetek, oktatási intézmények is. Több mint ezer témát dolgoztak ki, s ezeknek a termelésben történt bevezetése körülbelül 300 millió rubel megtakarítást eredményezett. 758 találmány, 36 szabadalom született: a tudomány és technika vívmányainak köszönhetően a kilencedik ötéves tervben a munka termelékenységének növekedése évi 5,3 százalékos volt, szemben a nyolcadik ötéves terv alatti 4,6 százalékkal. Az ipari termelés növekedésének 94 százaléka a munka termelékenységének növeléséből adódott.

A Kuznyecki-medencében hatalmas építkezések sora folyik. Az építők sokezeres „hadserege” több mint 600 nagyvállalatot, 19 várost, 43 városias jellegű települést, több ezer km hosszú vasútvonalat és autótutat, gyönyörű iskolákat, kórházakat, könyvtárakat, színházakat, kultúrpalotákat, főiskolákat hozott létre.

V. I. Lenin nagyra értékelte a Kuznyecki-medence jelentőségét Szovjet-Oroszország népgazdaságában. Gondoskodott fejlődéséről, összekapcsolva az Urál-hegység óriási érckészletei és a kuznyecki kőszén felhasználását. Lenin támogatta azt az elgondolást, hogy a Kuznyecki-medencében egy autonóm ipari egységet alakítsanak ki. A vidéket már az első ötéves terv idején fejleszteni kezdték, korszerű technikával látták el. A párt és a kormány határozata az Urál—Kuznyecki ipari centrum megteremtéséről lehetővé tette, hogy új bányákat és hatalmas üzemeket hozzanak létre, s a kuznyecki szénét szállító szerelvények új vasútvonalakon közlekedjenek. Kuznyecksztraj, az Amur melletti Komszomolszkhoz hasonlóan a harmincas évek jelképévé vált, a termelőerők keletre irányuló, jelentőségében és méreteiben is hatalmas mozgásának szimbóluma lett. Gornaja Sorija és Haka-szija vasérc és szene, a vasút, és a bővizű Tom folyó meghatározta, hogy a hatalmas fémkohászati művek építéskor a mos-

goztak és szenvedtek is a forradalom vívmányait védő szibériaiak — hiszen az ifjú szovjet állam ellen támadó nemzetközi reakció nem véletlenül, s nem is válogató eszközökkel akarta megszerzeni a gazdag Szibériát. A kuznyecki földön is diadalmaskodtak a lenini eszmék: az alkotó emberi képesség, a tudás, a forradalmi fegyver, a gigantikus méretek mellett is emberivé formálta a világot. Az olvasók, akik barátaink életéről kapnak művészi híradást, ismét közelebb kerülnek Kemerovóhoz, a kommunizmust építő emberekhez.

A barátság útján halad tovább így a két megye dolgozó társadalma. Ezért is köszöntjük a két szerkesztőség közös vállalkozását az újabb találkozások egyik érdekes, vonzó kiindulópontját. A további közös munkához szükséges tervek, elképzelések már kialakultak. Szándékunk a Kemerovót bemutató ismeretterjesztő könyv szerkesztése, megjelentetése. A TIT megyei szervezete a közeljövőben szervezi meg a Barátság-klubot, a Kemerovóban járt, rendszeres beszámolókra vállalkozó nőgrádiak részvételével. Tovább kívánjuk a levelező kapcsolatokat fejleszteni, s szerény mértékben bővíteni lehet a turizmus lehetőségeit is. Még rendszeresebbé lehet tenni a fiatalok találkozásait, a műszaki értelmiség tapasztalatcseréjét, a sajtó együttműködését. Készülnek terveink a kulturális kapcsolatok további szélesítésére. Ezeknek megvalósításához igen jók a politikai feltételek, kölcsönös az érdeklődés.

Kiss Aurél

MSZMP Nógrád megyei Bizottság oszt. vez.-helyettese

lani Novokuznyeckre esett a választás. Ide érkeztek a moszkvai, leningrádi és ukrainai szakemberek, a déli és uráli tapasztalt szakmunkások, s fiúk és lányok az ország legtávolabbi sarkai-ból, s velük együtt a vidék őslakosai, a mesterségükről híres sorszki kovácsok is részt vettek a gigantikus fémkohászati kombinát létrehozásában. 1932. április 3-án már nyersvasat termelt az üzem első kohója. 1937-ben az építők befejezték a Kuznyeki Kohászati Kombinát második üzemegységének építését is. A kombinát jelenleg egymaga több nyersvasat és acélt termel, mint a cári Oroszország összes fémkohászati üze-mei 1913-ban.

A nagy építkezés munkáshétköznapijain során nagyszerű szibériai kohászok nevelődtek, hősi tettekre képes kollektívák kovácsolódtak össze. Novokuznyeck most Szibéria egyik legnagyobb városa, s további fejlődését meghatározza a KMK fiatalabb „testvérének”, a Nyugat-szibériai Kohászati Üzemeknek az építése.

A Nagy Honvédő Háború éveiben a kuznyeki emberek mérhetetlenül sokkal járultak hozzá a hitleri hordák feletti győzelemhez. A Donyec-medence fasiszta okkupációja után az ország fő üzemanyagforrásává válva, a Kuznyeki-medence növelte termelőkapacitását. Különösen gyorsan nőtt a széntermelés a medence déli területein, ahol a kokszolható szén rétegei találhatók. Új bányák tucatjait tárták fel, szénosztályozókat építettek a háború éveiben. Az uráli iparvidék — államunk fegyveres erőinek arzenálja — nem tudott volna termelni a kuznyeki bányászok hősi munkája nélkül. A Kuznyeki Kohászati Kombinát munkásai, mérnökei, tudományos kutatói napokig nem mozdultak ki a műhelyekből és laboratóriumokból, miközben a páncélosok gyártására alkalmas acél előállításának problémájával foglalkoztak, s a kitűzött feladatot teljesítették. A háterszágnak ez a mun-

kasikere nagymértékben meghatározta a helyzetet a fronton is — a német fasiszta megszállók meggyőződhetnek „a szibériai acél szilárdságáról”: a kuznyeki páncélpajzs megbízhatóan védte a hazát. A kuznyeki katonák hervadhatatlan dicsőséget szereztek a frontokon. Sokan közülük elesetek a csatatereken, de még többen jutottak el Berlinig, hogy kitűzzék a győzelem zászlaját. Földijeink százai váltak a Szovjetunió hőségé, ezeket tüntettek ki érdemrendekkel és érme-kkel.

Még nem hunytak ki a tűzfészek lángjai, még dörögtek a fegyverek, de a Kuznyeki-medence már minden erejét a fő probléma megoldására, a háború által elpusztított gazdasági élet helyreállítására fordította. Az idősebb „fivérnek”, a felszabadított Donyec-medencének nyújtott segítség a kuznyeki dolgozók életbevágóan fontos feladata lett. A kuznyekiek gépi berendezésekkel, nyersanyaggal, élelmiszerekkel, könyvekkel teli szerelvényeket indítottak Ukrajnába; s mint neki húsz évvel azelőtt a Donyec-medence, most a Kuznyeki-medence adta át Donyecnek kincsei javát.

Mivel külső munkaerő-tartalékra már nem számíthatott, a Kuznyeki-medence maga nevelte ki munkáskadereit — bányászokat, kohászokat, vegyipari munkásokat, építőket, energetikusokat. A kuznyeki föld munkásosztálya a nagy megpróbáltatásokon keresztüljutva megerősödött, megedződött, az ország munkáshadseregének egyik élcsapata lett. Kuznyeck földje egyetlen hatalmas építési területté vált. A térképen zászlócskák tucatjai villannak fel, s mindegyik új, az országos Komszomol-szervezet védnöksége alatt álló építkezés születését jelzi. Az egyik a Nyugat-szibériai Kohászati Üzem, a másik a Novokuznyeck—Abakán vasútvonal, a harmadik a belovói és tom-uszinszki vízi erőmű, a negyedik a hatalmas raszpadszki bánya, az ötödik a krapivinszkiji vízi csomópont a Tom folyón —, s a sort még folytat-hatnánk.

A szocialista munkaverseny mindig feszített tempóra ösztönözte a kuznyeki dolgozókat. Több mint fél évszázada tart a Donyec-medence munkáskollektíváival folyó baráti versengés. Az utóbbi években verseny bontakozott ki a tomszki és irkutszki területek dolgozóival is. A szovjet állam fennállásának ötvenedik, Lenin születésének pedig századik évfordulóját ünneplő jubileumi évben érte el legforróbb szakaszát a verseny. A forradalom vezérének nevét viselő ércbánya dolgozóinak példáját követve a megye dolgozói azért küzdöttek, hogy elnyerjék a lenini jubileumi érmet és a díszoklevelet, a medence bányászai harcot folytattak a fejtek, gépek, műszaki berendezések teljes, nagyfokú kihasználásáért — és nagyszerű eredményeket értek el. A nyugat-szibériai kombinát kohászai kezdeményezték azt az országos mozgalmat, melynek célja, hogy a már működő és a most működésbe lépő erőművek a lehető legrövidebb időn belül a teljes előirányzott kapacitással működjenek. A KMK dolgozói mozgalmat indítottak a gépsorok korábban elért maximális teljesítményszintjének túlszárnyalására (Vlagyimir Kolesznyikovnak, a kemerosví nitrogénfeldolgozó üzem műszerkezelőjének több tízezer követője teljesítette Kolesznyikovhoz hasonló sikerrel személyes vállalásait.)

A mai Kuznyeki-medence az erő és fiatalság jelképe, a világ első szocialista állama ipari erejének megtestesítője. A szocialista Kuznyeki-medence történetében, mint cseppben a tenger, tükröződik a Szovjetunió története, feltárul annak a gigászi fejlődésnek a titka, amelyet vidékünk a Nagy Októberi Szocialista Forradalom után elért. És Kuznyeck dolgozói egyre fokozzák a medence termelési kapacitását, a Nyugat-szibériai Kohászati Üzemekben új üzemrészeket és gépcsoportokat helyeznek működésbe, új bányák nyílnak, rekonstruálják a régiakat. A szénbányákban bevezették a hidraulikus eljárást, a „fekete arany” ki-termelésének legmodernebb módszerét, hatalmas fejlődésnek indult a medence új ipari ágazata — a könnyűipar.

A szocialista verseny alapvető célja a munka termelékenységének növelése lett. A jelenlegi periódusban a kuznyekiek a gazdasági reform sikeres megvalósításáért dolgoznak: fő célkitűzésük a technikai haladásért, a magas szintű termelési kultúráért folyó harc, s a munka tudományos megszervezésének bevezetése.

Az új korszak új tulajdonságokat, a politikai és az általános képzettségi színvonal emelését követelte a munkásoktól. Jelenleg a Kuznyeki-medence dolgozóinak túlnyomó többsége felső-

fokú vagy középfokú műszaki végzettséggel rendelkeznek, s ma már a technikumot végzett egyszerű munkás sem ritkaság. A bányászok, kohászok, vegyészek, gépészek, minden szakma művelői rendelkeznek a szükséges gazdasági ismeretekkel, a termelés tényleges gazdái lesznek, gazdái a földnek, természeti kincseinek, s kulturális tekintetben is egyre gazdagodnak, gyarapodnak.

A megyei pártszervezet a gazdasági és szociálpolitikai problémák megoldását összekapcsolja az új ember formálásával, s fokozni kívánja a dolgozóknban a kommunizmus építésének ügyéért érzett felelősséget.

A kommunista párt gazdaságpolitikájának, a szocialista viszonyok közötti társadalmi termelésnek végső célja a nép jólétének emelése, az emberek anyagi és kulturális szükségleteinek legteljesebb kielégítése. Az SZKP programjának, a párt XXIV. kongresszusának megfelelően intézkedések születtek a dolgozók életszínvonalának további emelése érdekében. Egymilliárd rubellel nőtt a lakosság jövedelme, a havi átlagkereset 26 %-kal, 170 rubelre emelkedett, ami magasabb, az SZKP XXIV. kongresszusa által előirányozottnál. A kiskereskedelmi áruforgalom 35 %-kal növekedett, a kuznyeckiek 2,7 milliárd rubellel nagyobb értékű árut fogyasztottak, mint a nyolcadik ötéves tervben.

Javultak a dolgozók lakáskörülményei, nagyobb arányú lett a lakosság gyermek- és kulturális intézményekkel, kommunális és egyéb szolgáltatásokkal való ellátottsága. Az öt év alatt felépült lakások alapterülete 5,6 millió négyzetméter. 140 ezer család, tehát a megye lakosságának egyötöde költözött új lakásba. 16 000 új férőhellyel bölcsődék és óvodák tucatjai nyitották meg kapuikat a kuznyeckiek új nemzedéke előtt. Tovább fejlődött az egészségügyi és a társadalombiztosítás, egyre specializálódik és tökéletesedik az orvosi ellátás a városokban és falvakban, növekvő figyelmet fordítunk a dolgozók egészségvédelmére. Tizenkilenc új kórház nyílt meg, összesen 4200 ágygal, az utóbbi években 24 szakorvosi rendelő kezdte meg működését. Körülbelül 300 egészségügyi intézményünk, 29 mentőállomásunk van. A lakosság járóbeteg-ellátása 423 rendelőintézetben történik. Csaknem kilencezer orvos és negyvenezer egészségügyi közép-káder dolgozik ezen a szakterületen. Államunk évente több mint 170 millió rubelt fordít a megye egészségügyi ellátására.

Ingyenes vagy kedvezményes beutalóval pihentek, turista-utakon vettek részt, szanatóriumokban, a betegség megelőzését szolgáló gyógyüdülőkben állították helyre egészségüket körülbelül kétmillióan. (A nyolcadik ötéves tervben ezek száma csak másfél millió volt.) Népszerűvé váltak az ipari vállalatok megelőzést szolgáló szanatóriumai. A megyében több mint hatszáz úttörő-, építő- és sporttábor működik, ahol évente háromszáz-ezernél több gyermek pihen.

Azon a vidéken, ahol 1915-ben csak egy középiskola és három hétéosztályos iskola működött, jelenleg hét főiskolán, egyetemen és öt tudományos-tájékoztató központban több mint negyvenezer diák tanul, s körülbelül hatszáz ezren tanulnak az általános iskolákban, technikumokban és szakiskolákban. Hat színház, filharmonia, 100 zeneiskola, több száz mozi, közel háromezer (több mint kétmillió rendszeres olvasóval rendelkező) könyvtár működik, a különböző helyi kiadványok összesen 900 ezer példányban jelennek meg.

A kuznyeckiek nemzetközi kapcsolataiban fontos helyet foglal el a Magyarországhoz fűződő barátság: a Kuznyeck-i-medence és Nógrád megye baráti kapcsolata évről évre sokoldalúbbá és gazdagabbá válik. A Kuznyeck-i-medence járásában és városaiiban létrejöttek a Szovjet—Magyar Baráti Társaság helyi szervezetei; a társaság tagkollektíváinak száma ötvenre emelkedett. Mindenütt szerveznek Magyarországgal és Nógrád megyével foglalkozó esteket, beszélgetéseket és előadásokat, vándor-fotókiállítások szólnak a mai Magyarországról és lakóiról. Jelentősen hozzájárul a nógrádi és kuznyeck-i vezetők, dolgozók közötti szoros személyes kapcsolatok kialakulásához a küldöttségek kölcsönös látogatása, elősegíti a gazdasági, kulturális és társadalmi életben folyó munka tapasztalatainak átadását, kölcsönös tanulmányozását. Nagy szerepet játszanak ebben a két megye újságíróinak előadóinak állandó utazásai.

A kommunista párt a gazdasági és szociális átalakulás széles körű programját kidolgozva abból indult ki, hogy annak teljesítése elősegíti a munkások, kolhozparasztok és az értelmiség aktivitásának emelését, s új ösztönzést ad a jobb munkára minden dolgozónak. A kuznyeck-i dolgozók, minden szovjet emberhez hasonlóan, különösen mélyen átérzik, hogy munkájuk a párt ügyétől elválaszthatatlan; azzal teljes mértékben azonosulnak. Nagy lelkesedéssel és harcos aktivitással láttak hozzá az SZKP XXV. kongresszusa által kitűzött feladatok megvalósításához. A megye ipari üzemeiben, az építkezéseken, a kolhozokban és állami gazdaságokban széles körű szocialista verseny bontakozott ki, melynek jelszava: „Javítsuk a munka minőségét és intenzitását a további gazdasági fejlődés és a nép jólétének emelése érdekében!” A tizedik ötéves terv első évi feladatainak határidő előtti teljesítéséért folyó szocialista verseny kezdeményezői a Kuznyeck-i-medence szénbányáiban dolgozó brigádok kollektívái voltak, akik az 1976. január 12-én a párt megyei bizottságár lezajlott (hagyományos) találkozáson jelentős szocialista vállalásokkal teltek, s a megye minden dolgozóját felszólították, hogy jelszavuk a következő legyen: „Az ötéves terv első évében a jó minőség megőrzése mellett minden munkahelyen közelítsük a maximumhoz a munka intenzitását!” A megye dolgozóit felhívták, hogy összpontosítsák figyelmüket a termelés tartalcáinak minél teljesebb felhasználására, a gépek és berendezések kihasználtságának fokozására, élettartamának meghosszabbítására, az élenjáró kollektívák tapasztalatainak szélesebb körű átvételére. Nagy munka kezdődött a tizedik ötéves tervben előirányozott szociális fejlődés terveinek kidolgozása és megvalósítása érdekében: ennek különlegessége az, hogy a vállalati szintű tervezésről a járások és városok szociális fejlesztésének tervezésére térnek át. E feladatok megoldásáért különösen sokat tesznek Kemerovóban, Mezsdurecsenzkben, Leninszk-Kuznyeckben, Promislenovszkijban, Belovóban és más városokban.

Az új ötéves terv első évének most lezárult szakaszában elvégzett munka összegezése azt mutatja, hogy a Kuznyeck-i-medence dolgozói, akik dicsőséges hagyományokkal rendelkeznek, a munka intenzitásának további emelésével és a munka minőségének javításával készek arra, hogy becsülettel végrehajtsák az SZKP XXV. kongresszusának határozatait, és új győzelmeiket arassanak a kommunizmus építése során.

V. Szitnyikov,

az SZKP Kemerovo területi Bizottságának titkára

Jegyzetlapok egy utazásról

Az egyik Kemerovóval két héten át ismerkedtem, s két héten át reménykedtem, hogy megláthatom a másikat is. Az egyik a róla szárnyra kelt hírrel megegyezően — lenyűgöző. Végigbarangoltam jó néhány városának utcáit — több mint tucat városának lélekszáma haladja meg a százezret. nem is említve a félmillió lakost túlnőtt Novokuznyecket és az ötszázezer felé haladó Kemerovót — „rokonként” büszkélkedtem a modern tízzintes lakóépületek, áruval bő kirakatok láttán, megfordulva a kellemesen berendezett, tágas otthonokban. Jártam a novokuznyeckei óriás vaskombinát, a „Zapszib” több száz méter hosszú munkacsarnokaiban és megcsodáltam Kemerovónak nem is legnagyobb kül-színi fejtését, a Kedrovszkij razret, ahol a szinte földfelszínen feketlő szén millió tonnait ássák sok emelet magas exkavátorok. Úttalan utakon megközelített szovhokban álltam szemben az ötszáz személyes kultúrlerem Nógrádra kíváncsi hallgatóságával és végigvezettek palotányi múzeumokon, könyvtárakon, ifjúsági házakon. Beszélgettem munkásokkal, vezető értelmiségiekkel és éreztem vélekedéseikben, gesztusaikban a munka teremtette jogos büszkeséget — gazdasága, kultúrája folytán Kemerovo a „Szibéria szíve” kitüntető címet viseli.

Az egyik Kemerovóval két héten át ismerkedtem, s két héten át reménykedtem, hogy megláthatom a másikat is — a Tajgát. A kincsek és szépségek világát.

Reggeli nyolckor, de én már hat órakor talpon vagyok. A nyitott ablakon beragyog a nap. előkészületben a júniusi kánikula (Otthon ilyentájt éppen éjfél kongal a harang, gondolom, s elfog egy kis szorongás a hateraz kilométer távolságra gondolva.) Leballagok a Hotel Kuzbassz bejáratához. A Tavasz utca sétányának fái, bokrai virággal rakottak, pasztell-szelid fényekben fürdenek a házak.

Reggeli után irány a Nógrád utca, a kiadó sokemeletes épülete előtt már vár ránk Vitalij Vasziljevics dzsippje, s a kemerovói repülőtér zsvajgó embertömegén keresztülverekedve magunkat, egy óra múlva Novokuznyeck irányába repülünk Novokuznyeckben autóra nyergelünk át, s hajrá! tovább, Mezsdurecsenszken át, a hegyek felé. Az eltelt időből és a Volga sebességéből következtetem ki, hogy körülbelül háromszáz kilométer lehet mögöttünk, amikor kocsink éles szögben lekanyarodik a sztrádáról. Dúsfűvű mező közepén kordonnal körülkerített helikopter áll. Amint átszállunk, feldübörögnek a motorok, amelyek három nap múltán ugyanide kell, hogy visszasegítsenek.

A helikopter tágas gyomrában csomagtenger, a fal melletti padokon munkaruhá-

ba öltözött, többnyire húsz-negyven éves korú fiatal emberek, akik leplezetlen érdeklődéssel méregetik öltönyös, félcipős figuránkat. Ilát igen, ez a táj nem a ráérező nézelődők és aszfaltozott utak világa!

Úszunk a felhőtlen kékségben, alattunk egycsapásra eltűnnek a végtelen síkságok, szelid lankák: a fenyővel borított hegyhátak sorát csak a völgyekben kanyargó folyók szalagjai bontják meg. Zöldben hullámlazik a föld egészen a láthatárig, közben-közben holmi világos foltokkal, miket először szélmorzsolta homokhátaknak vélek, s csak sűrűsödöttükör döbbenek rá, hogy tömött hófoltokat látok.

Gyomrom ideges rándulásain mérem, hogy ereszkedünk; közelebb nyomulnak hozzánk a hegyormok, megkülönböztethető faegyedekre osztódik a zöld rengeteg. Száz kilométereken át nyoma sem volt emberi kéznek, most balra előttünk apró település mutatkozik. Keskeny völgy két oldalán egy-egy rohanó hegyi folyó, közbül húsz-huszonöt gerendaépület. Úticélunk, a kimondhatatlanul hosszú nevű geológus-bázis.

Gépünk tesz négy-öt kört a völgy felett — rossz a széljárás, nemigen tud landolni. Aztán újra a biztonságos anyaföldre lépünk. Körülöttünk boldog kiáltások, sűrű ölelkezések: az éveken át családostul itt élő elszánt felderítőket a világgal egyetlenségként ez a helikopter köti össze, látja el testi és szellemi táplálékkal, munkaeszközökkel. Az élet szigorú rendre és makacs kitartásra neveli őket, hiszen a természet nyáron irtatlan bőséget a tél ötven fokot meghaladó hidege, két-három méteres hótakarója követi —, s munkájuk akkor sem szünetelhet.

Vlagyimir Aszkoldavics Vlaszov fogad házába minket. A telep vezetője ez a hatvan-egynéhány évet megélt, szikár férfi, s író is egyben — könyveit jól ismerik a kemerovói olvasók. Ő kalauzol három napon át, szórakoztat regénybe illő életének mozaikjaival, ismerteti meg a telep mindennapjaival, provokál megejtő tájékozottsággal hajnalba nyúló vitákat — életéről, irodalomról, számolja elénk ennek a tájnak általuk már feltárt és még csak sejtelt mesés gazdagságát. S itt, ezen az isten háta mögötti kis telepen az ő holnapi álmaiban már kohók állnak, bányák ontják a szenet, város magasodik. Teheti: tanúja volt már nem egyszer ilyesfajta álmai megvalósulásának.

Második napon megtapasztaljuk, hogy mégsem mi vagyunk a világ végén. A kutatóhelyeket indulunk végiglátogatni. Reggel ragyogó fényre ébredünk, párától sűrű a levegő, mesebeli színekben pompázik a völgy: piros, sárga, kék, bordó virágok garmadája harsog melegfézi bőségben. S mindehhez háttérként a fenyők kemény zöldje — megkoronázva a távoli hegycsúcsok szikrázóan fehér hóspikáival.

Ijesztően dübörgő járműben foglalunk helyet: páncélozott, láncetalpas kételtű, mint egy lövegtorony nélküli harckocsi.

Útnak indulunk — az út szó persze itt a lehető legkisebb mértékben közelít az európai fogalmakhoz, hiszen ez a monstros hol folyókon úsztat minket keresztül, hol veszélyesen meredek hegyoldalakon kapaszkodik fel, ügyet sem vetve mázsányi sziklákra, combvastagságú fatörzsekre.

Sokórás utunk során egyre feljebb és feljebb kapaszkodunk, fokról-fokra gyérül körülöttünk a növényzet, elmaradznak a fák, bokrok. Mikor a hegytetőre érünk — ki tudja hányadik már! —, csak a lábat térdig süppedni engedő hegyi zuzmó zöldellik körülöttünk. És méteres magasságú, összefüggő takaróvá sűrűsödnek a hófoltok. Örök, soha el nem olvadó hótömeg ezerötszáz méteres tengerszint feletti magasságban? Kimenekedünk a huszadik századi hulló gyomrából, és megindulunk a fúrótorony irányába. A meg-megrítuló zuzmószőnyeg hijátusaiban kövek. Felemelem az egyiket, forgatom tenyeremen, vizsgálom. Vasérc — mondja kísérőm —, vasérc a földfelszínen. És nem sokkal mélyebben, ki tudja, milyen határtalan mennyiségben! Ameddig a szem ellát, hegyhát gyűrűz hegyhát után, egészen a kék ködbe olvadó szemhatárig.

A fúrótoronytól távolabb masszív, otthonos meleget adó faépület — hat geológus lakóhelye. Kényelmes hálóterem, villanytűzhely, rádió, televízió. Előretolt helyőrség. Eszembe jut Vlagyimir Aszkoldavics vasutat, kohót, bányát, várost látó álma. Ennek a hat embernek a nevét is bizonyára a majdani alapkövekbe lehetne vésní. Társaikkal együtt. Mert való igaz — kemerovói beszélgetéseink gyakori témája volt ez is, mintegy intelműl annak számára, aki Szibériát megjárva, élménybeszámolóra vállalkozik —, való igaz, hogy mértéktelenek e táj természeti szépségei, tüneményesen gazdagok földje és vizei, ám ez a mértéktelenül szépséges és tüneményesen gazdag föld önnön nagyszerűségét felülmúló leigázókat követel, nem mindennapi akadályok leküzdésére képes gazdát. Sokszorozott, hitet, akaratot, felkészültséget, kitartást. S, hogy tehát a mesés kincseken túl, melyekért „csupán le kell hajolni”, essék mind több szó az emberről, aki szellemének és izmának minden szeletét mozgósítva valóban hasznosíthatóvá teszi ezeket a kincseket.

„Szibéria szíve” — nehéz- és könnyűiparának fejlettsége mellett — okkal büszke arra is, hogy példaadóan gazdag feltételeket teremtett lakosai számára a korszerű, tartalmas élethez. Kemerovo üzem-óriásait és kolhozait, könyvtárait és múzeumait, bányáit és kutatóhelyeit járva a közvetlen tapasztalat mondatja a látogatóval: a Kuznyeck-medence dolgozói méltó gazdái Szibériának.

Kassai-Végh Miklós

Élet a „magyar Kemerovóban”

Levél cím: 3100 Salgótarján, Kemerovo körút E/9.

Ez a ház ugyanolyan, mint a többi. Típusterv alapján építették, oldalt a faltól elváló keskeny betonjárda még a friss szerkezetekben dolgozó erők nyomait hordozza. Ötvenhárom négyzetméteres lakások sorakoznak a szinteken, kényelmes lépcsőházra fűzték fel az otthonokat. A tágas loggiákra enyhe rózsairat párolog. Bözsi néni a ház kertésze. Falusi portájától nehéz szívvel vált meg, de a fiatalok unszolására mégis a városba költözött. Az új környezetben első dolga volt, hogy helyet nézzen a kiskertnek. Vászonzacskóban cipelte magával a virágmagvakat, fura alakú gumókat. Simára fogdosott nyelű ásójával szűzföldet tört fel, férje fiatal hajtásokat hámozott, s azzal kerített a nebulók előtt. A második évben a vasárnapi ebédhez a ház asszonyai innen csipkedték a petrezselyem zöldjét, a szegfűből, tulipánból, kardvirágból jutott a vázákba is. Óvatosan, hogy az idős nő észre ne vegye, mert Bözsi néni szerint a virág a kertben a legszebb. Egyízben fogadkozott is: hagyja az egészséget, mert a rakoncátlan kölykök letaposják a palántákat, a sövény mögé pattanó labda kárt tesz az ágyásokban. Aztán a következő tavasszal újra megjelent

kapával a kezében, összegyűjtötte a száraz kórókat, s új fajtákat ültetett.

Öt esztendeje költöztünk a házba. Amikor a lakáskulcsokat kézhez kaptuk, az első emeleten D. Józsefénél ünnepeltek. Ott volt az OTP megyei igazgatója, a városi tanács képviselője. A Salgótarjáni Kohászati Üzemek fiatal gépkocsivezetőjének televíziót ajándékoztak, mint a városban vállalati támogatással épült ezredik lakás tulajdonosának. Az újságok is megemlékeztek az eseményről. Azóta D.-éknek két gyermekük született, Peti, a nagyobb most készül óvodába. Nem kell messzire hurcolni, hiszen százhusz méterre épült a gyermekintézmény. Udvarát a telep lakói társadalmi munkában alakították ki. Szabad szombaton egyengették a humuszréteget, szórták a fűmagot, gödröket ástak a facsemetéknek, melyek néhány év múlva fának serdülve árnyékolják majd az apróságok játszóhelyét. Magát a telepet kora tavasztól késő ősziig zöldellő akácok szegélyezi. A lombok alatt verseny indult, melyik ház közelében épül a legszebb minijátszóter. Simára koptatott autógumik kerültek félig a földbe, egyiket-másikat fából faragott löfej díszíti, hogy teljes legyen az emberpalánták illúziója.

Öt éve a házban élők először látták egymást. Méregették a másikat, próbáltak közös témákat keresni. A feleségek gyorsabban ismerkedtek, önkéntesen nyakukba vették a jó lakótársi viszonyhoz vezető út egyengetését. A férfiakat a járdaépítés hozta közelebb egymáshoz. Bokáig érő la-

tyakban közlekedtünk hónapokon keresztül. Aztán megjelent és bemutatkozott S. Ferenc, a lakótelep tanácstagja.

— Nagyszabású akciót szervezünk — mondta. — A városi tanács ad járdalapokat, építési anyagokat. A többi a lakókra vár.

Betonlemezekkel burkoltuk az agyagos talajt, útbanlevő vaskos gyökereket téptünk, egyengettük a terep fodrait. A csáskánytól vízhólyagossá váltak a tenyerek, az ingekből facsarni lehetett a verejtéket. Azóta is ezen a járdán közlekedünk.

Egyformák a reggelek. Először Bözsi néni férje nyitja a ház kapuját. Éjjeliőr az építkezésen; hiszen a kőművesek, festők, villanyszerelők dolgoznak még, jövőre mondanak végleg búcsút a Kemerovo körútnak. Az öreg fél ötkor feltotyog az első emeletre, s ébreszti a vőt, aki politikai munkatárs, s harminc kilométerrel arrébb levő munkahelyére naponta vonatozik. Ha siet, Zsigulijába ül.

Korán indulnak a gyárban dolgozók is, T. Zoltán, K. Károly, P. Sándor általában a lépcsőházban találkozik. T. András főmérnök, de ő sem lustálkodhat, a reggeli munkakezdést jelző gyári sziréna hangja felhallatszik a lakótelepre. S amikor a késő hajnali szelek ezüstcsigákat vernek le a fákról, félig kiürül a ház. Sietve érkezik P.-né, a telep korszerű élelmiszerboltjának vezetője, hogy iskolás lányát ellenőrizze, becsomagolt-e minden szükséges kelléket aznapra.

Rövid szóváltás, s indul mindenki dolgára. Az emeleteken felpattannak sorban az ablakok, szivárványos karikák fénylenek az üvegen, a friss levegő megmozgatja a lenge függönyöket, bekapaszkodik a finom anyagba, játszik vele, mintha eolhárfa lenne, amely a legkisebb fuvallatra is megrezdül. A földszinten a levelesládák előtt a postás motoz. Kezében csörög az újságpapír, gondosan begyömöszöli a résen a fémkazettába, kinek-kinek, ami jár.

Szűrkek a délelőttök. Az asszonyokat — már akik gyermekgondozási szabadságon vannak — leköti a házimunka, a mosás, főzés, takarítás, a picinyekről való gondoskodás. S úgy elrepül az idő, hogy észre sem veszik. Legfeljebb az ég tetejére felkúszó nap korongja jelzi a délután idejét. A gyárakból nemsokára érkeznek a reggeli korán kelők. Sohasem lehet tudni, ki lesz az első, hiszen akad a házban lakóknak más elfoglaltságuk is: K. Károly például munkásör, a városi Ifjú Gárda-parancsnokság tagja, s mellesleg középiskolába jár. Ő a nagy barkács, a pincében már az első hónapokban gyalupadot ácsolt, ott szokott furni-faragni. Ha rossz a villanykapcsoló, csepeg a csap, elromlott a háztartási gép, a lakók ajkán önkéntelenül is kibuggyan:

— Majd a Karcsi segít megcsinálni...

S ő falat bont, alátéteket gyárt, miközben két kislánya ott lebzsel körülötte. Felesége a kórházban dolgozik. Egy IBUSZ-utazáson ismerkedtek meg, ahol a helyi hagyományokhoz illően játéklakodalmat csaptak. Karcsi volt az alkalmi vőlegény, felesége fejére került a kölcsönmirtusz. Akkor még nem gondolták, hogy egy év múlva az esküvői színjátékot igazi követi. A földszinten laknak. Van egy régmódi gramofonjuk is, néhanapján felteszik a ritkán hallható lemezeket, a falakon részletek szüremlenek át a Borisz Godunovból, Aidából, népdaltaktusok bizsergetik a fület és a talpat.

A szenvedélyes horgászok: T. Zoltán és P. Gusztáv hetente egy-két alkalommal a víz partján töltik a délutánt. Bottal a ke-

zükben incselkednek a keszegekkel, pontyokkal, s ritkán térnek haza üres szákkal.

Késő délután a ház előtt gyülekezünk. A személygépkocsi-tulajdonosok — hatan — felváltva bütykölik a motort, könyökig nyúlkálnak a Trabant, Skoda gyomrában, készítik elő a szerkezetet a hétfégi kirándulásra. Előkerül a sakk, a tollaslabda, az összecsapások népes közönség előtt zajlanak. Mert játszani nem csak a gyerekek szeretnek, a felnőttek is.

— Jöttök a Tajgába? — hangzik el esténként a kérdés. A csalogatás pedig nem túlevelű erdőbe szól, ahol ezüstösen csillogó vizek és irtások szabdalják a rengeteget, s évszázados kidült fák gyökérzetükön hatalmas földtányérokkel jelzik: ritka erre-felé az ember. A Tajga a lakótelep nemrégén átadott teázója. Kemerovói belsőépítésztervei alapján rendezték be. A háttérül szolgáló fotótapéta az érintetlen, felelmetes tajgát idézi. A közelmúltban meglepetéscsomag is érkezett Szibériából. Amikor a Karancs Szálló vezetői kibontották, hatalmas medve nézett velük szembe, s egy fajdpár üvegszeme csillogott: a preparátumok ma a teázót díszítik, nem mindennapi látványosságként.

A teázó igazi orosz hangulatot áraszt. A háttérből, miközben a népviseleti ruhába öltözött pincéernő szervírozza a gőzölgő italt, szomorkás zene dallamai töltik meg a levegőt. A közelmúltban ott járt a testvérmegeye televíziójának vezetője, s a megyei lap főszerkesztője, akik néhány száz méternyi magnófelvételt ajándékoztak a repertoár bővítésére. Kacérkodik velünk az étlap: grúz saslik, lángoló Tajga-palacsinta, kijevi alma — csupa különlegesség.

A mi Tajgánkba, ahogy nevezni szoktuk, gyakran látogatnak szovjet turistacsoportok. Legutóbb aztán szóba elegyedünk velük (nem kis nyelvi nehézséget kellett áthidalni kézjelekkel és rajzokkal).

Házunkba hívtuk Nyikolaj Besznoszovot, Svetlana Kovaljovát, Alexander Desznikomut. Szása nagy mókamester volt. Nem véletlenül, rendezőnek tanul. Szavalt, énekelte. Megmutattuk neki, milyen körülmények között élnek a „kemerovóiak” Salgótarjánban. Még a pincébe is bekukkantottunk. Szerencsére az egyik lakásból előkerült egy agyonhasznált orosz—magyar szótár, s így már tökéletesen értettük egymás mondókáját. A barátságot vodkával és egri borral pecsételtük meg. Címüket azóta is őrizzük...

A hét vége, ha az idő engedi, s a felhők az égen nem görgetnek lomha lavínákat, a kirándulásoké. A gépkocsi-tulajdonosok hosszabb túrákra vállalkoznak, Egerbe, Bükkszékre járnak fürödni, rokonokat látogatnak. A többiek a tömegközlekedési eszközöket választják, vagy lábukra hagyatkoznak.

— Vasárnap kimegyünk Eresztvénybe? Az apósoméék üdülnek, a ház kulcsát nálunk hagyták — „dobja be” T. Zoltán. Három család összefogott, nyakukban a gyerekek, kézben a tele táskák, s irány Eresztvény. Meredek kapaszkodó derekán húzódik a hétfégi telek, amit egy napra birtokba vettünk. Termésköböl kirakott lépcső köti össze a teraszokat, díszcserjék árnyékában farönkökből fűrészelt asztal, mellette keményülésű lócaék. A kerítés melletti üregben, amit gondos kezek szélesítettek ki, hideg forrásvíz csörgedez, mint egy természetes hűtőszekrény. Bazaltból emeltek ötletes tűzrakóhelyet. Kondérban rotyogott a gulyás, inycsiklandó gőzei felcsaptak a faház tetőterébe is, ahonnan farkasszemet lehet nézni Somoskő várával, Salgó vármaradványával.

— Nincs valami jó könyvetek? — e kérdés vezeti be a lakásközi könyvkölcsönzést. Fiókkönyvtárryira való szépirodalmi alkotás, krimi, útleírás, történelmi regény sorakozik a lakások polcain, s cserél egyikét hétre gazdát, hogy azlán, míg a gyerekek békésen játszadoznak, vita kerekedjék, mint író-olvasó találkozókön szokásos.

A kevés szabad időt a ház lakói igyekeznek tartalmasan eltölteni. A József Attila megyei Művelődési Központban vendéggént fellépő szolnoki művészek színházi előadásai, vasárnapi matiné, izgalmas és unalmas tévéműsorok szerepelnek a programban.

T. Zoli karbantartó lakatos a megyeszékhely egyik legnagyobb üzemében. A harmadikon laknak, két gyermekük van. Zolikát óvodába, Gabriellát bölcsődébe hordják. Felesége a gyár telefonközpontjában dolgozik.

— Nem vártam meg, hogy elteljen a gyermekgondozás három éve. Megérettük a keresetkiesést. Kell a pénz, mindig van valami, amire gyűjtünk. Hogy dolgozok, havonta ezer forinttal több a bevétel — mondja.

A központból már az első nap elkeseredetten tért haza. A helyére felvett kezelőnek négyszáz forinttal magasabb bért állapítottak meg, pedig T.-né már tíz esztendeje a gyárban keresi kenyerét. Ment a főnökéhez, a szakszervezeti bizottsághoz. Fizetésemelés helyett csak ígéreteket kapott: „Majd jövőre, mert az ideai keretet már felhasználták...” Rosszul esett neki, de már belenyugodott. A fiatalasszony egyébként szeptembertől gimnáziumba jár. P. Gusztávnéval együtt vállalkoztak az érettségi megszerzésére. Egyiküknek sem szükséges munkakörük ellátásához a középiskolai végzettség.

— Az ember addig tanuljon, amíg fiatal — vélekednek mindketten.

Hasonló lépésre szánta magát D. József is. A gépipari szakközépiskolába jelentkezett.

— Nem azért töltöttem ki a lapot, hogy majd négy év múlva íróasztal mögé kerüljek. Nagyon jól érzem magam a volán mellett. Az asszony meg az apósom beszélt rá a tanulásra — magyarázta.

A gyermekek és a napi munka mellett nagy fába vágta a fejszét.

Ahány lakás a házban — annyiféle gond. Az egyik család új otthonra spórol,

mert a jelenlegi kétszobásat szűknek tartja, pedig a tervezők igazán kitétek magukért, ennél ésszerűbb alaprajzi elrendezést nehéz lenne papírra vetni. Mások hétről-hétre izgatottan figyelik a MERKUR-jelentéseket, miként haladnak a személygépkocsi-sorszáмок, mennyit kell még várni az anyyira áhított autóra. A kocsi a házban lakók szemében afféle státuszszimbólum, s bár egyik-másik fenntartása alaposan növeli a családi költségvetés „előre nem látható kiadások” rovatát, a világot sem mondanának le róla. Sz. Lajos például, hogy Skodáját kímélje, motorkerékpárt vásárolt, s azzal jár be munkahelyére.

Tombol a tapétázási láz is. A falburkoló tekercseket zömmel a szomszédos losonci boltokban szerezték be, s egy-két napos tapasztalatcsere után saját maguk ragasztják fel. Ilyenkor az önkéntes tapétázók haját vastag mézporréteg szökíti, csiriztől ragad az előszoba padlózata. A pincében tárolt közös kettős létra vándorol a szintek között. S ha vége a munkának, megkezdődik a szomszédolás, együtt gyönyörködnek az új köntöst kapott szobákban.

A házban (és a Kemerovo körúton) lakók előnye, hogy minden közel van. Ta-

valy végre az élelmiszerüzlet kiköltözött a korábbi szűk faházból, amelyet már le is bontottak, s azóta a város egyik peremkerületének ellátását szolgálja. A korszerű üzletben zöldséges- és hentesbolt is helyet kapott. A háziasszonyok legfeljebb azért bosszankodnak néha, hogy a megrendelések nem igazodnak igényeikhez, s így esetenként szűk a választék. Megszűnt a másik gond is. Korábban a városközpontba kellett bejárniuk a betegeknek. Az új orvosi rendelő alaposan megkönnyítette helyzetüket. A lakótelep postát is kapott, végre biztonságosan üzemel a nyilvános távbeszélő is, mert a telefonkábeleket ugyan régen lefektették (a gödrök még fél évre rá is állandó balesetveszélyt jelentettek), távbeszélő-készülék még egyetlen lakásba sem került.

A rádiót, televíziót, s a háztartási gépeket sem kell cipelni már az autóbuszon. Nemrégiben GELKA-szervizt adtak át, mellette meg mozgalmi helyiséget alakítottak ki, ahol a telep lakói találkozhatnak. Az igazsághoz tartozik, hogy az utóbbi ajtaja ritkán nyitott, legfeljebb tanácstagi beszámoló alkalmából tárulkozik ki.

— Most már nyugodtak lehetnek — mondta egy éve M. András, a szomszéd házból, aki a Volán gépkocsivezetője. — Sűrítik a járatokat... — S így lett. Csúszidőben tízpercenként közlekednek a helyijáratok a Kemerovo körútra, s onnan Salgótarján központjába.

„Alvó” városrésznek is nevezik a Kemerovo körüli lakótelepet. Napközben kihalt a kanyarjaival nyolcasra hasonlító utca, az autóbuszokon, személygyűjtő kocsin, az áruszállítókon, s néhány tanulóvezetőn kívül alig-alig közlekednek. Az esztergályosok, pedagógusok, hivatalnokok, kőművesek a nap túlnyomó részét a városban töltik, ott vásárolnak be, szórakoznak, s szinte csak fáradaimaikat kipihenni térnek haza.

Ez jellemző a házra is. Előfordul, hogy két szomszéd hetekig nem találkozik. legfeljebb az autóbuszon fut össze, aztán siet ki-ki a családjához.

— Jöttök focizni?... Nyársalunk?... Egy sakkparti? — Mindig akad azért kezdeményező esténként, hogy arra a másfél órára búcsúzhassanak a napi gondoktól, ne kelljen a fejet törni megoldásra váró problémákon. Mert az öt év nem csak a falakat koptatta meg, a lakókat is közelebb hozta egymáshoz, s részben kényszerűségből — mert, hogy egy fedél alatt élnek —, részben a közös érdeklődési körök révén barátságok szövődtek és szövődnek.

Egy évtizede költöztek a telepre az első lakók. Sártenger fogadta őket, gyalog közlekedtek a város szívébe. Negyvenen ha lehetek, ma csaknem kétezren élnek itt. Akkor József-platónak hívták a helyet, ahol egykor nógrádi bányászok a föld alatt szén termeltek.

Szabó Gyula

Fagyos zelnicemeggy

Hosszú az én életem sora... Hiszen, ha csak azt veszem, három háborút is megértem. Az elsőt, meg a polgárháborúra már homályosan emlékszem, de erre az utolsóra, a honvédőre olyan elevenen, mint-ha ma élném át azokat az éveket. Emlékeimet sorra szedve, egyebet se tudok, mint álmélni, hogy annyi baj után mégis megmaradtam.

A mi falucskánk az Ingol-tó partján áll. Az Ingol nem; hasonlítható a szibériai nagy vizekhez, de azért a mi kis tavunk is bővízű, és mély, ember el nem érheti az alját a közepén! Hogy jó és szép az Ingol, ezt csak most, éveim távolából kezdtem megérteni.

Nálunk a tópart szakadékos. A meredeken alásó partoldalak földrétegei messzi vöröslenek. Ha a víz mellől fölfelé pillantasz, mintha kigyulladt felhők feküdnének ott egymás fölött. A partszegélyen túl kis rét és a rét mögött az irdatlan fekete tajga. És messzi, itt-ott, hegyek sörényei vigyázzak a tajgát. A hegyvonulatok között, a mély völgyekben pedig a lányosan világos helyek a kaszátók.

Am a zelnicemeggy bokrai csak a Hosszúhegyfokot borítják. A zelnicemeggy télen is, és különösen ősszel, fekete, mint a szén, vagy a magasan repülő vetési varjú. Májusban viszont újra öltözik. Eleinte mintha könnyű füst borítaná, majd halványzöldre vált, azután virágjának sok száz fürtöcskéjétől tajtékosak lesznek a bokrok, mint-ha valaki felrázta volna őket.

A szél görgeti maga előtt a hullámokat, s amikor a partra vetődnek, megcsap a virágzó zelnicemeggy illata is. Pedig a hegyfokig vizen nem kevesebb, mint egy óra a távolság.

A legfőbb mégis az ég. Reggelre kelve első dolgod, hogy felnézz rá. Mert amit az ég ígér, abban biztos lehetsz. Az ég díszíti fel a természetet, az ég adja meg mindennek a hangulatát. Ha borús, elkedvetlenül mindent — a tó is borús és rossz lesz. Ha mélykék és vidám, a víz is türkizessé és áttetszővé válik. És a tajga is az éggel él, az ég színétől és fényétől, együtt lélegzik az éggel.

A településen még a háború előtt hal- és vadhúsfeldolgozó ipar-gazdaságot szerveztek. A helyi őslakosok jól éltek, az ablakokban fikusok, az iváshoz díszes pohártartókból vették elő a poharakat. És nekünk, kitelepítetteknek is vétek lett volna panaszkodni. Nem voltunk ugyan bővíben mindennek, a mostani időkkel össze sem lehet hasonlítani azokat, mert nem dédelgetett azért bennünket a jólét.

Az én Pavlusám halászbriádban dolgozott, én pedig mellette mint a segítője. Persze csak akkor, ha elszabadulhattam a gyerekek mellől. Amikor annak ideje volt, lettek meg mind a hárman. A legidősebb Olka, kilencéves; Kátya hat, a legkisebb, Mitya, három.

Velünk élt még az apósom, nagyon öreg volt már, nyáron se vetette le a rénszarvasbőr csizmáját. Az emlékezete teljesen elapadt. Arra se emlékezett, hogyan hívják a keze ujjait. Hogy melyik a hüvelyk-ujja és melyik a kisujja. Mái sem tudom viszont eldönteni, hogy negyvenhárom tavaszán megvilágosodott-e az elméje, vagy mi történt. De jobb lesz mindent sorjában...

Elkezdődött az az átkozott háború, s a férfaink mind elmentek. Gyorsan elárvult a falu. Az én Pavlusámat már ősszel behívták. És rögtön a frontra, rögtön az első vonalba került.

Kikísértük őt, megcsókolta a gyerekeket, majd engem és azt mondta: „Marija, vigyázz a gyerekekre, vigyázz a fiamra. Mindent kövess el a gyerekekért!” És felült a teherautóra, egy szót se szolt többet... Teljes szívvel szeretett engem; elvitte magával a lelke-met...

Az első éjszakákat ébren töltöttem el, hiszen nem volt az tréfa-dolog: van egy kicsim, a másik kisebb, a harmadik még kisebb. Ráadásul még egy öreg is, aki észben nem több mint a másik három. Mindre vigyázni kell. Mennyit jajgattam, zokogtam. De ahogy a dalból nem, a sírásból se lehet megélni. Élni pedig kell.

A brigádokat feltöltötték öregekkel, kamaszokkal, hívtak engem is, de nem mentem. Szövetkezeti, közös munka mindennap, mikor nekem gyerekeim vannak? Se főzni, se mosni nem fog itthon rájuk helyettem senki! Akkor lenne időm, amikor már itthon elvégeztem mindent. Aláírtam hát inkább egy szerződést: hálókat, göngyölegeket, mindent adnak, tisztesség szerint. A csónak pedig a sajátunk volt Pavlusával. Jó, tartós csónak, széles, megfekszi a vizet; ha akarsz se esel ki belőle. Egyéni módon dolgoztam hát. Tizenkét hálóat dobtam ki egyszerre, nem messzi a Hosszúhegyfokkal szemben. A legidősebb gyerekeket, Olkát, magammal vittem segéderő-nek, tartani, vagy valamit kézbeadni jól jöhet.

Evezünk egész nap, egyik hálótól a másikig: egyik üres maradt, a másikban volt. Két kosarat töltöttünk meg szorogával és kevés folyami sügérral. Könnyű szívvel tértünk vissza; arra gondoltunk, minden kezdet nehéz.

Telt-múlt az idő. Nem voltunk bővíben a halászsákmánynak, de azért egyenletes volt a fogás. Két-három hálódúzással megtelt a hordócska, benne egy mázsa hallal. Ha az én Pavlusám látta volna a munkámat, biztosan megörült volna: igyekvő tanítványa akadt.

Mégis eljött az ősz és a nagy csendességben az első távoli halk lövés, mintha arra figyelmeztetett volna, hogy emeljem fel a fejem a munkából. Íme már október van, a fűvet megcsípte a fagy, elmentek az északi kacsák is, az Ingol olajosan, duzzadón fénylik, és az ég kék a szemhatárig. Egyszóval tiszta, őszi szép idő volt. Így mentünk észrevétlenül a télbe.

A telek nálunk üresek és kihaltak. Brigádjaink is csak a tó je-gébe vájt lékekben halászgathattak. Én ilyenkor már nem tehettem mást, mint hogy otthon bányáztam. Volt úgy, hogy elszaladtam az irodába, meghallgattam a hadijelentéseket és amit az emberek beszélnek, aztán megint otthon keseregtem. Pavlusától ritkán kaptam híreket. Ha levél jött tőle, reggelre nedvesre sirtam a vánkost. Örül-nöm kellett volna, felvidulni, de nekem sosem sikerült. Hiszen min-dig is így volt ez: bár szerelemből még férjhez, az esküvőn mégis sírsz!

A telet valahogy átvészeltük, ha a készleteink jócskán meg is csappantak. Reménykedtünk és hittünk, hogy a mieink legyőzik a németeket a 42-es évben, hiszen Sztálin maga mondta.

A jég a tavon beszakadozott és ismét a miénk volt, értünk volt a víz. Javítottam a felszerelést, rendbe raktam mindent, a csónak tömítéseit felújítottam. Apósom, Szavelij Iljics is segített, mesterien értett a csónakhoz. Csodálkoztam is, hogy van ez: amit a fej elfe-lejtett, arra a kéz még emlékszik?!

Aztán tavasszal, az új halászati időnnel elkezdődött az én fe-lejthetetlen, mesébe illő történetem.

Már az első hálónál úgy éreztem, kövel van tele. Hát minden hálószeben folyami sügér volt! Kiemelem a második hálóat — ugyancsak tengersok hal. A harmadikban és a negyedikben ugyan-csak. És körülöttem a töméntelen, éretlen-zöld színű folyami sügér fodrozza a vizet.

Délre a kezemből kiserkent a vér és teljesen kifulladtam. Olkám a csónakfarban nyüögösködik és enni szeretne, meg át is fázott. Én pedig már nem bírok a hálókkal, meggémberedtem, a könnyeimet se tudom visszatartani. Valahogy megbirkóztam mindennel, hazaver-gődtünk, de akkor még be is kellett sözni a fogást. Sötétedésig sóz-tam, két hordót töltöttem meg, és még magunknak is maradt.

Másnapra kelve ismét kiveztünk. Felemeltem az első kötelet, alatta élő, habzó tajtékat. Ismét minden tele volt sügérral. Mit csi-náljak, ki kell válogatni, nem hagyhatom veszni a szerencsémet. Ráadásul még a szél is megerősödött, a hullámok csapkodtak. Mon-dom Olkának: ülj az evezőhöz, kislányom, tarts ellent a szélnek, ahogyan csak tudsz.

Ült is ő, szegénykém, de a nehéz evezővel nem boldogult. A nya-kán kidagadtak az erek, mint a hangszerhúrok. Nem emlékszem már, hogyan üritettem ki a hálókat.

Evezek haza, s közben arra gondolok, nincs hova tennem a zsák-mányt, mert minden göngyöveget megtöltöttem már. Megérkezve, futok az irodába és kérem, hogy hívják az átvevőt, mert nekem göngyöleg kell. Este lett — se göngyöleg, se átvevő. Ismét az irodá-ba: lármázni kezdek, hogy kárba vész a halászsákmánym.

Megkaptam a választ is, de alaposan. Te, Marija! Ne zajongj, mert először a brigádokat kell ellátni göngyöleggel. Erre én: hát a mi megegyezésünk, a szerződésünk? Vagy az én halam nem ugyan-abból a tóból van?

Milyen hal? A folyami sügér? No, látod, mondják, itéld meg józanul te magad! Mivel bodnár nincs, mert mozgósították, a meg-levő göngyöleggel kell gazdálkodnunk. És kinek legyen elsőbbsége: a brigád marénájának, vagy a te egyéni szemetednek?

Heves, szókimondó asszony voltam, ha bántottak, nem tettem la-katot a számra. Ez nektek szemét! — kiabáltam. — Ezzel a sügér-rel kimerítő munka volt! Lenne itt az én Pavlusám, tudom, nem így beszélgetnének velem, akkor lenne adj'uramisten, de mindjárt!

Zúgtam, mint a templomharang, toporzékoltam, könnyítettem a lelkemen. Utána meg mondom magamnak: állj, te bolond néber! Hiszen minden úgy igaz, ahogy mondják —, akár ki is számítható. A brigád akár tíz versztányira is elmegy a mélyebb vizekre, egész nap ott vannak. Az ő zsákmányuk felvásárlási ára öt rubel kilónként, a marénáé nyolc és fél. Nekem nincs erőm messzire kimenni, elég a Hosszúhegyfokig és vissza: így sem érzem a kezemet, vállamat éj-szaka. A hegyfok alatt viszont csak folyami sügér, szoroga, meg né-ha csuka van. A sügér ára 90 kopejka, a szorogáé ennél is kevesebb — 70. Hát tényleg szemét az én fogásom! Gondolható, milyen kereset van ebből, ha egy kiló só 60 kopejka.

Az is igaz, tudtam én mindent korábban is, amit most, érett fő-vel visszagondolva meghányok-velek. Csak hát mégis bántott a do-log. De, ha a haragos magához tér, magára haragszik, mert a sérté-seket gyűjtögetve nem lehet emberek között élni.

Dolgozni kell tovább és többet. Május volt és már kihajtott a zöld. Váratlanul rosszra fordult az idő. Havas eső esett, éjjel a tó felől süvöltött a szél. Valahogy besurrantunk Olkával a Hosszú-hegyfok alá, mert ott szélcsend volt. Visszafelé a part menti sekély vízben vontattuk a csónakot. Átáztunk mindketten. Otthon Katyusa meg Mityka, mint a hangyácskák sürgölődtek Olka körül. Lehúzták a cipőjét, kioldották a rojtos kendőjét.

Este a tó erősen viharzott. Amikor kiveztünk, a hálókat nem találtam. Tapogatóztam a csákllyával. Semmi baja nem szokott len-ni. Most összecsavarodva, fűbe, hínárba belegabalyodva szedtem ki a csákllyával, ami még megmaradt, kettő így is elveszett.

Ültünk Olkával a part alatt, töprengtünk, mit tehetnénk. A há-lót ilyen vész után rendbe tenni? Olcsóbb lenne kidobni és újat venni.

A víz pedig, az a rettenetes víz, hideg, mint a vas. Olka átázott, jégge fagyott bundájában görbült a háló fölé, szedte ki a hínárt. A kezére nézek. Dobj el a hálóat, lányom, mondom neki, futkárózz, melegedj fel, magam is elkészülök valahogy.

Ami igaz, az igaz, nem készültem el, másnapra hagytam a mun-ka végét. Reggel ébresztettem Olkát, semmi válasz. Már mindent ki-hordtam a csónakhoz, de ő még betakarózva alszik. Közben össze-

kaptam Szavelijel, mert a kosarat a parton felejtette, s a víz el-sodorta. Jól felhúzott az öreg. Olka, kiáltom, kelj fel, vagy nyújtó-fával segítek rajtad, te mihaszna — és hirtelen lerántottam róla a takarót.

Ő pedig ott fekszik az ingecskéjében, könnyes szemét rám emeli. Arcocskája remeg, a kezét a térde közé szorítja, mintha dugdosná. Elakadt a lélegzetem. Megfogom a kezét, szétnyitom, az ujjain fe-kélyek, a tenyere kimarva.

Mintha a fejem felett megnyílt volna a mennyezet, a szívemet pedig tűz égetné. Istenem, mit csinálók, hová van a figyelmem, mit teszek a saját gyerekemmel, én bárgyú, hanyag anya. Térdre estem az ágy előtt és bennem rekedt a szó. Eszembe jutott, hogy Olka három nappal ezelőtt kiejtette a kezéből a kistányért, és ezért el-vertem. A másik kettő is megjegedt és együtt bögték mind a' hárman.

Inkább vesszen el a zsákmány, de nem hurcolom többet ma-gammal a kislányt, megleszek egyedül is valahogy, gondoltam. A kis-csik is, itthon, felügyelet nélkül, szörnyű nézni, hogy elvadultak, mint az éhes kis állatok.

Mégis a gondviselés megőrizte bennünket.

Ettől a tavasztól — rossz rá visszagondolni is — már pusztán hal volt a táplálékunk. Nyáron segített valamiképp a kert (alig nő benne valami, sovány a föld), télen pedig ismét a hal. Sósan, szárít-tottan, pároltan, vagy füstölten, vagy mozsárban liszté összetörten.

A második télen a kislány állapota fordult rosszra. Egyszer sem-mi baja se volt, megvidámul. Máskor meg egész éjjel kiabált, for-golódot. Evett a halból, aztán minden kijött belőle. Mondom neki: Mitya. Mityenka, hol fáj, hol bibi, mutasd meg a kezedd, meglátod jobb lesz! Megittattam szárított tüdőfű főzetével, úgy tűnt, megnyug-szik, rendbe jön. Azt hittem, a hasa nincs rendben.

Aztán vattem észre, hogy furcsán tartja a fejét. Meg hogy sza-lad a rendes úton, aztán, zsupsz, elesik. Őbe veszem, viszem az egészségügyi állomásra, az ápolóhoz. Az megvizsgálja és azt mon-dja: itt nekem semmi dolgom, Marja néni, minden a fejadagtól, a gyenge táplálkozástól van...

A háborúnak még nem látszik a vége, a német még mindig a földjeinken gázol. Halljuk aztán, hogy Sztálingrád alatt bekerítették és tönkrevették őket a mieink. Mindenki fellelegzett, hála az égnek, a mi utcánkban is ünnep lett végre. Attól kezdve Pavlusa levelét mintha elfágták volna. Minden kiégett bennem, a gyerekeknek él-tem, és feküdtem a kimerítő munka után, hogy a következő napra erőt vegyek.

A nap egyre melegebben sütött. Mityát bebugyoláltam és kivit-tem melegedni. A lábán még nem bírt járni. Ült, hunyorgott, olyan volt, mint egy jégdarabka tavasszal. Könnyörögtem magamban, Uram, add, hogy kihúzzuk a tiszta vizig, amikor kizöldül minden, akkor már elboldogulunk magunk is. Áprilisban csak a hó tűnt el, a tóra még nem mehettünk, a tajga mocsaraiban gyűjtögetünk szorogát, sügért a gyerekekkel.

Azt szokták mondani, a baj nem jár egyedül, nyisd ki a kaput a többinek is, ami még ezután jön.

Az apósom, Szavelij, abban az időben vesztette el az emlékező-tehetségét. Egyes napokon eszénél volt, gazdamód mérlegelte a dol-gokat kiigazította a kerítést, vagy bárdot élesített, majd a tetőfoldo-zást határozta el, ami hasznos lett volna, de nem engedtem, mert még összetöri magát. Máskor meg... Egyszer nincs és nincs Szavelij, nem tudni hová lett, nem tudom meglesni, mintha az öreget elnyelte volna a föld. Közeledett az este, hát jön a szomszédasszony — mögöt-te pedig Szavelij. Fogjad, Marija a tékozlót! Hogy, hogy? Hát hall-gasd! Ereszkedek le a hegyről, ez a Szavelij meg ül a forrásnál a kútkávnál. Kérdezem tőle, mit csinálsz te, Szavelij apó, miért itt töl-töd az időt? Erre azt mondja: elfelejtettem az utat, nem tudom mer-re van a házunk. Gyerek ez újból.

Ettől kezdve, ha elmentem otthonról, Olkának és Kátyának megpa-rancsoltam, hogy nézzenek az öregre, egy lépésre se engedjék ki az udvarból!

Tíz, vagy több nap múlva — amikor megkezdődött a harmadik ha-lásziati idényem —, ahogy hazatérek, alig van bennem élet, hát Szavelij apó ismét nincs meg. Dühösen a gyerekekre támadok: hol van apó? miért nem vigyáztatok rá eléggé, mars keressé! Szétsza-ladtak a faluba és a kertek alatt. Nélküle tértek vissza.

Már itt az esti szürkület, feljöttek a csillagok is. Látom, rosszul áll a dolog, én magam is keresni kezdtem. Minden udvarba befutot-tam, szidtam az öreget. Kiáltoztam a tónál, a hegy lábánál, hátha valahonnan válaszol. És újra be az udvarokba, de a faluban ezen a napon senki se látta az öreget. Egész éjjel le nem hunytam a szemem. Alighogy pirkadt, ismét a keresésére indultam. Eltelt egy fél nap, lejártam érte a lábam, és hiába sirtam keservesen, nincs és nincs Szavelij apó.

Elszaladtam az irodába, hogy bejelentem, elveszett az öreg.

Összegyűjtöttek mindenkit, aki csak moccanni tudott, hogy át-kutassuk a környéket. Keresték egy napot, keresték kettőt, elhíresz-telték az egész tajgában — semmi eredmény. Kimerült mindenki, hiszen még a háztartási munkát is odahagytuk a keresés miatt.

Egy hét múlva, ahogy elhagyott a remény, leejtettem a kezem tehetetlenségemben — elpusztult szegény Szavelij apó. 85 évet élt ezen a világon, a maga idejében jó hírel volt. Vadász, halász és bod-nár volt egyszerre. Szavelij Iljics keze alól kerültek ki a vidék leg-jobb csónakjai. A téli vadászknunyókat száz versztányira a tajgában ő építette. És most nyomra vesztett, még sírjel sem maradt utána a földön!

De még nem meséltem el mindent.

Valahogy a fehérneműs fedeles ládába nyúltam. Látom, nem úgy van, ahogy én rendbe raktam. A ruhák nem úgy fekszenek be-ne. Gondoltam, a gyerekek garázdálkodtak benne. De mintha valaki biztatná a kezemet. Kutatok tovább a sarokban, ahol az apó ruhái meg a tiszta alsói vannak. Ott semmi sincs, üres a helye.

Lerogyok a ládára, ülök, sehogy nem fér a fejembe. Aztán ke-serőségembe megvilágosodott az agyam: nem vesztett el, nem tévedt el Szavelij apó! Maga ment el, saját elhatározásából, hogy ne legyen a terhemre, eggyel kevesebb legyen a felesleges száj. Meghalni ment el tőlünk!

Nem tudom már, lehet, hogy bűnös vagyok a dologban, esetleg véletlenül szemrehányást tettem neki, nem emlékszem, így volt-e, de csak magamnak lehetek szemrehányást. Az is megfordult a fejem-ben, míg a szívem tempán sajgott, hogy felkötöm magam a bocskor-kötő zsinórra...

Negyvenhárom májusa, sűrű, mélykék éggel köszöntött be. A gyalogósvény felszáradt, a kerítéssóvény mellett már egy csipetnyi csalánt is lehetett szedni. A vízhez menet, a meredek parton szelni-cemeggy illata fogad. Idelatszik a távolból, mintha a fehér virág-fürtöcskék játszanának a szélben. Már megérkeztek a sirályok is. Zsivajogva keresnek maguknak táplálékot.

Május végén még a bekecsben is ráz a hideg. A vízről a magas égbe száll a hideg. Az öregjeink erről az időről szokták mondani: ez hasogatja szét északon a jeget. De ilyenkor, nekem, tiatalnak, az eve-zőhöz kell ülnöm — az a legjobb melegítő.

Ezen a tavaszon a halászatgáshoz a puskát is a csónakba dob-tam. Teljesen nevetséges, hogy előjött belőlem a vadász, hisz' egye-dül sohasem vadásztam. De, ha a kercecéce, vagy a nyílfarkú réce felröppen előttem. vajon elszalasszam? Lehet, hogy így is nevetve repül át majd fölöttem? Az én helyzetemben mindent meg kell pró-bálni.

Alig pitymallott, olyan korán jöttem el otthonról. Amíg a jó hely-re eljut a csónakom, világos is lesz, ellenőrizhetem a hálójimat. A ví-zen csend van, még a sirály se hallható, olyan félreeső hely ez. Jó, ha időnként bugyborekolás tör fel a mélyről. Úgy evezek, hogy a mi fehér sziklánk — annak látszik a szürkületben — a hajófar-tól alig jobbra essen. Nem nézek hátra, biztosan úszik a csónak, tu-dom, hogy pontosan a fehér sziklákhöz, a Hosszúhegyfokhoz jutok.

A kezem magától is tudja a feladatát, a fejem pedig egész nap a gondokkal van teli. Az első dolgom lesz, ahogy visszatérek, határo-zom el magamban, hogy a veteményest felásom. Szégyen, hogy a szomszédnál már milyen a kert. nálam meg még a gyom is tavalyi. Oh, és a gyerekek — a cipőjüket teljesen szétnyútták, kikandikál be-lőle a lábuk, kelés lett rajta, semmi se hozza rendbe nekik. Olkát a központba kell küldenem, hátha adnak rá nekik valami kenőcsöt. Tegnap lisztet vettem, de olyan dohos, áporodott, hogy ha eső nem lesz, szét kellene terítgetni, hátha kiszellőzne. Aztán meg a héten az ördög biztatta a kezemet: lámpaüveget tisztítottam és elpattant a ke-zemben. Fogalmam sincs, hol vegyek, pedig üveg nélkül szál min-denre a korom, és romlik a szem a varrnivalón.

És mindehhez még egy kő a lelkemen — Szavelij apó. Elt ben-nem a remény, hogy egyszer valamikor az én Pavlusám váratlanul megjelenik. Mit mondok majd akkor neki? Jobb lenne levélben ér-tesíteni. De mit írjak? Annyit, hogy elment az apja és ezzel kész? De hát hogyan, miért? Mit olvasna ki ebből a fronton?

Úszik a csónakom, sorra veszem, meghányom-vetem a gondjai-mat. Se szél, se enyhe hullámszáz, jól haladok a vizen. Az ég kiderült és nyomában a tó is kifényesedett.

Eszembe ötlök, hogy hátra kellene már nézнем, messzi van-e még a hegyfok. Ó, már nincs, szinte kézzel is elértem. Ismét visszafordítom a fejem, és evezek, de valami megmaradt a fejemben, mintha a szemem tudtomon kívül látott volna valamit a vizen. Megfordulok új-ból, hogy alaposan megnézzem mi az...

Jobb kézre esett a mi falucskánk partja, bal felől a homokos földnyelv, a zelnicecemeggyel borított fok. Elöttem az Ingol, mint egy folyó nyúlt el, ameddig a szem ellátott. Megnézem az előbbi ponton a vizet, és úgy látom a mozgó vízfodorról, mintha élőlény keltené.

Nekifekszem az evezőnek, közelebb úszok a csónakkal. Fogal-mam sincs, ló úszik-e át a tavon, vagy úszó, mert a pófája szétte-rül a víz fölött.

Visszafogom magam, honnan lenne itt háziállat? Már fölisme-rem szürkés, vörhenyes színét; a fülei felfelé meredeznek, majd le-konyulnak. Forróság önt el. Aztán kiver a hideg veríték, forgolódní kezdek a csónak közepén, mint a sikló a hangyabolyon. Hiszen ez rénszarvas!

A hegyfok irányába tartok. Az állat is észrevesz, elfordítja a fe-jét, és a víz alá dugja, majd gyorsabb úzásba kezd. Ledobom ma-gamról a bekecsot, verseny kezdődik köztünk. Az evezés engem nem ijeszt meg, volt úgy, hogy egy óráig mentem megállás nélkül (ettől olyan a tenyerem, mint a smirgli, félek megsimogatni a gyerekeket.) Nincs mit tenni, evezek vagy száz százsényt (régii orosz hosszmeték, 2,13 m; A szerk.), hajt a hiúság, vagy a szenvedély, de érzem, hogy ebben a kapkodásban hamar kifulladás, kezdek ellankadni. Korho-lom magamat: Marija, Marija, te ügyefogyott nőszemély, elszalasztod a szerencsédet, szedd össze magad! Ilyen alkalom egyszer van az életben.

Az evezők mellől visszanezék az egyik vállam fölött, s előttem a csónak orrának irányában ott a hosszú zátony; nézek a másik vál-lam fölött, ott meg ott van ő, előrefeszíti a pófáját, a marja hürként megfeszül az erőlködéstől. a háta mögött tölcéserek kavarognak. Szin-tén tudja, hogy az orrával szemben a part menti zátony a megmene-külést jelenti.

Dühömben elerednek a könnyeim. Összeszedem maradék erőmet, s elhatározom, megpróbálok elébe vágni. Megteszek még ötven százszent, aztán úgy gondolom, ennyi már elég. Megfordulok, a számon át kapkodom a levegőt. A hajam kibomlott (fiatal koromban vastag és hosszú volt, szinte ráülhettem), szakad rólam a víz. Hiába nézem a tó tükrét, nem látok semmit. Hátravetem a hajam, szemmel a zátonyt kutatom — nincs a parton se. Érzéki csalódás lenne? Nem tűnhetett el.

Váratlanul nekiütődik valaminek a csónak. Abban a pillanatban, mintha a fenék alól prüszkölés hallatszana. Felmerül, látom, hogy ez a nőstény. Köhög, prüszköl, jobbra-balra dobálja a pofáját. Olyan közel van, ijesztően közel. Soha nem láttam még ilyen közelről rénszarvast. Meglepetésemben nyitva felejttem a szám, az eszem megbénul, nem tudom, mit csináljak. A fegyver a csónakfarban hever, de mit érek most vele? Puskával a vízbe? Az állat pedig a csónakfarhoz fordul, majd onnan az orrához, körüljárja a csónakot. En hol előre evezek, hol hátra, elzárom az útját, vagy én ölöm őt, vagy ő öl meg engem. Így üzzük egymást. A tó vize tiszta és átlátszó. Jól kivehető, ahogy a lábait mozgatja, a szőre felágaskodik. Így kergetőzünk, hajtjuk egymást, amikor látom, hogy kidugja a fejét. Rekedt hang tör ki a torkából, fogait vicsorgatja, a fara pedig mind mélyebben és mélyebben a vízbe merül. Eldobom az evezőket, felpattanok. Csak nem fog elmerülni? Már levegő után kapkod, szájába víz ömlik, felém kancsalít a buborékok közül. Uramisten, a szememben kiáltás és kín... A fogai közül nyöszörgés tör fel.

Teljesen elveszem a józan ítélőképeségemet. Hová repült a bátorajáságom. Közlebb evezek hozzá, átkarolom a nyakát, hogy visszatartsam, nehogy elmerüljön. Lehetséges ez? Kétségbeesésemben már arra gondolok, ússz ki, te szerencsétlen állat, menj a magad útján, legyen szerencséd, életemben nem látalak és ne is lássalak viszont, csak ússz ki.

Belekapaszok, megélelem és érzem, hogy remegés fut végig rajta. Az orromba csapott a nedves állat szaga. A csónak szélteben-hosszában remeg, rázkódik. Végül az állat elnehezedik, nincs menekvés, a tenyerem lecsúszik a szőren.

És ekkor hirtelen felemeli a pofáját és váratlanul megüt. A csónak megbillen és én nagy ívben a csónak farába repülök. Négykézlábra emelkedek, a halántékom majd megpattan, az meg többször felugrik, habzik körülötte a víz. Hátsó lábaival el tudja érni a vízfenéket. Patájával belekapaszodik a csónak peremébe, ami lehasad és elrepül.

Csónakom inogni kezd a vízen, mint a hinta, s én se élő, se holt nem vagyok. Fájó könyökömet tapogatom. Az állat ugrál, fel-felhorkan, csupa izsap. És már mindjárt kiér a partra és el is megy.

Egyszerre minden szálalom elszáll belőlem. Mintha kijózanodtam volna: elmegy, én pedig elesek egy ilyen zsákmánytól!

Nem azt mondom, hogy a gyerekeimre gondoltam, a nyomorra és az inségre. Nem gondoltam én ezekre abban a percben. Egy hang mondta bennem: mit akarsz te asszony, löj, ne habozz!

Kihúrom magam alól a fegyvert, a célgömb ugrámozik ide-oda. Igyekszem jól leszorítani a puskaagyat, tudom, hogy a vállgödörben van a legbiztosabb helye, mert a megboldogult Szavelij Iljics sokszor mesélt a vadászatról.

Hiszen ez képtelenség! Gyerekkoromtól fogva nem hittem istenben, nem tartottam ikonokat a házban, most meg ahogy célozok, azt suttogtam: Uram, ne hagyd elhibázni, Uram segíts meg!

És itt van! Pontosan egyvonalban velem. Abban a pillanatban látom a szemem sarkából, mintha nem is én látnám, hogy a zelnice-meggybokrok közül előjön az idej borja.

Előugrik és szalad. Futás közben a fülecskéi összeborzolódnak, úgy fut az anyjához. Ugyanolyan rőt, mint az anyja, csak kicsit világosabb, magas homlokú, a patái mintha üvegéből lennének.

Megzavarodik és felsőhájtok: bárcsak sose láttam volna a borjút, színét se láttam volna soha! Miért még ez a büntetés is nekem? Megkeményítem a lelke.

Az pedig mintha megérezné, hogy tétovázok, felpattan, orrával fúj, mintha sürgetne.

Lövök...
Az a dög csak megrázza a fejét. A sekély vízben a lejtős part felé szaladok. Elhibáztad a célt, Marija, mellé löttél! — mondogatom magamban.

A vad pedig eléri a partot, kiugrik és mintha kezdené beásni magát, csomókban száll a vizes homok. Aztán csak áll, áll és váratlanul összecsuclik.

Nem mesélem el, hogy eveztem vissza a faluig. Minden mind-egy volt és legyőzött az egykedvűség. A faluban nem kellett sokat beszélnem, hogy segítségemre legyenek. Az öregemberek még az asszonyok így esedeztek: lelkecském, kedvesem, hogy bírtad, hogy boldogultál vele?

Már delután visszatértem az emberekkel a Hosszúhegyfokra. A zsákmány a zelnicebokrok alatt feküdt, a borja viszont nem volt sehol. Az öreg ugrattak, ott a borjú, kidugta a fejét, a bokrok közül és néz...
Mégis felfedeztem a fiatal állatot: hasmánt feküdt, amíg fel nem pakoltuk az elejtett anyaállatot, feküdt és nézett bennünket... Én a húsok egyetlen darabját sem ettem meg. Nem tudtam volna, bármi történjék is velem.

A nyár közepén pedig valamilyen módon a mi Szavelij Iljicsünk is megkerült. Az egyik távoli vadász kunyhóban feküdt, amikor kitisztultak a gondolatai, aprócska fény gyúlt benne, és megtalálta az utat hazafelé, mintha gyertya világítana neki.

Fordította: Pál József

Vlagyimir Vlaszov

Gazfickó

Abban az évben már kora tavasszal végigperzselte az aszály az Urál dombháta. Vaszka Zsezlov, a segéd, a szokatlan hőségtől csaknem elepedve, megkérte főnökét:

— Ügyelj húsz percig nélkülem, Nyikolaj! Megmártóznék egy kicsit.

Nyikolaj Szanocskin, a mester, egy pillantást se vetett Zsezlovra, úgy mormolta maga elé:

— Csak aztán nehogy Aszmogyejbe ütközz! Tudod, hogy minden fordulónál beleakad az ember.

Ivan Ivanovics Dorosenkótól, akit maguk között csak Aszmogyejnek neveztek, még a legöregebb fűrőmunkások is tartottak, Vaszka sem vesztegette hát feleslegesen az idejét a folyónál: az alacsony szikla tövével rögtön alábukott a tajtékos örvénybe, széles csapásokkal átúsztatta a folyót, majd visszatért, sietve felrántotta a nadrágját, ingét pedig a kezében szorongatta.

Még egy utolsó pillantást vetett a vízre, mélyet szippantott a halszagú levegőből, aztán felsóhajtott: „Adná az isten, hogy egy álló napig ki se kelljen szállnom a vízből!”

A vízre pillantva végigvizsgálta sovány arcát, egyenes, folyton égnek ágaskodó üstökét, tükröképére kacintott, aztán elindult a fűrőtorony felé. És ebben a pillanatban egy sasra tévedt tekintete, amely kódarabként hullott alá az örvény alatt eisekélyesedett zúgóba.

„Halászik” — találgatta Vaszka, és csaknem megdermedt a félelemtől, hogy elijeszti a vadászó madarat. A sas, talán mert távolságot tévesztett, vagy talán, mert neki is túrhetetlenül melegnek tűnt a perzselő ég, Zsezlov nagy ámulatára nem repült fel újra hallal a karmai között, hanem eltűnt a vízben. Vaszka lábujjhegyre állt, úgy figyelte a zuhatag kövei között fürdőző madarat. A nagy távolság miatt igen nehéz volt a fekete és sötétbarna kövek között felfedezni a sas barna testét. Abban a pillanatban vette újra észre, amikor az csőrébe kapva egy apró halat, a nedves köveken meg-megcsúsza, a partra evickélt.

Vaszka csendesen felnevetett. A sas már egyáltalán nem hasonlított a madarak királyára, benedvesedett tollai megnyúltak, alóluk előbukkant sovány teste, csontos esetlensége.

„Mint egy nedves kakas” — jutott Zsezlov eszébe a hasonlóság.

A sas nem látott hozzá a halhoz, letette, majd újra a zúgóba bukkott. Vaszka most már nem vesztette szem elől. A madár nem bukkott alá, a kőgörgöget menti mélyedésnél állt és várt. Aztán egy észrevétlenül gyors mozdulattal kiemelt a vízből egy halat, és a partra totyogott vele.

Vaszka úgy döntött, hogy az alacsony bokrok fedezékében a közelébe lopózik. A sas észrevette ugyan a bokrok közötti mozgást, fel is ugrott, de benedvesedett szárnyal nem tartották meg, nehézkesen huppant le a part menti kavicszöngyegre. Zsezlov hatalmas ugrással törte át a bozótot, ingét a sas fejére borította. Aztán meztelen melléhez szorítva a súlyos, nedves madarat, elindult a torony felé.

Nyikolaj Szanocskin még mindig a fűrőpad mellett állt, időről időre letörölve homlokáról az izzadságot.

„Nem mutatom meg neki ezt a nedves micsodát” — döntött Vaszka, miközben a toronyhoz közeledett — „nincs is sas formája”. A madarat abba a kamrába dugta, ahol a felszerelést tárolták. A bódéból forró levegő csapott az arcába.

„Még megfullad szegény ebben a pokolban — gondolta Vaszka —, valahol a szabadban kellene kikötnöm.”

Körülnézett: sehol egy fa, sehol egy bokor.

„Horgonyt csinállok neki — jutott eszébe, s nekiállt, hogy meglazítsa a fűrőpad alsó hüvelyét szorító csavart. — Rossz tréfa ugyan, de a lábára kötöm ezt a csavarkulcsot. Hová mehet vele? A kőzet erős, egy órába is beletelik, amíg Nyikolajnak eszébe jut, hogy húzzam meg a csavart. A madár meg addig bőven megszárad a napon.”

A sas azonban nem várt egy óráig. Nem várta meg, hogy Vaszka megszabadítsa a lábait a csavarkulcsból. Fenyegetően rávillantotta szemét a közeledő Zsezlovra, és hatalmas szárnyait meglengtetve, alacsonyban a föld felett szállva, elrepült. Az emberi kezektől fényesre csiszolódott csavarkulcs vidáman lengett alatta és csillogott a napsugaraktól. Vaszka ijedten kiáltott fel. Csavarkulcsot csak a bázisközponttól lehetett kapni, onnan sem azonnal: márpedig az bázisig több, mint kétszáz kilométer az út — kulcs nélkül viszont téltlenségre van ítélve a fűrőtorony.

A talajról felszakadó forró párák gyorsan emelték magasra a madarat, s bár semmi reménye nem lehetett, Vaszka kétségbeesetten követte a szökevényt, miközben izgatottan suttogta:

— Te söpredék, miért nem a kötelet haraptad el, miért éppen ez a vasdarab kellett neked?

A kopár dombtetőt meredek szikla koronázta meg, ide kormányozta magát a madár, s a szirten megülvén azonnal eltűnt a szem elől.

Vaszka szinte el volt ragadtatva: „A kis hamis. Vajon mit csinál most? Eltéli a kötelet, vagy nem? Két kiló vassal a lábán nem repkedhet sokáig...” Aztán kétségbeesetten imádkozni kezdett, hogy a sas megszabaduljon terhétől, és legalább éppen erre a sziklára ejtse le a kulcsot.

„Ne éljek, ha néhány órán belül nem jutok fel a kulcsért — esküdjött. — Ez a szikla lehet vagy öt méter magas. Ha megkérem Nyikolajt, egy ideig még csak elüldögél, de hogyan lesz tovább... Talán át lehetne egy kötelet dobni a sziklán.”

A dombok felett remegve izzott a levegő, minden élőlény fedezékbe bújt, csak Szezlöv állt a napfényben, le nem véve szemét a dombról. Kért, könyörgött, esedezett, hogy a sas megszabaduljon a kulcsról. A madár azonban nem mutatkozott.

„Ugyan mit főzött ki ez az átkozott ott a sziklán, csak nem csavaranyákkal szórakozik?” — szitkozódott, észre sem véve, hogy egy perccel korábban még a leggyengébb szavakkal illette a szőkevényt. A sas viszont, mintha csak meghallotta volna a Vaszka átkozódását, könnyedén felemelkedett a szikláról. Széles körökét írt le, egyre növelte a magasságot. Szezlöv a fájdalomig megerőltette szemét, úgy nézte a madarat — és nem látta körülötte a fémot csillogni.

„Letépte” — lélegzett fel örömeiben, és elfutott a fűrómesterért.

— Miféle sas...? — ugrott segédjének Szanocskin. — És egyáltalán, hogy került hozzád? — Aztán hogy meggyőződött róla, hogy a csavarkulcs valóban eltűnt, jól kikáromkodta magát, majd megfékezte indulatait. — Szerencséd, hogy ebben a hőségben úgylis pihentetni kell a motort.

Hogy Nyikolajjal így nagynehezen dűlőre jutott, Vaszka újra megátkozta saját sorsát: „Mi az ördögnek kellett a madarat éppen ahhoz a kulcsához kötnöm. Micsoda pech! Mások húsz-harminc évet is ledolgoznak a bázison, én meg egész életemet a fűrásoknál tölthetem. Pedig még a bázisunk területe is olyan, hogy bármelyik nyugati állam megirigyelhetné. Egy egész napos hajszát a központtól ideig... Hát még az ország — micsoda méretek: száz, ezer mérhetetlen kilométerek... és hányféle vad. Túl a határokon legfeljebb, ha állatkertben látni ilyesfélét, itt meg szabadon repül ez a csűrhe és még az állami tulajdonban levő kulcsot is elorozza. Milyen nagyszerű lenne megszelídíteni ezt a szépséget... Jobban feltűnne, mint egy kezes farkas. Vagy, mint egy szelíd tigris, vagy oroszlan.”

...A szikla így közelről sokkal magasabbak és nehezebben megmászhatóknak mutatkozott, mint távolról nézve. Am a túlsó oldala gigantikus kölépcsőre hasonlított, melynek fokai két méter magasak voltak. A hasadékokban fű nőtt és itt-ott tuskés bozót. Vaszka mindenestre kötelet csavart a dereka köré, úgy mászott fel az első fokra és húzta föl maga után Nyikolajt. Még néhány lépcsőfok volt hátra, aztán Vaszka, Szanocskin vállára állva körülpillantott a szikla tetején.

— Megvan — szölt le a fűrómesternek —, csak éppen nem lehet kézzel elérni. Tartsd magad, megpróbálom lelökni.

Áterőltette hosszú, izmos testét a szikla peremén. Nyikolaj halotta, amint a kulcs a köveken lefelé csörömpöl. Felemelte a fejét, azt remélve, hogy segédjét pillantja meg, ehelyett azonban két sasra tévedt a tekintete, amint azok a mérhetetlen magasságból éppen a szikla felé zuhantak.

— Igyekezz, Vaszka! — ordított fel a fűrómester, kirántva zsebéből összecukható kését.

Vaszka, aki lenről nem volt látható, kiáltott valamit, két ujját a szájába véve éleset fűtyentett. A sasok tiz-húsz méterre a sziklától befejezték a zuhanórepülést és eltűntek.

— Vaszka! — kiáltott fel Nyikolaj. — Mássz le, mert...

— Keresd meg a kulcsot — szölt le Vaszka —, meg itt ez a falánk kis ördög... — azzal a kötélen leeresztette a sapkáját, amelyben egy borzas sasfióka gubbasztott.

— Gyönyörű kis példány. Fehér, mint a hó, de ha figyelmesebben megnézed, mintha kék lenne — magyarázott lefelé jöttében Vaszka. — A másikat a fészekben hagytam.

Szanocskin hallgatott, láthatóan nem értékelte valami nagyra Vaszka felbuzdulását. Hőségtől kivert arca borús volt és mosolytalan.

— Hová sietnél, Kolja? — kérdezte Vaszka. — Gyere, fűjjük ki magunkat és nézzük meg a zsákmányt.

— Nyújtsd csak meg a lépéseidet! — vezényelt a fűrómester. — Aszmozgyej egyik pillanatról a másikra rajtunk üthet.

...A motor még mindig nem hűlt ki, így hát Szanocskin is nyugodt szívvel helyezkedett el az árnyékban:

— Rázd csak őt elő, Vaszka... Csak nem fut tán el.

A riadt szemű, hatalmas csőrű madárfióka valóságos szörnyszülött lett volna, ha nem borítja vézna testét a legfinomabb fehér, kékesbe játszó pihe. A hasán feküdt, szélesre tátott csőrrel, nehezen lélegzett. A fűrómester felényújtotta kezét, hogy pihés hátát megismogassa, ám a sasfiók keményen keze fejéhez vágott csőrével és kígyó módjára sziszegett hozzá. Nyikolaj elkáromkodta magát, Vaszka viszont felnevetett:

— Velem is ugyanezt csinálta a fészekben — azzal odamutatta társának a nagy- és mutatóujja közti piros véraláfutást.

— Mi a fenének fogtad el — mondta szerényen Szanocskin. — Mit fogsz vele csinálni? És mivel eteted? Ennek bizony hús kell.

— Majd megtanítom vadászni. Ő majd vadat fog nekem, én meg úrgével etetem és fogok neki halat.

— És dolgozni mikor fogsz? — dördült meg hátuk mögött egy basszushang. — Már csak ez hiányzik nekem: halászok és vadászok egyesülete...

„Na, megint itt van ez az átkozott Aszmozgyej” — szitkozódott magában Vaszka. — „Honnan a fenéből tűnt elő? Mi a gépnél várjuk, ő meg mégis meglep bennünket.”

Dorosenko, mintha csak kiismerné magát Vaszka gondolataiban, így szölt:

— Átadtam az ügyeletet a szomszédoknak. Már el is indultak a műhelykocsival.

Lekapta fejéről megviselt sportsapkáját, zsebkendőjével megtörölte kopasz fejét és szigorúan nekik szegezte a kérdést:

— És ti miért nem fűrtok?

— Gyorsan fellemelegszik a motor — felelt a mester —, így hát, rágyújtottunk.

— És vadászgattunk — egészítette ki rosszmájúan Dorosenko, bizonyoságul a sasfiókra böke ujjával.

A madár csőrével hirtelen a kezéhez kapott. Az öreg meglepetésében és fájdalmában talpra ugrott, ujját összeszorított ajkai közé kapva, tekergette a fejét: a csapás éppen az izületét érte. A mester és segédjének arca mély együttlérzést tükrözött ugyan szemükben, azonban ott bujkált a visszafogott nevetés. Dorosenko dühösen támadt beosztottjaira:

— Hol fogtátok ezt a gazfickót? — Megkékült ujját, egyből megtalálva az igazi bűnöst, Vaszka emelve, mély lelki bánattal folytatta. — Mások dolgoznak, métereket haladnak, prémiumot meg mindenféle kitüntetést kapnak, ti meg addig nem átaljátok ilyesmire fecseregni az erőteket. Nemhogy az aggregátor karbantartásával foglalkoznátok, megtisztítanátok a díszelt az olajtól, nem, vadászatot rendeztek, mindenféle dögöket hordtok a toronyhoz! És még ez a brigád áll az első helyen? Megyek és még holnap átadom a vándorzászlót a szomszédoknak. Én magam. Ezzel a két kezemmel.

A mester arca vérral telt meg, szemeiben rosszindulatú láng lobogott.

„Begurult az öreg — állapította meg Vaszka —, most aztán lesz nemulass.”

A mester tovább szitkozódott:

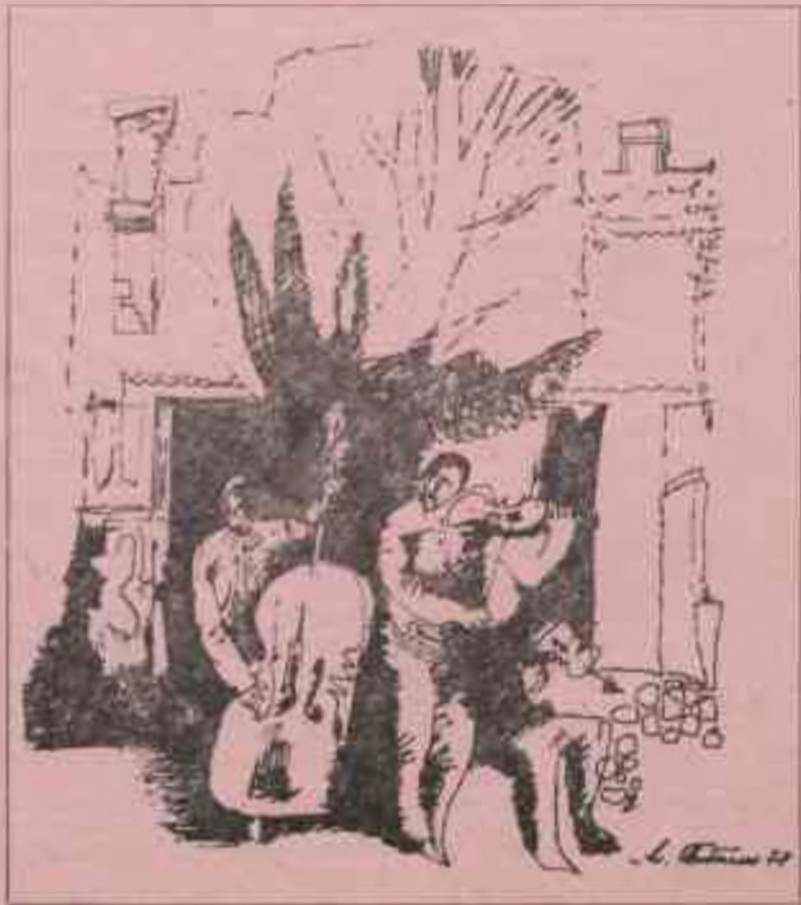
— Munkások!... éppen olyanok, mint a gyerekek: leállítják a gépet. Találnak egy mocskos dögöt és elszórakozgatnak vele. És még ők nevezik magukat felderítőknak! A fűrómesterek korunk élcsapata! Arcátlanok! Hát ezért küldött titeket ide az állam? Madarat fogni? No jó, hiszen Vaszka még csak húszéves, de te, Nyikolaj, a saját neveltem, szinte családtag! Nem szégyenled magad? He??, Ej, ti...!

A fűrómester türtőztette magát, igyekezett nyugalmát megőrizni. Bár igazán nem esett jó rágyújtania, mégis előhúzta cigarettáját, kiemelt belőle egy szálat, megkínálta Vaszka, majd a csomagot a mesternek nyújtotta. Mindezt hangsúlyozott csendben és nyugodt mozdulatokkal. Ez a tettetett nyugalom aztán végképp kiborította Aszmozgyejt: eltolta magától Szanocskij kezét, toppantott a lábával, és fojtott hangon azt suttozta:

— Dohányzást befejezni! Mindenki a helyére!

A mester elnyomta csizmája talpán a cigarettáját, kópött egyet, majd szemrehányó pillantást vetve Dorosenkóra, felállt.

Ettől a pillantástól, no meg attól, hogy senki sem szállt vele vitába, senki nem mondott ellent neki, kínossá vált Aszmozgyej számára a helyzet. Tudta, hogy feleslegesen mérgeződik, hiába haragszik. Hogy hirtelen haragra gerjedt, az még csak hagyján. De kiabálni, toporzékolni igazán nem volt értelme. Persze mindezt igazából magának sem vallotta be: „Az idegeim — fedezte magát — meg ez

a harmincöt fok meleg árnyékban." Végignézett a fűrókon meg a nagy gonddal tisztára töröl diesel: „Lehet, hogy egy kicsit elfajzottak, de bűnt nem követtek el és nem ellenkeznek. Sőt, talán még ki is nevetnek”.

Dorosenko szinte már beosztottjai bármiféle megnyilatkozásának örült volna, de azok szinte észre sem vették. A feszült, rossz ízű csendet végül a sasfiók részeg nyekergéséhez hasonló siránkozása törte meg. Az éppen indulni készülő öreg, gyilkos pillantást vetett a madárra:

— Hát ez meg mit akar?

— Magát kéri, Ivan Ivanovics, hogy ne lármázzon — fordított ravaszul hunyorogva Vaszka.

A mester óvatosan belement a játékba:

— Semmi mást?

— No, meg a beleegyezését kéri, hogy ittmaradhasson a torony-nál.

Ivan Ivanovicsnak igencsak ellenére volt, hogy ezt a szörnyű, ellenszenves madarat az állomáson tudja, mivel azonban bűnösnek érezte magát, hát hamisan elmosolyodott és jóindulatúan csak ennyit mondott:

— Ördög vigyen benneteket! Ha hozzászokik a lármánkhoz. Csak aztán... semmi szemfényvesztés. — Már jócskán feldagadt, kékesfeketere vált ujjával megfenyegette a sasfiókat, majd így folytatta. — Jól van, legények... ti akartátok! Most már csak az kell, hogy hozzatok szokjon ez a... gazfickó!

Dorosenko kiszólása nyomán aztán a sasfiók rajta is ragadt a név: Gazfickó. Gazfickó fokozatosan hozzászokott a diesel és a fűrótorony kellemetlenül egyhangú zajához, a záruk és csövek csörpöléséhez, a vasdarabok örökös csattogásához. Egyedül a káromkodás nem volt inyére. Akár a madarak királyának született szokása volt az az ellenségesség, amivel el nem tűrte a zürzavart és felesleges zajt, akár az emberrel való első találkozásakor gyűlölte meg a szitkozódást, tény, hogy elég volt egy szelíd vita, egy röpké szitok, Gazfickó máris mint egy puskagolyó lőtt ki a diesel mögül, és félelmetes szárnyait lengetve, nekitámadt a hangoskodónak. A váratlan támadásnak, a félelmetes csörnek, a rekedt rikácsolásnak rendszerint meg is volt a hatása: a fűrók elnevettek magukat és leszállították a hangerőt. Gazfickó még jóformán repülni sem tanult meg, s Ivan Ivanovics máris letett arról, hogy a fűróhelyen káromkodjon. Sőt, nemcsak erről szokott le. Ugyanúgy begurult ugyan, mint korábban, de már nem emelte meg a hangját, amikor alárendeltjeit eligazította. Ha pedig mindez elkerülhetetlen volt, a kamrába hívta be a bűnöst, ott adta ki a mérgét — fél szemmel a toronyt figyelve: nem mutatkozik-e a sasfiók.

Gazfickó jól ismerte a brigád valamennyi tagját, kuckójához azonban egyedül Vaszka Zsezlovot engedte. Zsezlov ürgével etette őt, olykor-olykor friss hallal kedveskedett neki. A madár még repülni nem tudott, de igyekezett nem elhagyni gazdáját, utána totyogott a folyóra és egyéb közel eső helyekre. Sokat és mohón evett, valószínűleg ennek tudható be, hogy igen gyorsan fejlődött. Ha jólakott, Zsezlov ölébe telepedett. Mikor Vaszka ránézett, bizalmasan lehunyta a szemét és elégedetten elengedte magát, csak karmaival kapaszkodott úgy, hogy azok nemegyszer felszakították Zsezlov ruhájának szövetét.

Zsezlov tudta, hogy a madár a lehető legkisebb emberi ingerült-ségre is élesen reagál, ezért mindig nyugodt hangon beszélt hozzá. Később bordás gumiszőnyeggel takarta le a karmok elől térdét. Amikor foglya megbetegedett, nem fogadta el az ételt, nehezen lélegzett, alig mozdult, Zsezlov napokig nem mozdult el mellőle, kolbászt és főtt húst rágott meg számára. És így szinte szájából szájba etette. Gazfickó ellenkezett ugyan, kapkodta a fejét, de Vaszka nem hagyta magát.

A brigád mozgó hálókocsiban élt a fűróbázison, külön ebédlőjük is volt. Ha új telephelyet jelöltek ki maguknak, a madár a tűző sztyeppei naptól borzas tolla alá húzta fejét és egész úton a kocsi hátsó felében ült Zsezlov térdén.

Ebédhez mindig pontosan érkeztek, megmosakodtak és indultak az ebédlőbe. Vaszka oldalán ott totyogott Gazfickó is. A szakácsnő, a takarítónő és maga a konyhafőnöknő is — egy szolid, enyhén bajsuzos asszony — rendszeresen kijártak fogadni a különös vendéget. Gazfickó szívélyesen fogadta neki szánt ajándékaikat, egészben nyelve a húsdarabokat, kolbászt, sőt még a túrós lepényt is. Miután már hallottak arról, milyen rendez szoktatta a madár a fűrómunkásokat, jelenlétében a konyhamunkások is csak sutogva beszéltek. Zsezlov világosította fel őket:

— Beszélhettek hangosan, csak ne kiabáljatok!

Gazfickó egyre sikeresebben szokott hozzá a körülményekhez, tetszett neki a telep. Most már egyszer sem hagyta ki sem a reggelit, sem az ebédet, sem a vacsorát. Együtt utazott a fűrómunkásokkal, a vezetőülés feletti tetőre telepedve, és ha a gép valamiért megállt, a sasfiók rögtön nyugtalanodott, félt, hogy elkésik az ebédről, csőrével kopogott a kabinon: „Indulás”. A sofőr nevetett, és azt mondta, hogy Gazfickó minden festéket leszed a kocsijáról, meg, hogy most már a fűrók óra nélkül is dolgozhatnak: ez a madár bármilyen óránál jobban tudja az időt.

Senki sem látta, hogy mikor indult első útjára a sasfióka. Zsezlov egész héten éjszakai műszakban volt, így nappal aludt. Valószínű, hogy ezeknek az ellenőrzés nélküli napoknak valamelyikén tanulhatott meg repülni. Tény, hogy amikor egy nap Zsezlov Nyikolajjal, a mesterével éppen munkába indult, Gazfickó csőrével Vaszkába kapaszkodott és követte a kijáratig. Vaszka csodálkodott ugyan, de nem akart ellenkezni vele. A madár a lecsapható lépcsőről egy üres

hordóra ugrott, majd kiterjesztve csaknem méteres szárnyait, váratlanul felrepült. Zsezlov szinte öntudatlanul maga is széttárta karjait, mintha utána akarna repülni, s ebben a pózban meg is dermedt, hogy el ne veszítse szemé elől a madarat. Gazfickó egyenesen szárnyalt, okosan kihasználva a felfelé törő meleg légáramlatokat, egyre feljebb, és feljebb. Vaszka jobban meresztette utána szemét, mint amikor Gazfickó apja magával hurcolta azt a bizonyos kulcsot. Most érezte meg igazán, milyen kedves lett neki ez a sasfiók. És nagyon csodálkozott volna, ha valaki elmeséli neki, hogy azokban a pillanatokban napbarnított arca teljesen elfehéredett és fogal közt az utógta: „Elment... elment a drága, elment és itthagytott.”

Gazfickó egészen a horizontnál róttá köreit, mind messzebb és messzebb szakadva a földtől, alig látható ponttá zsugorodva. Akkor már, mert hiába hívta Vaszkát, a mester is kikapcsolta a fűrópadot és ott állt segédje mellett, figyelve a messzeségbe tűnő pontot.

— Szerencsés utat — sóhajtott fel Szanocskin. — Gyere, szedjük össze magunkat Vaszja!

— Sajnálom — mormolta Vaszka —, legalább elbúcsúzott volna. Ki gondolta, hogy el akar menni. — Zsezlov mosolyogni próbált, de az nagyon rosszul sikerült; csak a szája sarkát sikerült elhúznia.

Nyikolaj krárogott kettőt-hármat:

— Hát, okos madár volt, megértett az mindent...

A műszak végéig Zsezlov olyan szórakozott volt, mint korábban soha, a mester viszont szó nélkül javította ki minden hibáját. Négy óraker azután átadták a műszakot a váltásnak és betértek az ügyelet-es kocsiba. Dorosenko azonnal észrevette, hogy Zsezlovnál valami nincs rendben:

— Mi bajod van? — kérdezte. — Csak nem vagy beteg?

Vaszka csak legyintett.

— Rosszabb...

— Elment a madara... — magyarázta a mester.

Dorosenko gondolatban vetett egy keresztet, és azt mondta magában: „Hála neked, uram, hogy megszabadítottál ettől a gazfickótól...” Am szinte ugyanabban a pillanatban könnyű suhogás hangzott a levegőben, mind közelebről és közelebről. A fűrók fölemelték fejüket: pontosan az ügyelet-es kocsi felett, a meredek hegyfok mögött előbukkanva megjelent a sas és könnyedén leült kis távolságra tőlük. Fészkelődött egy keveset, először büszke tekintettel megvizsgálta Vaszkát, majd a térdére ugrott.

Dorosenko belül szitokra fakadt, fennhangon azonban csak ennyit mondott:

— Csak egy gazfickó ez a Gazfickó — akár az órát is hozzá lehet igazítani.

...Ettől a naptól kezdve a sas önálló vadászatba kezdett, az ebédlőt azonban továbbra is rendszeresen együtt látogatta a brigáddal. Útjairól gyakran hozott ürgét, és ahogyan az ősz közeledett — nyulat is. Zsákmányát mindig Zsezlov lábai elé rakta, mintha csak közös falatozásra invitálna.

A feltárási munka közepette a fűrótoronyt gyakran szállították át egyik helyről a másikra, és volt még a közelben legalább öt hasonló torony, de egyszer sem történt meg, hogy Gazfickó egyiket a másikkal összetévesztette volna. Még akkor sem, ha akkor költöztek át, amikor éppen vadászni járt. Tévedhetetlen volt. Amihez aztán hozzá is szoktak.

Közeledett a tél. Időnként már a hó is hullott és kemény szél tört elő a hegyek mögül. Már elhúztak dél felé a vándormadarak utolsó, elkésett csapatai is. A tűrhetelenné váló időjárás elől szinte minden élet, elrejtőzött. Gazfickó nyugtalanodott, kotyogott, mintha valami fontosat igyekezne Vaszkának mondani. Gyakran repült el és hosszú ideig nem tért vissza. Zsákmányt sem hozott magával. A sasok már mind eltűntek — utoljára távozva, miután felélték a lemaradt és beteg vándormadarakat. Úgy tűnt, egy élő sem maradt a sztyeppén.

A dombokon hó porzott, kemény szél fútyult a sziklák között, és azon a napon Gazfickó nem tért vissza.

— A szülei nyomába eredt — jegyezte meg Szanocskin. — Ennyi az egész.

Zsezlov szüntelenül az eget kémlelte, mintha csak azt várná, hogy egyszer csak megpillantja Gazfickót. A brigád is gyakran emlegette a madarat. Talán Gazfickó volt az oka a telepen bekövetkező súlyos balesetnek is. A nagy mélységben a kemény közettörmelek váratlanul tönkretette a fűróberendezést. Miközben a dolgot helyrehozták, viták sora lángolt fel, és csaknem a verekedésig elfajult. És még mindemellett ott volt az is, hogy megkapják-e a prémiumot. Az öreg Dorosenkót újra csak Aszmogyejnek hívták egymás között. Aszmogyej egyhuzamban hat napot és éjszakát töltött a telepen, egy órára sem mozdulva el a munka mellől. Arca borostás-sá vált, gyulladt szemei alatt sötét árkok vonultak. Minden öt száva közül négy káromkodás volt.

— Nem kellett volna elengedni ezt a madarat — jegyezték meg éles hangon a fűrómunkások.

A hetedik nap éjszakán Aszmogyej kétségbeesett döntésre szánta el magát — csőrök segítségével közös erővel megemelték a fűróberendezést és megigazították a fűrópadot. A szabályzat értelmében ez tilos volt. Dorosenkónak azonban ez volt az utolsó reménye és e szerint járt el. Gondosan megigazította az állványt, a drótköteleteket, aztán minden munkást elküldött a toronytól, ő maga meg rágyújtott, hogy idegességét csillapítsa. Az első próbálkozás semmi eredményt nem hozott, bár a szerkezet alig észrevehetően odébb mozdult néhány centimétert. Mikor azonban a mester könnyített a terhelésen, újra visszatért az előző helyére. Aszmogyej elkáromkodta magát és újra próbálkozott,

A végsőkig megfeszült drótkötél bármelyik pillanatban elszakadhatott. A szájában lógó csiklő már elviselhetetlenül égette a mester ajkait, amikor megérezte, hogy a szerkezet lassan, milliméterről milliméterre odébb mozdult. Most már nem volt megállás — a legnehezebbjén túl voltak, de még ki kellett menteni a fúrót a felmorzsoltságtól. Dorosenko se látott, se nem hallott, olyan feszült figyelemmel nézte a szerkezet szinte észrevétlen mozgását.

Dorosenko nem tudott arról, hogy a kutató helyre közben megérkezett a munkavédelmi expedíció helyettes főmérnöke, egy olvas-féle fiatal szakember, akiről azt szokták mondani, hogy még ott a tojáshéj a fenekén. Persze, munkáját azért jól, nagyon jól végezte. Lehet, hogy a mester helyében ő maga is vállalta volna ezt a kockázatot. De a szolgálat az szolgálat — utasította a mestert, hogy állítsa le a munkát.

Ha még egy kis időre megállt volna a torony mellett, vagy a munkásokkal együtt elszív egy cigarettát, akkor Dorosenkónak sikerült volna kihúznia a fúrót. A fiatal szakember azonban határozottan besietett a toronyba.

A diesel dübörgése sem tudta elnyomni az onnan hamarosan előtörő dühös hangot. Hogy Dorosenko mit válaszolt neki arra a követelésére, hogy állítsa le a munkát, azt senki sem tudja, de valószínűleg igencsak bántó lehetett. Vaszka Zsezlov például meg volt győződve arról, hogy Aszmogyej valahová nagyon messzire küldhette a mérnököt, mivelhogy a mérnök azonnal rikácsolni kezdett.

— Hisztérika — szögezte le a fűrómester, Szanocskin. — Nyugtatót kellene itatni a taknyossal, mit szórakozik Aszmogyejjel!

Valamennyien látták, hogy a berendezés, ha lassan is, de tovább működik, és mint minden hasonló esetben, most is mind akaratlanul megfeszítették izmaikat. Mert ilyen az ember, még messziről is nekifeszíti a vállát: „No még egyszer, no még egyszer, most teljes erőből, erővel is segíteni, ha talán már nincs is erőd.”

Ebben a feszült pillanatban olyan idegen volt a helyzettől a mérnök rikácsolása, olyan idegtápó, hogy helyében bármelyikük már rég befogta volna a száját. Az üvöltés azonban még csak emelkedett. Szanocskin szenvedő fintort vágott és piszkos ujjaiával úgy dörzsölgette bal halántékát, mint akinek fáj a feje. Valamennyien álltak, egy szót sem szóltak, csak nézték, hogyan mozog mind gyorsabban és gyorsabban a szerkezet.

Egy autóduda idegesítő hangja harsogta túl a dübörgést. A sofőr jelzett, a kocsifeljárón állva, szabad kezével hadonászva igyekezett magára vonni a figyelmet. Zsezlov odanézett és felbódult:

— Hurrá-á-á!

A terepjáró ponyvával takart tetején ott ült Gazfickó. Nyugtalanul forgatta a fejét, idegesen figyelve a fűrótoronytól hozzáverődő kimerült rikácsolást.

Vaszka elindult kedvence felé, de a sas könnyedén felemelkedett, befurakodott a fűrótorony nyílásán és alábukott. Abban a pillanatban nagy döréjjel kicsapódott a kétszárnyú ajtó, és a lépcsőn kirobogott a fiatal mérnök. Mögötte hatalmas ugrásokkal Gazfickó. A mérnök megtépett nadrágja, s rövid kabátjának foszlányai arról tanúsítottak, hogy a madár nem hiába töltötte el az idejét. Az éles eszű sofőr kinyitotta a kabin ajtaját, a mérnök meg, mint egy darab kő, esett be a kocsiba. Gazfickó már a kocsihágcsón érte utol, s még egyszer csőrét a hátába vágta, elfoglalta a helyét, mérges hangot hallatva és felindultan topogva egyik lábáról a másikra. Sovány volt és fáradt, de a fejét méltóságteljesen és büszkén tartotta, ahogy ez egy királyhoz illik.

A kiszabadított berendezést mintegy fél óra alatt emelték ki és tréfálkozások közepette emelték be a kocsiba. Dorosenko beült a kabinba, amelyben menedéket talált a megtépázott mérnök, és hosszan kifújva a cigarettá füstjét, mély hangon ezt mondta:

— Tudja... nem kell haragudni erre a madárra! Nem igaz, hogy én magam is mennyit kaptam ettől a gazfickótól az idegeskedéseimért!

A mérnök hallgatott, fészkelődött a szűk kabinban. Dorosenkó köhintett egyet:

— Hm, no igen... A fiúk természetesen hallgatni fognak az esetről, mint a sír. És ön?

A mérnök nagy megnyugvással szorította kezét a szívéhez és lelkesen mondta:

— Mint a sír!

A kabin tetején pedig követelőzve kopogott Gazfickó csőre:

— Indulás!

Fordította: Kassai-Végh Miklós

Igor Kizseljov

Gyermekkorunk zenéje

Feltör — és újra sem untat —
dallama ifjúkorunknak.

Dallamok...
melyre a fákról
búlnak a bús verebek,
míg a tsz-irodából
kartonhangszóró rekedt
énekeket nyekereg.

Harmonika jaja búsong,
sóhaja leng. tovaszáll.
És valahol vele búsong
párjára várva a lány.

Holdtalan éjszaka csöndje
hajlítja dalra a szót:
— Junius, június, jöjj te,
hozz puha lombtakarót...

Könnyes emlékekkel a száján
rokkant sír. Elkötözött
lábai csonkjai árván,
hangszere válla mögött.

Némtek, túl a falunkon,
fogyok, esetlen, sután.
Szívük szájharmonikákon
jajdul az otthon után.

Igy kövez utat az emlék
és jelez múltat a dal —
hogy soha el ne feledjem
azt, ami volt, mihamar.

Uncepi nap veri álmodom,
izgató távoli fény,
szüntelen dobdobogáson
indulot röptet a szél.

Ifjúkorunk muzsikája;
háború, hősi dalod:
hogy hazánk szíve kitérve —
te teszed, te akarod.

Eihalt már régen a dallam.
Válasz nincs — néma a száj.
Kell, hogy új dalra találj!
És az új
háború lassan
elfúl egy hajnali dalban.

Vlagyimir Ivanov

X X X

Ki tudja, mily rég, hogy tavaszra várunk!
Hát itt van már: jeggyel jelölt a nap.
A természettel — friss öröm minálunk —
Viharos változások játszanak.
Derült ég úszik a tócsák vizére,
A roskadt hó zsiszelve sorvad el.
És lám, a földben friss gyökér ízere.
Éled a mag már, mozdul, szárna kel.
A tegnap még mogorván szürke bércek
Széled azúr-kék köntöst öltenek.
S az elfutó vizekkel, mint az élet,
A gondolat is csöndben ellebeg.

Szergej Donbaj

Filmkockák a történelemből

Régi történet, történelem:
mord idők rágta szalag.
Forgasd meg és emlékezz velem:
hány sose-lesz pillanat!

Csúfra kopott, poros állomás,
vonatra váró peron,
asszonyi arcokon győzelem,
győzelem adta mosoly.

Jönnek!
Ott jönnek! Na, látod-e!
S tódul a győztes csapat:
csillag és érdemrend mellükön —
mankó a hónuk alatt,
fél karjuk csonkra apadt...

Karjában már a szerettei,
vállán az édesanya —
és a totál: amint könnyezik
sohse legyőzött fia!...

Napfény, nyílt lelkek és forgatag,
haik sikolyok. ölelés...
Vig zene szárnyain egyre fel
duzzad a lelkesedés.

Am a peron sarkán félszegen
gubbaszt a filmkamera:
mint ki a fénytelen síneken
jönni még vár valakit...

Fordította: Kassai-Végh Miklós

Valentyin Mahalov

Felfedezés

Ifjú Kolombusz lettem tegnap este.
Sakktáblán vívtam nagy csatát.
Szikrázóan drámai küzdelemben
A titkok titka fedte fel magát.

Bábuim hulltak ellenemmel szemben,
Hulltak mint érett szőlőszemek.
S megértettem: harcban csak paraszt
vész el,
— A király csak fogoly lehet.

X X X

Nem vagyok szótlán, elismerem,
S lám csöndre és csöndre vágytam.
Apályait és dagályait
Izlelgetem a számban.

Titkok, álmok ősfonadéka!
Kérdj, s a természet válaszol:
A tarka világ pusztul, éled,
Milyen csendben szállong a lomb!

Sziklák csöndje, tengerek csöndje,
Csöndje az égnek a földnek —
Örömeik és bánataik
Mibennünk megismétlődnek.

S ha csömör jön, minden elég már,
Hát magát nekidurálja,
Ekhót küld a mennydörgés után
Válaszul fakó villámra

Ivan Polunyin

X X X

Tombol. süvít a hóvihar.
Eltűnnek a sekélyke folyók.
A szarvas borzas szarvaival
Hideg ablaküveget karistol.
Kinézek: sűrű sötét van,
De a fehér éjszaka mélyén
Valakik durva lépte koppan
Nem bajt jósolnak-e nekem?
Reggelre kiderül — tudom —
Hogy megenyhültek az egek
S itt, ez északi tájakon
Nincs ki nekem ártani akarna.
S míg szívem egyenletesen ver
Töprengök élők sorsán
Elszomorít: mint minden ember
Tehetetlen vagyok én is.
Mert ó, mennyi, mennyi fal van!
Rosszul gondolom, meglehet,
Nehezen hiszem, győzködök magammal:
Hogy a halál — mint életünk —
Természetes.

Viktor Bajanov

X X X

Hát bizony: a hőség
gyorsan elapadt,
s korai hideggel
búcsúzott a nap.
Július még perzselte,

szeptember — rideg,
harminc év elillant,
mint egy fergeteg.
Harmincegyet írok.
Csendben hallgatom:
pletykálkodnak rólam
mögöttem tudom.
Rosszra ne vedd hát
atyafi ma itt
éteoseb barátod
bús sirámaid!
Nem a pletyka számít,
én magam tudom:
Elkerül szerelmem
úton, félúton.
Lehangolva kongnak
utam léptei:
valami nincs rendben,
sántít valami...

Alekszandr Ibrahimov

X X X

Tűz ül a térdeden, tűz lehet...
Ó: Csak egy macska, a szőre rőt.
Tedd reá hát a tenyeredet.
Üldögélj, ne sajnáld az időt!
A hóbar ösvény. Sejteted-e
Lépesönktől hová, merre vezet?
A sövényen köcsög, fekete,
Már nem őrzi az emlékezet.
És megfagyott bokor alatta.
A kiskapu — vár talán — tárva.
Nézz kedves, nézz ki az ablakba,
S pislákoljon a tűz parázsa.

Fordította: Hann Ferenc

Zinaida Csigarjeva

Mása

Mása csizmája alatt úgy hersegett a fagyos hó, mint amikor az ember friss uborkába harap. Nappal volt már, de az a reggelente még szokásos kékesszürke félhomály, amelyben az utcák hótakarója olyan tisztának és vakítóan fehérnek tűnik, mintha egy ügyes festő segédkezett volna az ecsetjével.

Mása is jó hangulatban volt. Ritkán sikerül úgy minden, mint ma: gyorsan elkészítette a reggelit, elmosogatott, sőt még a padlót is sikerült feltörölnie. Lám, az ünnep már reggel megkezdődött. Az ugyanis, hogy ma szokásos munkanap van, egyáltalán nem zavarja Mását az ünneplésben, hisz' nagyon szereti, amit csinál.

Nem siet, viszont alapos, izléses munkát végez. Férfiasan, nagy lendülettel dolgozik, ecsetvonásai szélesek, egyenletesek. Sztyepántól tanult így festeni. Rutinmozdulatok ezek, de nélkülük nem lehet boldogulni. Hiszen nem szabad, hogy egy csepp is a padlóra csöp-penjen.

Persze, amint Ljuszka Zvoncsihina beállít és semmitmondó tekintetével, festékes ábrázattal körülnéz, nem mulasztja el, hogy szóvá ne tegye:

— Buta vagy te, Mása! Nekik úgyis mindegy, utánunk mindenképp rendbe kell hozniuk a padlót: egyszóval nagytakarítás következik. Te mégis úgy vigyázol, mintha a szülőanyádnak csinálnád. Főlösképpen ez a fenegyógykezelés.

Mása csak sóhajt és hallgat. Minek mondjon bármit is? Ljuszka-val nem érdemes vitatkozni. Mindig neki kell, hogy igaza legyen. De aztán Mása sem hagyja magát, s így aztán Ljuszka sem tud mit tenni. Mása viszont azt képtelen megérteni, hogy hogyan lehet valaki elégedett a munkájával, ha istállót hagy maga után. Neki nagyon ellenszenves ez a magatartás. Szégyellne így az emberek szemébe

Az a jó érzés, amikor a kopott, porlepte szürke falak az ember keze nyomán hirtelen megvilágosodnak, s csillognak a mészről, mint a friss hó a napsütésben. Nem lehet betelni ezzel. A kimerült, mérges házigazdák pedig — akiknek egy tatarozás természetszerűen sok kellemetlenséget okoz — csodálkozva örvendeznek: „Ez igen! Ilyen fiatal, s mégis hogy érti a dolgát!”

Persze általában nem is a dicséreten van a hangsúly. Hiszen a házigazdák sem egyformák. Van úgy, hogy mindent jól megcsinál az ember, de nekik mindegy: mintha csukott szemmel járnának. Mások meg, ha észre is veszik, egy szót sem szólnak. Mintha egy gép dolgozna bennük, vagy — ami ennél is rosszabb — szolgájuk lenne az ember. De Mása az ilyenekre sem haragszik meg. Nincs miért; hiszen ő maga is állami alkalmazott, tisztában van saját munkája értékeivel. Akik meg duzzognak, valójában saját butaságukat fitogtatják. És vannak olyanok is, akik azt tartják, hogy Mása a fizetség reményében ilyen túlbuzgó. No, ez meg aztán rosszabb még egy pofonnál is.

Az ilyenekre jobb nem is gondolni. Inkább dolgozni kell, jókedvűen. Mert rossz hangulatban mit ér a munka? Ma pedig sehogya sem lehet rossz kedve. Hiszen ünnep van. A születésnapja. Mása Krasziľnyikova, a lakáskarbantartó vállalat egyik legjobb festője immár huszonhét éves. S ezt nem lehet figyelmen kívül hagyni.

— Márja! — fogadta őt a ház előtt Grigorij Antonovics, a brigádvezető, Grisa bácsi. — Kezdd el a hetest a második emeleten. Eppen kiteszi a műszakodat.

— Rendben van! — válaszolta Mása.

„Ej, öreg... öreg, elfelejtetted! — gondolta —, hogy legalább annyit mondj: gratulálok...”

Magához vette a cökmökjárt, és felment a második emeletre. Egy magas sportöltözetű, rövid hajú lány nyitott ajtót.

— Tessék! Fáradjon be! — mondta Másának, s mindenáron segiteni akart neki. Aminek az lett a vége, hogy majdnem kiömlött a festék.

Az előszobában Mása szemügyre vette kétbalkezes segédjét. Nem is lány volt, hanem asszony, idősebb, mint ő. Bár az arca sovány, kislányos volt. És az alakja is. Fáradt szemét azonban szarkalábak árnyékolták, ősz hajszálak vegyültek rövidre nyírt, fekete hajába.

— Közölték velünk, hogy festés lesz, készüljünk fel! — Az asszony valamiért ideges volt, tördelte ujjait, s réveteg tekintete elkerülte Mását. — En igazán nem is tudom... Bocsásson meg... Egyet-mást megpróbáltam csinálni.

Mása benézett a szobába, és nem tudta elfojtani sóhajtását. Mi van itt! Minden úgy áll, ahogy szokott, semmi sem volt elhúzva a helyéről. Egy folyóiratokkal, újságokkal teli hatalmas szekrény a falnál, egy divány szönyeggel leterítve. Mása ránézett a háziasszonyra: ilyen alkattal nehéz lesz boldogulnia. Ő pedig teljes joggal megtagadhatná ezt a munkát. Nálunk ugyanis az a rend alakult ki, hogy a lakókat korábban értesítik: készítsék elő a munkaterületet. A festők teljesítménybérben dolgoznak, nem lehet állásidejük. És akkor ilyen mulasztások miatt bűnhődjenek? S, persze károsan érinti ez az állami terv teljesítését is.

Nyáron természetesen nem így van — akkor az embereket kitelepítik, s a falak könnyen hozzáférhetőek...

— Van régi újságjuk? — kérdezte Mása.

— Igen-igen! Van! — húzott elő egy köteg elsárgult újságot az asszony.

Mása pedig csipőre tett kézzel figyelmesen megvizsgálta a maszszív, sötétén polírozott szekrényt.

— Gyerünk csak, jöjjen el onnan... fogjunk hozzá!...

A szekrény nem mozdult.

— Miféle kövek vannak ebben, hogy nem enged? — kérdezte önkéntelenül is Mása.

— Nem, nem kövek — ingatta fejét az asszony. — Könyvek. Mindjárt kiszedem. Kérem, várjon egy kicsit! Gyorsan végzek!...

Az asszony kinyitotta a szekrényajtókat. Mása fűtyentett: hohó! Itt aztán akad munka nagybőjtig.

A háziasszony riadtan nézett rá.

— Hadd maradjon itt! Hagyjuk! — enélkül is meglesz valahogy... Legfeljebb ott nem festi le.

No, még csak ez hiányzott! Félmunkát végezni! Mása határozotlan intett a fejével:

— Egyelőre eltoljuk a diványt... A székeket a másik szobába... Gyerünk az újságokkal! — intézkedett Mása.

Az asszony iparkodott eleget tenni a felszólításnak. De ügyetlenkedett és Mása szólanul, türelmesen rendezkedett helyette is. Az asszony pedig olyan zavartan és büntudatosan nézett rá, hogy Mása szinte rosszul érezte magát: „Vajon mivel ijesztettem így meg? Miért néz így rám?”

Csengettek. Mása nyitott ajtót. Száska Baranov jött be. Afféle gazdaként egyenest a szobában termelt és kritikusan szemlélődött:

— Hát te? Még nem kezdted el?

— Gyere csak ide! — hívta Mása. — Eltoljuk a szekrényt.

A háziasszony is segíteni akart, Mása azonban egy kézmozdulattal megállította: maradjon veszteg, csak láb alatt lenne.

Száska arca kivörösödött az erőlködéstől és teljes erejéből szitkozódott, amíg Mása keményen rendre nem utasította.

A szekrény recsegett, nyikorgott, mintha nem szívesen jönne el a faltól, hogy felfedje pókhálós hátát.

— Jaj! — kiáltott fel hirtelen örömmel az asszony, kirántva a szekrény alól valamilyen folyóiratot. — Pont ezt kerestem, pont ezt... Tudják, egy számomra nagyon fontos cikk van benne... Nagyon fontos...

Az asszony Száskára pillantott, elpirult és elhallgatott: pedig annak kisebb gondja is nagyobb volt az ő folyóiratánál.

— Jössz egy fél literrel, Márja —, Száska hangja magabiztos és egyszersmind megbocsátó volt. — Nem viccelek. A születésnap öröme, no? Adj kölcsön egy hármast...

Ő mindig ilyen — a másnaposságtól mindig levert. Ehhez azonban csodálatos érzéke van. Lám neki eszébe jut, hogy Másának születésnapja van.

Másánál volt pénz — egy ötös, tortára és gyümölcslére szánta. A gyerekeknek és Sztjepánnak akart kedveskedni...

— Nincs arra pénzem, hogy te vodkát igyál — felelte ridegen, s önkéntelenül is megtapogatta a zsebét.

— Nem tudsz te hazudni, Márja, jobb is lesz, ha rögtön túlesel rajta. Mi hasznod lesz, ha ellenkezel velem?

— Várjon! — ijedt meg az asszony. — Majd én... én adok!

— Mit akar? — utasította vissza kissé durván a háziasszonyt Mása. — Milyen címen? Sok itt az ilyen hasznosító. No, gyerünk, hordd el magad! — piritott Mása a fickóra.

— De hát ő... Hiszen itt van a szekrény... — nézett az asszony zavartan hol egyikükre, hol másikukra...

— Azt csak bízza rám! — mérgelődött Mása.

— No, nézd csak... Most nem nagyon ugrálhatsz, Sztjepán nélkül... — Száska csendben, a fogai közt morgolódott.

— Csukd be az ajtót kívülről — húzat van! — gonoszkodott vidáman Mása. — Így is, úgy is az a válaszom, hogy tűnj már el! Indulás! Maga meg mit áll ott? — kiáltott ingerülten a háziasszonyra. — A szekrényt be kell takarni! Fogja csak itt meg... Erősítse az ajtóhoz! Úgy jó lesz!

Száska várt még egy kicsit, körülnézett, és amikor látta, hogy terve végleg meghiúsult, köpött egyet a lába elé és kiment.

Mását nem nagyon zavarta az eset — nem először tett ilyeneket. Most inkább az foglalkoztatta, hogy mennyi könyvük van ezeknek. Csakugyan el lehet ezt mind olvasni? Mikor? Hiszen ehhez rengeteg szabad idő kell. Mása is szeret olvasni. Olyan könyvet, amelyik az életről szól, jó emberekről, akikkel nem bűn együtt érezni. S ha egyszerű, lélekhez szóló a könyv. De mikor olvasson? Más

volt azelőtt, kislánykorában... Ej, mire való ez! Az életre panaszkodni, zsörtölődni egyáltalán nem illik hozzá...

— Olyan lett a szekrényük, mint a kisgyerek a pelenkában... — mondotta vidáman Mása és magához vette az esetet. Itt az ideje, hogy munkához lásson. Az eset végét bemártotta a vödörbe, egy ügyes mozdulattal lerázta, ami fölösleges, és máris keresztülszántotta a falat egy nedves csik. No, áldásom rád... Falat meszelni nem nagy dolog. A mennyezet már nehezebb. De egyáltalán nem azért, mert

nincs elég gyakorlata, hanem csupán alacsony termete miatt. Csak egy arasszal lenne magasabb, máris jobban hozzáférne.

A száradó mennyezetet, mint apró szigetek tűntek elő a hófehér faltok. Mása megszemlélte —, minden rendben, íme egy lakás is lehet olyan, mint egy játékszer.

Föl-le, föl-le — jártak a kezei, maguktól is tudva a dolgukat. Az ember gondolkodhat, magába mélyedhet. Másának van mire gondolnia. Hisz ki tudja, hány emberrel volt már dolga! A legkülönbözőbbekkel. — Olyan egyszerű munkásokkal, mint ő maga és nagyfőnökkel. És ezek mind emberek valamennyien... És mennyi családi ügy, moziba sem kell menni. Íme itt is egy — és nem is akármilyen. De nem ám! Sok könyvük van. Újságok... folyóiratok... Játékok viszont egyet sem talál. Természetes, hogy festés előtt minden apróságot elpakolnak az emberek. A gyerek meg kint lehet a kertben egész nap. Mégis valamilyen árulkodó jelnek azért maradnia kellene. Eltolták például a diványt, meg a szekrényt is, és sehol semmi: se egy labda, se egy kitépelt lábú baba, se egy összetört kocka. Előkerült egy folyóirat, meglelt egy férfi mandzsettagomb. A fűtőszón letaposott sarkú férfipapucsok. Férfj tehát van. Gyerek viszont nincs. Minden világos: ezért él az asszony bizonyos könyveknek. Mit is csinálhatna?

A háziasszony eltűnt, valahol meghúzta magát, hogy ne zavarjon. „Érzékeny — gondolta Mása. — Láthatóan boldogtalan. Lehet, hogy nem a kora miatt ősz, hanem a bánattól. Ne lenne bánatos gyerekek nélkül? Igen, mindenki maga tudja a baját!”

Megzízott a papír, amellyel minden eshetőségre számítva letakarták a padlót. A háziasszony jött oda.

— Figyeljen csak ide, már három óra. És még nem is pihent. Van levesem. Gyerünk, ebédeljünk!

— Köszönöm, nem kérek — utasította vissza szeliden Mása, hogy ne sértse meg a háziasszonyt, és méltó legyen önmagához. — Hoztam magammal.

— De legalább egy teát... Éppen most forraltam... — valósággal könyörgött a szemével: úgy szeretett volna valamivel hasznos lenni Mása számára.

— Hát egy teát... — egyezett bele Mása.

A konyhaasztalon gőzölgött a csillogó nikkelezett teafőző. Mellette átlátszó tartóban keksz. Ott volt két fekete arannyal díszített csésze is, melyek olyan kicsik voltak, hogy játékszernek látszottak. Mása körülnézett az asztalon és kért egy tányért. A háziasszony odarohant egy ládához, ahová nyilvánvalóan a festés miatt, az edényeket tette, és kihúzott egy leheletfinom, majdnem átlátszó, arany szegélyű tányért. Mása kibontotta a csomagját és a tányérra tette a pirogot.

— Vegyen! Még meleg. Reggel sütöttem. Ez hagymás és tojásos.

Ez káposztás. Ez pedig krumplis... Az asszony vett egy jól megsült, kerek formájút, óvatosan belekóstolt és elismerő arcot vágott:

— Finom!

— Egyen még... Tessék!

— Maga pedig töltsön teát, vegyen kekszet. Ne szerénykedjen!

— Köszönöm szépen! — mondta méltóságteljesen Mása, és letette az asztalra a színeiben is vadvirághoz hasonlító csészét.

„De gyönyörűek — gondolta. — És milyen törekenyek. Még rájuk nézni is félt, nehogy még kézbe vegye az ember. Nekem egyáltalán nem kellenének ilyenek. Úgyis gyorsan törik minden.”

— Meissen porcelán — mondta az asszony, mert észrevette, hogy Mását érdekli a csésze. — Apai nászajándék. Hat volt, de már csak kettő maradt. A férjem... nagyon óvatos...

Mindketten elhallgattak, mintha nem találnának beszédtemát. Aztán az asszony megkérdezte:

— Hány éves maga?

— Huszonhat — felelte gépiesen Mása és rögtön észbe is kapott. — Oh, mit is beszélék! Huszonhét... Eppen ma.

— Nocsak? Ma születésnapja van? — jött valamiért izgalomba az asszony.

— Az — erősítette meg szárazon Mása. — Köszönöm a teát! Kellemesen forró volt!...

— Születésnapja van, és a mi piszkos lakásunkkal foglalatosskodik...

— A munka az munka — vont a vállát Mása, s elindult a szobába.

Az asszony követte.

— Derék lány! — mondta, megszemlélve a falakat. — Régen dolgozik?

— Régen — válaszolta Mása kurtán, az oldatot kevergetve. — Tíz éve.

Mása ideje nagyon ki volt számítva, nem ért rá beszélgetni. Igaz, másodsor már könnyebb végigmenni. De korábban kellene szabadulni. Az asszony pedig nem mozdul. Nektámaszkodik az ajtófélfának és figyelő Mása mozdulatait. Érdekesnek tűnik számára. Ha élvezi, hadd nézze! Nem okoz ezzel semmi bajt.

— Férjezett? — kérdezte az asszony.

— Aha! — felelte Mása.

— És gyerekei vannak?

— Három!

Ah, milyen csúnya dolog volt ez tőle! Rádásul még büszkén is mondta. Nem így kellett volna. Mása lopva körülnézett. Az asszony az ajtóban állt. Az arca nyugodt és közömbös volt. Sőt túlságosan is egykedvű.

Lám, mi is megtörténhet — semmiben sem bűnös és mégis milyen kellemetlen helyzetbe került. Hogy eltitkolja ügyetlenségét, energikusabban mozgatta az ecsetet. És szemrehányást tett magának. Lehet, hogy nincs is semmiféle ilyesmiről szó, csak ő gondol ki mindenfélét, és még bele is éli magát. Lehet, hogy ők nem is akarnak gyereket. Hisz' vannak ilyen emberek. De Másának ez érthetetlen. Sőt, még maga a gondolat is elképesztő volt számára. Hogy lehet nem akarni gyerekeket? Mi is lenne vele a kis izzgága Irina nélkül? Vagy Szlávik nélkül? Aki igazán olyan jó! Irina a füle botját sem mozgatja, ha valakit kell csinálni, akárcsak a padlót feltörölni. Ha Szlávik meghallja, egykettőre ott terem és már húzza is a rongyot:

— Mama, én megcsinálom magam. . .

„Maga”! Aki alig magasabb a vödörnél.

És Nadjuska. . . A legkisebb. A kék szemű nefelejcs. Ül egyedül a sarokban, vizsgálgatja a babaruhákat és dűnyög valamit magának, a kis dörmögő. Mit is lehet erre mondani! Neki mindent a gyerekek jelentenek az életében! És Sztjepán. . . Sztjópa. . . Elszorult a torka. . . Köhögött egy kicsit, hogy a háziasszony semmit ne vegyen észre. Ő még mindig az ajtófélfánál állt gondolataiba mélyedve. Most már egyáltalán nem volt egykedvű, békés, bágyadt, amolyan szomorkás volt az arca. Mása megint megsajnálta — anya és testvér módján.

— Dolgozik valahol? — kérdezte, megszegve saját elvét, miszerint a munkaidőben dolgozni kell.

— Igen — sietett a válasszal az asszony. — Főiskolán tanítok. Bibliográfiát. Ez amolyan könyvtártudomány.

— Könyvtártudomány? Furcsa! Milyen lehet már az? A könyv azért van, hogy olvassák. . .

— Hát ez az! . . . — helyeselt hevesen az asszony. — Pontosan azért. Ezt nagyon jól mondta. Hát ehhez kell az én tudományom. Hogy ki-ki megtalálja a szükséges könyvet, az összeset ismerni kell. . . csillant fel az asszony szeme, kipirult és egyszerre valahogy fiatalodott.

Mása figyelmesen hallgatta, bólogatott, sőt kétszer az ecsetet is leengedte, hogy bizonyítsa mennyire érdekli. Bár tényleg érdekes volt számára. Sőt egy cseppet irigykedett is. Hogy mennyi minden van a világon, amiről ő nem tud. De gyorsan ismét helyreutasította magát — nem lehet ilyen mohónak lenni. Mindent nem lehet ismerni. És az életben általában megvan mindenkinek a maga helye.

Siklik az ecset a falon — föl-le, jobbra-balra. Mása már a kezét sem érzi — annyit dolgozott egész nap. A megszokottság mozgatja a kezeit. . .

— Köszönöm magának — mondta halkán az asszony, és könnyedén megérintette a falat, mintha simogatná. — Aranyat ér a keze. Mi viszont nem vagyunk ilyenek. Mi magunknak semmit sem tudunk megcsinálni. Igaz, időbe telik. . . Hát ez az! A mi nemzedékünknek az időhiánya a tragédiája. Mi mindig sietünk valahová. . . rohannunk. És sehová sem jutunk. Mintha mindig lekésnének a vonatot. És közben észrevétlenül eitelik az élet. Akkor derül majd ki, hogy nem csináltunk semmi értelmeset.

— Nem lehet mindenhez érteni — mondta szigorúan Mása. — Íme, itt vannak a könyvei. . . Nekem pedig ez. . . — nézte élcelődve a szobát.

Hidég kék fény úradt a mennyezetről, amely így áttetszőnek és rendkívül magasnak tűnt. Élénken csillogtak a finom színárnyalatú falak. . . Friss, erős mézszag terjengett.

Mása elégedett volt a munkájával. Nyugodt lelkiismerettel mehetett volna el. Annál is inkább, mert csaknem egy órával toldotta meg a munkaidőt. De nem tudta így itthagyni.

A padlót borító letaposott újságok, a szanaszét tologatott bútorok — nem illettek a falak csillogó tisztaságához.

— Hamarosan megjön.

— Kicsoda? — lepődött meg az asszony.

— A férje. Hogy ne legyen egyedül. . .

— A férjem? — mosolyodott el szomorkásan az asszony. — Nincs is itt. Tomszokban van. . . aspirantúrán. . .

Még ez is? Mása legszívesebben sietne, szárnyakon repülne haza, hiszen születésnapja van. Ez azonban rendkívül helyzet.

— Miben szokta felmosni a padlót? Adja ide. És a rongyot is. Maga meg fogjon az ablakhoz. Ketten csak többre megyünk. . .

— De hogy képzeli? — sopánkodott keblére szorított kézzel az asszony. — Hát miért?

— Csak — válaszolt mérgesen Mása. — Már megint fölöslegesen pazaroljuk az időt. . .

Amikor mindenütt rend lett, s a szekrény is visszakerült a helyére, az óra mutatói már a héthez közeledtek. Nem sok híja a tizenkét órának! Nesze neked munkaidő és ünnepnap!

— Mása! — szólt az asszony, s tekintete olyan ünnepélyes volt, mintha beszédet mondani készülne. — Mása. . . — remegett az ajka és kérlelve mondta. — Ne gondoljon semmi olyanra. . . Hogy lekenyerezés vagy valamiféle fizetség. . . Én őszinte szívvel adom. Születésnapja alkalmából fogadja el tőlem ajándékba. . .

Parfüm volt. Nagyon drága, kék bársony dobozban. Mása meg is rémült.

— Nem! Nem! — rázta meg a fejét.

Az asszony azonban nem tágitott, és Mása megadta magát. . .

— Hol használom én ezt. . . túl elegáns! Nincs is olyan ruhám. . . És ilyen kezekhez. . .

— Maga nagyon szép, Mása — mondta az asszony. — Higgye el, remekül illik magának, jól áll az egyéniségéhez. . .

— És nem fog hiányozni?

— Nekem? — nevette el magát az asszony, de nem valami vidáman. — Nekem már nincs szükségem rá. . .

— Köszönöm! — Mása elhallgatott. — Kívánok minden jót. És ne keseredjen el nagyon. . . Még az is lehet, hogy minden rendbe jön.

— Lehet. . . Persze, hogy lehet — bólintott az asszony, majd hirtelen átölelte Mását és megcsókolta az arcát. — Legyen nagyon boldog. . .

— Hát te hol kószáltál idáig? — kérdezte a daduska a bebugyolált Nadjuskát is kivezetve. — A kislány már nagyon várt: „Hol van a mama? Hol van?”

— Hát itt a mama! Itt van! — kapta fel Mása a lányát. — Most futás Szlávikért. . . Aztán veszünk tortát. . . Ilyen nagy magas tortát!

— Na végre! Végre! — táncolta körül Irinka az anyját. Fejcskéje fölött, mint hatalmas pillangók, röpködtek a kék szalagok.

Sztjepán az ágyában feküdt, s a fehér ingben ünnepélyes volt. Feszült, sápadt arca simára volt borotválva. Amint Mása észrevette, szemrehányóan rázta meg a fejét: no tessék, az arcán is, és az állán is megvágta magát:

— Nem vártál meg!

— Nem is kívánhatom! A születésnapodon. . . Elintéztük ketten a kisgazdasszonnyal — intett Irinka felé. — Ez a lány nyolcéves korára kész menyasszonnyak való. Nézd csak meg, milyen krumplít sütitött az én irányításommal. . . No, dolgozók, gyerekek, köszöntsétek íel a mamát!

— Gratulálunk! Gratulálunk! — kiáltozott Irinka és Szlávik.

— Várjatok! — állította meg őket Mása. — Az ünnep az ünnep! Tegyel mindent az asztalra, Irinka! Én pedig egy pillanat alatt átöltözök.

Mása fúrge volt, mint lánykorában, amikor munka után randevúra sietett Sztjepánhoz. Az új, szép szandált vette fel, hozzá a kedvenc kék-fehér aprókockás, nagy fehér galléros ruháját — és kibontotta a parfümöt. Tavasz! — járta át a szívét a kellemes érzés. Ilyen illatot áraszt tavasszal a rügyező zselnicemeggy.

— Mid van, Mása?

— Hohó! Ezt kaptam ma ajándékba. . . harapta el, és hirtelen, önmaga számára is váratlanul hazudott. — A fiúktól a brigádban. . .

— Hogy-hogy? — csodálkozott Sztjepán. — Csak nem jutott eszükbe?

— De igen! — vetette fel a fejét büszkén Mása. — Eszükbe jutott. Emlékeznek a brigádvezetőjükre, Sztjópa. És arra a rendre, ami akkor volt. Nálunk most is minden úgy van, mint a te időben, Sztjópa. . . A születésnapokat is ugyanúgy ünnepeljük meg. . .

— Mama! — húzta a szoknyáját Szlávik, és ujjacsckájával a falra mutogatott a komód felett.

— Ez igen, barátocskáim! Micsoda szépség! — csapta össze a kezét Mása. A falról egy asszony nézett vissza rá. De nem is asszony volt — egy nagyon fiatal lány. Riadtan — könnyes szemmel. És a kezében egy meztelen kisgyermek. Nem oroszos volt és régimódi. Mégis mintha ismerős lenne. . . A „Rabotnyica” című folyóiratban látta — jutott eszébe Másának. Hát ezért kérte meg őt Sztjepán, hogy hozzon egy huszonnégyszer tizenyolcas üveget „Ej, te, mint egy Igaz képpel, úgy bántál velem! Még a széleit is körhergasztottad fehér papírral. . .”

— Egy kicsit rád emlékeztet — jött zavarba Sztjepán. — Különösen, ahogy Szlávikot dajkáltad.

— Ezek vagyunk mi a papával — pattant fel Irinka. — Én vágtam a papírt és ragasztani is segítettem. . .

— Oh, köszönöm! — ölelte meg Mása Irinkát. Szlávik ugrott a nyakába, Nadjuska meg az ölsébe furakodott. — Milyen jók is vagytok hozzám mindnyájan!

Sztjepán nézte a feleségét, a gyerekeit, és minden erejével azon volt, hogy a szokásos fájdalom ne törölje le az arcáról a boldog mosolyt.

Éjjel Mása hirtelen felriadt. Sztjepán mélyeket lélegzett, szípozott. . .

— Sztjópuska! Kedvesem! Mi van veled?

— Már harmadik éve. . . Harmadik éve vagyok fekvő beteg. . . A te nyakadon. . . És semmi remény. . . Semmi! Talán jobb lett volna akkor egyszerre. . . a motorral együtt — elpusztulni. . .

Sztjepán nehezen ejtette ki a szavakat, mintha súlyos köveket rakna egymásra.

— Uramisten! — mondta Mása fáradtan. — Megint jössz a magadéval. . . Milyen érthetetlen ember vagy. . . Sehogysem megy a fejedbe —, rosszabb vagy, mint egy kisgyerek. . .

A szobára éjszakai sötétség ült. Szlávik szuszogott. A leányok alig hallhatóan lélegeztek. Csendesen ketyegett az ébresztőóra.

— Akkor hát mikor. . . Mikor szabadulsz már meg végre tőlem?

— Oh, Sztjópa! — Mása lehajolt és odasimította az arcát a férje mellére. — Neked csak egy dolgod legyen — élni! Élni. . . és élni! És több nem is kell nekem! . . . Én így is a legboldogabb vagyok.

Fordította: Csongrády Béla

Zápor

A motor zúgása elhalt, és a kikötőből egy férfi bukkant elő: csikorgott lába alatt a parti kavics, bár ez a zaj a táborfűz vidám pattogásától alig volt hallható.

— Üdvözetem, tintanyalók!

Az újonnan érkezett szinte körül sem nézett, a lányok azonban — különösen Lanka érdeklődése volt feltűnő — valamennyien lelé fordultak.

— Üljön le közénk, Igor Vitaljevics!

— Mit főztek? — helyezkedett el a férfi. A tűz fénye megvilágította állának éles vonalú gödrét.

— Fenyőtobozt. Ezt itt — sietett a válasszal Lanka.

— Aljosa szedte.

— Alekszej? Ismerkedjünk meg: Igor Vitaljevics.

Aljosa kezet szorított vele.

— Es legalább fűvel főzitek? — kérdezte a vendég.

— Nem, csak simán.

— Micsoda? A cirbolyatobozt fűvel kell főzni, hogy magába szívja a gyantát. Hozzon valaki egy kevés fűvet.

Aljosa felkelt, a tűz mellől ellépve szinte elvakult az áthatolhatatlanul sűrű feketeségtől. Odébb botorkált, majd néhány lépés után lehajolt, kezével végigsimogatta a kemény földet. Kemény szálú, hosszú szárú fű nőtt itt, nehezen tudott tépni belőle.

A fénybe visszatérve lassan újra látni kezdett, kivethette a sziget partjának körvonalait, a lángok vízben tükröződő aranyló jelét, tükröképét.

— Es hol szedted a cirbolyát? — kérdezte Igor Vitaljevics a visszatérő Aljosától.

— Csaknem huszonöt kilométert tettem meg érte.

— Villamoson?

— Nem, biciklivel.

— Na és milyen eredménnyel jártál?

Aljosa vállat vont.

— Úgy látszik, nem sokra mentél. — Azzal Igor Vitaljevics felemelkedett, kinyújtotta elgémberedett lábait. — Magam is világegyetemben szerettem vadászgatni... No, tintanyalók, itt az ideje, hogy elbúcsúzzak.

— Hová készül, Igor Vitaljevics — kérdezték izgatottan a lányok, Lanka feltűnő figyelemmel.

— Aludni — krákogott öregesen Igor Vitaljevics, fiatalos külsejére rácafolva. — Vár reggel a munka: sügért szeretnék fogni.

— Ki volt ez? — érdeklődött Aljosa, mikor a lépések eltávolodtak.

— Új üdülővendég. Te még nem voltál itt amikor megérkezett — mondta Vera.

Lanka csak hallgatott, egy vesszőcskét forgatott a tűzben, amely már kialvóban volt és egy fellobbanásra sem tellett erejéből.

— Egyedül jött?

— Igen — válaszolt ismét Vera. — Van egy motorja, azzal minden reggel bemeleg a városba, és csak este jön vissza.

— Ááá — ástított Lanka és megnyújtotta tagjait. — Elálmodtam. Elmegyek.

— Én is.

— Hát a toboz?

— Már megfőtt.

— Majd holnap, Aljosenyka — dűnnyögte álmosan Lanka, aki még alig tíz perce egészen élénken ült a helyén. — Ugye, eloltod majd a tüzet?

— Természetesen. Jó éjszakát!

Vera tétovázott egy kicsit, menjen-e vagy maradjon, végül azonban ő is elindult...

Furcsán alakulnak az életben a dolgok: olykor véletlenül tűnő események, amelyeknek akár meg sem kellene történniük, úgy válnak szükségessé, hogy szinte tőlük függünk. Aljosát például az anyja küldte ki a nyaralóba, pedig akár otthon is tarthatta volna, hiszen — mondjuk ki — Aljosa eléggé anyás fiú volt. Ám azon a bizonyos héten anyának éppen elég sok dolga akadt, meg egyébként is arra gondolt, hogy Aljosa már nem tíz-tizenegy éves gyerek, rövidesen tizenöt lesz, szinte már felnőtt ember: töltsen csak egyedül az idejét az üdülőben. Ez volt az a véletlen, ami aztán magával hozta a másikat. Akkortájt tűnt fel ugyanis Aljosa életében Lanka, akivel most az üdülőben újra összefutottak. Aljosa számára nem volt közömbös a lány, kereste is társaságát, azt, hogy minél gyakrabban együtt lehessenek, nézhesse, hallhassa, beszélhessen vele. Reggelenként, még csukott szemmel őrzött félálomban, kellemes érzés járt át, és önkéntelenül is megkérdezte magától, mitől van ez? Ja, persze, Lanka.

Ma csak igen rövid ideig láthatta a lányt, mikor az az ebédlőbe ment. Később Vera említette meg, hogy Lanka gombázni ment az anyjákkal, s ez nyilván eltart egy ideig.

— Hát te miért maradtál itthon?

— Nem volt kedvem velük menni.

Furcsa lány ez a Vera, sosem látni a tekintetét, olyan mintha mindig félrenézne.

— Értem — mondta Aljosa.

Meglehetősen sivárnak ígérkezett ez a nap. Olvasni még csak lehetett volna, volt is nála könyvtári könyv, de nem volt lelkiereje ahhoz, hogy a homályos, folyószerűen keskeny szobában ücsörödjön. Valahogy elviselhetetlennek tűnt számára a mozdulatlanság, a téltenség.

— Szednél nekem virágot? — kérdezte Vera. — Kérlek!

— Nem tudsz magadnak szedni? Nézd, mennyi van itt. — mutatott körbe karjával Aljosa.

Az ebédlő mögött álltak, a meredek falépcső mellett, amely az üttörőtáborhoz vezetett.

— Én egy szálát se szakítok le. Képtelen lennék rá.

Aljosa vállat vont és lehajolt egy kamilláért — ezzel is megy az idő.

— Nem lett volna szabad letépni! — kiáltott fel Vera. — Nem látod, hogy gyereke van! — Nyilván arra gondolt, hogy a kamilla tövéreől egy nagyobb és egy kisebb virág sarjadt.

— Mit tegyünk, éppen ezt téptem le.

— De hát volt ott egy felnőtt is.

— Ennyi elég lesz? — fojtotta vissza mondandóját Aljosa.

— Köszönöm — vette át a kamillacsokrot Vera, azzal a virágok közé rejtve arcát, elindult.

Micsoda ellentét ez a Vera és Lanka! Az egyik kis butácska, a másik tündér. Az egyik oldalon esetlen sutaság, a másikon választékos finomság. Lankával szembeni elfogódottságát fokozta az is, hogy már szinte asszonyosnak tűntek testének vonalai...

A hangosbeszélő a rajparancsnokokat hívta a táborparancsnokságra. Aljosát viszont senki — még Vera sem. Persze, nem is ment volna sehová. Csak az idő ne múltott volna olyan lassan. Pontosabban: ne állt volna meg. Végül mégis elérkezett az ebédidő. Aljosa, miután felhevült testét megmerítette a folyóban, az ebédlőbe indult. Egyáltalán nem volt ugyan éhes, titokban azonban azt remélte, hogy ott összefuthat Lankával, bár azok még nemigen érkeztek vissza.

Ebéd után aludt egyet, s csak késő délután ébredt fel egy ismerős férfihangra, amely valamiféle játékot irányított odakint.

— Régimódián játszik a Csernomor, a Szibirjak pedig fáradtan, így hát joggal elégedetlenkednek a szurkolók... Gó! Az eredmény 9-2!

A nyitott ablakon át tisztán hallatszott az ütések tompa zaja, majd újabb magyarázat következett:

— A labda kiröpült a pályáról, a Szibirjak sikertelenül keresi a lelátón. Megvan! Bocsanatot kérek, újra elfoglalom a helyem. Újabb gól! Ezuttal a Csernomor kapujában. Mi történt, végül csak belelkesedett a Szibirjak? Újra rohamozik, kedves szurkolótársaim, támad.

Ebben a pillanatban a felesztanó nevetésből Aljosa kiszűrte Lanka egészen közeli hangját. Az ablakhoz ugrott, félrehúzta a függönyt és kinézett. A kis placcon Igor Vitaljevicset látta piros melegítőnadrágban, amint éppen egy szemüveges fiúval, Aljosa szomszédjával pingpongozott. Lanka a zöld asztal mellett állt, és a játékot figyelte.

— Hát igen, barátaim — rázta meg fejét Igor Vitaljevics, homlokát végigtörölve —, ezt senki sem várta volna. De hát melyik játék nem tartogat meglepetéseket? A labda e pillanatban nem csak a pályát, hanem az elérhetőség határát is elhagyta.

Aljosa felrántotta a nadrágját, megfeszülködött és kilépett a verandára. Lanka éppen Igor Vitaljevics legújabb mutatóványán nevetett. Fejét megrázva, fekete fűrtjei zuhatagként hullottak vállára. Aljosa érezte, hogy egyre kellemetlenebbé válik számára ez a férfi, akinek társaságában Lanka olyan vidám, s ezt annál nehezebb volt elviselnie, mivelhogy ismeretlenül érzett iránta körülhatárolatlan ellenszenvet.

Már szürkület volt, Aljosa éppen a szomszéd Kolja bácsival játszott egy partit — szünyogcsípéstől gyötörve —, amikor elvont mellettük Igor Vitaljevics, Lanka és Vera. A lányok a férfit nézték, aki egy kamillakoszorúval a fején elmélyülten mesélt valamiről. A kerítés mellett megálltak. Igor Vitaljevics, mint valami Dionüosz-féle isten, a fejéről levett virágkoszorút megforgatta, feldobta, majd ügyesen a fejére ejtette. Aljosa megvetéssel állapította meg, hogy ez a felnőtt, sőt hovatovább éltes figura milyen olcsó eszközöket használ.

Kora reggel, Aljosa még aludt, későn és nehezen ébredt, megérkezett Jurka. Ő is nagyon szerette ezt a helyet, de Válja miatt mégis képes volt akár az egész nyarat is a városban tölteni.

— Lefogytál öregem! — csodálkozott Jurka. — Talán nem jól dolgozik a konyha?

— Dehogynem.

— Hát akkor mi a baj? — Jurka elgondolkozott, nyakát simogatta. — A levegő jó, erdő is van, gyümölcs is van. Hm. Te meg itt vasalt nadrágban járkálsz. Éppen most. No, meg a trikó!

— Igen, valahogy így jött ki a lépés — mosolyodott el kényrszeredetten Aljosa.

— Rendben van öregem, értelek. És ki ő? Megmutatod?

— Nem. Még magam sem tudom, hogy is állunk.

— Majd még beszélünk róla — mondta Jurka. — Szedd a holdmidát és indulás a partra! Úgy gondolom, a víz neked is fontos.

— Várj még egy kicsit, korán van, hideg még a víz.

— Inkább menjünk, minthogy ebben a kriptában üljünk!

Az ajtón kilépve Igor Vitaljevicsel találkozott, aki éppen egy vödörrel foglalatzkodott.

— Te nem mentél az ebédlőbe, Alekszej?

— Nem.

— Ha nem, hát nem. Ez a barátod?
— Jurij — mutatkozott be Jurka.
— Igor Vitaljevics. Tudjátok, mit? Hallevest fogunk főzni. Ti gondoskodjatok a rózsáról, én meg addig megtisztítom a halat, rendben?

Aljosa bólintott. Ez az ember olyan vidám és közvetlen volt, hogy nem lehetett nem engedelmessé válni neki...

— Hívom a tintanyalókat is — fűzte tovább a szót Igor Vitaljevics. — Ma kimenőnapom van.

— Kik azok a tintanyalók? — érdeklődött Jurka, amikor Aljosa-val kettesben maradtak.

— Lányok. Kettő.
— Ó is?
— Igen.
— Akkor minden rendben. És melyik iskolába járnak? A miénkbe?

— Nem, a tizenhatosba.
— És ez az emberi miféle? Talán halász?

— Nem tudom. Mintha valami katonai főiskolán tanítana. Lanka, mint máskor, fekete blúzban, fekete-fehér szoknyában jelent meg, sárga sombréróval dús haján. Nappal egyébként, amikor meleg van, általában fürdőruhában járkal. Vera szokásához híven, hallgatagon és unott arccal üldögélt, csipesszel leszorított hajtincsei füle mögött himbálóztak.

Jurka, miután felmérte a terepet, Lanka mellé telepedett. A tűz fellángolt. Igor Vitaljevics egymaga üldögélt a széllal szembeni oldalon, hunyorogva a füsttől, ha a szellő bele-bele kapott a lánkokba.

— Szeretem az ifjúságot! — szólalt meg.
— De hát ön is fiatal még — vigasztalta Jurka. — Úgy harmincéves lehet, nem?

— Némi ráadásul. Jura.
— És gyerekei vannak? — kérdezte váratlanul Vera.
— Nem, nincsenek. De még lehetnek. A feleségem most fejezi be a főiskolát.

Aljosa észrevette, milyen hirtelen kapta fel tekintetét Lanka, s hogy összerándult a szemöldöke.

— És ő most mért nincs itt?
— Ahogy mondtam, most fejezi be a főiskolát, és éppen a diplomamunkáján dolgozik. Ezért nem akartam zavarni... Na, gyerekek, állítsuk fel a kondért!

A komolynak mondható beszélgetés ezzel be is fejeződött, Jurka egyhamar kedvenc vesszőparipájánál, a kibernetikánál kötött ki. Határtalanul hitt ezekben a dolgokban. Aztán bekapcsolta a magnóját. A szalagról vékony, szinte nőies hangú férfioneves hangja hangzott fel.

— Férfi, és mégis így nyivákol! — jegyezte meg rosszállólag Igor Vitaljevics. — Sokáig csinálja még ezt?

— Talán önnek nem tetszik ez a mi zenénk? Pedig még nem öreg! — csodálkozott Jurka. — Talán nem szép?
— De, csak kissé idegesít ez a ti ritmusórületetek. — mondta Igor Vitaljevics, azzal felállt és elballagott.

Aljosa csak hallgatott. Egyre nehezebbé vált itt lennie Lanka mellett. A lány azonban rövid idő múltán felállt és szintén otthagyták őket. Jurka csak legyintett:

— Igorra meregeti a szemét, mi? Hát ilyenek a lányok!
Aljosa vállat vont. A vizen piros motorcsónak jelent meg, nagy zajjal suhant el mellettük. A csónakkikötőnél két csónakja mellett piros nadrágjában feltűnt Igor Vitaljevics, mellette fürdőruhában Lanka. Igor, a csónakra segítette a lányt, majd a járművet ellökve a partról, ő maga is beugrott. Felberregett a motor és a csónak hamarosan eltűnt a szemük elől.

— Ejtsd a lányt, amíg nem késő! — köpött ki Jurka. — Miért nem jó neked Irka?

— Találd ki — húzta el száját Aljosa, minden erejét megfeszítve, hogy remegő arcizmain uralkodni tudjon.

Jurka csendesen tovább szidta:
— Visszamegy a városba, érted! Egyébként is furcsa neve van. Miféle név ez?

— A Szvetlana. Becézve; kicsinyítő képzővel. A Szveta nem tetszik neki, hát azért.

Másnap, amikor Lanka meglehetősen komor hangulatban előkerült, Aljosát megint rossz érzés kerítette hatalmába. Talán az esős idő az oka? Az sem lenne csoda. Az egész július igen kiszámíthatatlan; hol hideg, hol meleg, hol felhőszakadás, hol meg ragyogó napsütés. Bonyolult és szeszélyes. És szeszélyes volt Lanka is — nyilván nem Aljosa miatt.

A sportpályán röplabdáztak. Lanka is játszott, gyönyörű labdákat adott, olyanokat amiket vissza sem lehetett adni. Aljosa ki is állt. A nap már eltűnt az erdő mögött, s fenyőfák csúcsai még fel-fogták a forróság utolsó áramlatait, alattuk azonban már sűrű árnyak sejtették a hűvös alkony óráit, mikor a városból befutott Igor Vitaljevics. Nem egyedül jött, egy nagyon fiatal, világosszöke hajjú asszony érkezett vele. Vagy akár lány is lehetett. Aljosa most minden rosszat képes volt feltételezni Igor Vitaljevicsről. Ráadásul azt is fejébe vette, hogy mindenáron beszél vele. Mint férfi a férfival. Erről a szándékáról Verának is szólt, mikor az ebédlőben találkozott. Vera a következő újságot várta:

— Igor Vitaljevics elhozta a feleségét.
— Biztos, hogy a felesége? — derült fel Aljosa.
— Igen, Gáljának hívják.

— Szeretnék beszélni Igor Vitaljevicssel.
— Felesleges — tanácsolta Vera, mintha sejtene, miről is szeretne beszélgetni Aljosa.

— Miért?
— Mert nagy tévedésben vagy.

— Miben tévedek? — csattant fel Aljosa, ugyanakkor azonban maga is megérezte, hogy talán valóban téved, és ettől egyszerre békülékenyebb lett. — Szerinted, hogyan kellene arról a dolgról szót ejtenem a barátommal?

— Jurával? — kérdezte Vera.
— Tegyük fel — hadarta izgatottan Aljosa —, hogy tetszik neki egy lány, akinek... szóval aki nem tudja, mennyire tetszik neki.

— A lány feltétlenül tudja ezt — magyarázta Vera. — Ezt mindig megérezni.

— Tényleg? — És Aljosa hirtelen nem tudta, hogyan is folytassa. — De lehet, hogy a lány nem biztos a dolgában. Szerinted hogyan kellene ezt megértetni vele?

— Ahogyan én látom, Jura nem olyan, hogy vele kapcsolatban bizonytalan lehetne az ember.

— De mégis. Ha nincs meggyőződve az érzelmeiről.

— Hát akkor hallgasson... De ez csak az én véleményem. Alacsony férfi közeledett, kerékpárt tolt maga mellett.

— Vera — kiáltott oda neki. — Szervusz, Vera! Nem tudod, hol vannak az enyéim?

A lány az idegenhez futott, Aljosa hallotta, amint arról beszélt neki, hogy felesége még napközben hazautazott különféle ügyeit elintézni.

— Furcsa, nagyon furcsa — vont a meg vállát szórakozottan a férfi, és arca a meglepetéstől némileg nevetséges fintorra váltott.

— De Szveta itt van valahol — mondta Vera. — Megkeresük?

— Nem, köszönöm, inkább hazamegyek — mondta sietve a férf.

Nyilván a komptól jött. Vajon visszaér-e eső előtt, hiszen az út innen odáig csaknem öt kilométer.

Az erdőben lassan indul meg az eső. Először mintha távolról érkező lovasság dübörögne, aztán egyre erősödik a paták csattogása, egyszerűen úgy megindul az áradat, hogy a zöld lombok sem tudják megvédeni az alattuk levő talajt.

Aljosa a szobájában ült, amikor váratlanul gyors kopogtatást hallott a nedves ablaküvegen. Letette a könyvét és kinézett a verandára. Áttetsző, kék esőkabátban Lanka állt odakint, lábujjhegyen ágaskodva.

— Átjönne hozzánk, Aljosenyka? Olyan unalmas egyedül.

— Tényleg hazautazott édesanyád a dolgai miatt? — kérdezte Aljosa meglepetten.

— Persze, a dolgai — biggyesztette le ajkait Lanka

— Már itt is vagyok! — ugrott Aljosa az esőköpenyéért, a következő percben már a lépcsőről lépett vissza, hogy kulcsra zárja az ajtót.

— Pamutot kell gombolyítanom, — mondta Lanka, amikor megérkeztek. — Ül ide és tartsd! De szívesen csinálod?

— Hogyne. Persze, nagyon szívesen.

Bár egyáltalán nem azott meg, amíg átfutottak, és hideg sem volt, Aljosa mégis reszketett, remegett a fonalat tartó keze is. Meglehetősen kellemetlen érzés volt ez, valahogyan mégis olyan izgalmas. Reszketett belül, még megszólalni is nehezebbre esett.

— Nna — vette át tőle végül a fonalat Lanka —, készen is vagyunk. Egészen elgyengültél. Várj csak, mindjárt melegebb lesz. Most úgy tesz, mintha tüzet gyújtaná, majd attól felmelegszel.

Az ágy alá helyezte az asztali lámpát, s bár a mennyezeti lámpa tovább világított, felülről, az ágy alól parázsló kis mécsesből mintha valóban melegebb volna a szobában. És Lanka ragyogó szeme is közelebb került hozzá.

— Sajnálj egy kicsit! — kérlelte őt a lány. — Olyan rossz most nekem.

— Mi rossz? — kérdezte sután Aljosa.

Lanka a takaróba rejtette arcát, haja szétterült Aljosa térd mellett. A fiú lassan kinyújtotta kezét és megérintette a kusza fűrtöket...

A zápor tovább tombolt az alkonyi sötétségben, de mindebből Aljosa nem sokat látott Lanka fekete hajfűrtjeitől. Az ágy alól ki-világító asztali lámpa rózsaszín fényt vetett a környező tárgyakra és rájuk, ebben az Aljosa számára olyan hihetetlennek és lehetetlennek tűnő helyzetben. Ez volt az a különös állapot, amikor az órák pillanatok alatt múlnak el, de órákkal érnek fel a másodpercek. Aljosa életében először találkozott ezzel az "oly" ritka jelenséggel.

Aztán Lanka, mintha mi sem történt volna, csomóba kezdte sodorni a pamutmaradékokat, és arról beszélt, hogy boidogtalan. Boidogtalan! Egy ilyen estén!

Aljosa hallotta is meg nem is, mit mond a lány, ő is szólt valamit, maga sem tudta, mit. Lehet hogy nem is vele történik mindez, hogy nem is érintette Lanka forró ajkait, és nem is az ő keze ez a lány keményszálú haján?

— Most menj! — tolt őt a már nyitott ajtó felé Lanka. — Jó fiú vagy. Menj, a záporral akarok beszélgetni.

A reggel tisztára mosdottan köszöntött be, az égen csak néhány kis felhőpamacs volt látható, az éjszakai nagy zenebona füstjének maradványai.

Az élet nagyszerű. Igaz, Lanka próbálta tartani magát, mint-ha mi sem történt volna, de szemmel láthatóan visszanyerte korábbi jó hangulatát, amitől aztán két napon át könnyed, mozgékony és okos lett. Szülei, akik szombaton kijöttek őt meglátogani, vasárnap megnyugvással, elégedetten távoztak. Lanka pedig kedvesen mosolygott, valamilyen oknál fogva nem ment el a szomszédos üdülőben megrendezett filmvetítésre, viszont együtt mentek fürödni Aljosával.

Vera nem fürdött, napozott, szinte elbújva nagy kerek nap-szemüvege mögé.

Később Igor Vitaljevics jelent meg a folyóparton világos szöke hajú lársnőjével, és odaintett nekik.

— Mintha visszatartaná a lélegzetét, megy, de meg se szusszan. Micsoda fontoskodó figura! — jegyezte meg Lanka.

— Nincs igazad — mondta csendesen Vera. — Nagyon barátságos nő, és olyan kedvesen mosolyog. Nem igaz, Aljosa?

— De igen — szólta a fiú egyetértően, majd elhallgatott, mert szinte átdöfte őt Lanka gyors és idegenkedő tekintete.

Később Vera elment, s Lanka ingerülten kifakadt:

— Micsoda lány! Egy virágot nem képes leszakítani és egyéb furcsaságok... És mindez azért, mert szerelmes beléd. Igen, Aljosyénka. Te meg elnézel felette. Micsoda mulasztás! — Azzal leszállt a vízpartra.

... Hétfőn este Igor Vitaljevics nem mutatkozott. Lanka sokáig keresett partnert a pingponghoz. Aljosa jól játszott, ezért először nem akart vele kiállni, nehogy megverje. Aztán végül mégiscsak vállalkozott, Lanka azonban a játék közben olyan csipős megjegyzéseket tett, hogy a végén a fiú megorrolt, és faképnél hagyta őt.

— Igazán nem értem, mi bántót mondhattam neki? — vont a meg vállát Lanka, amikor Aljosa az ebédőben elkerülte asztalukat.

Ebéd után Igor Vitaljevics is megjelent, bár csak rövid időre. Azért jött, hogy leadja az ágyneműt a gondnoknak — noha még nem telt le üdülésének ideje. Baráti módon elbúcsúzott. Aljosa követte tekintetével, míg leért a partra. S akkor a férfi mellett megjelent, fején sombréróval Lanka. Futva. Aztán látta, hogy a lány, fejét lehorgasztva, visszafelé ballag. Vera mesélte később, hogy Lanka a szobájában sír. A lány reggel sem mutatkozott, sem az ebédőben, sem a parton. És ettől kezdve minden megváltozott: Aljosa érezte és tudta, hogy Lanka elveszett számára.

Egy nappal Igor Vitaljevics váratlan elutazása után hatalmas vihar tört ki, áztak a fák, ázott az Aljosák házának falához támasztott sakkasztal, amit különös okból senki sem vett be az eső elől: így hát most csak a zápor játszott rajta, hamisan, szabálytalanul ugrándozva.

Másnap ismét összegyűltek az égen a vízzel terhes felhők, de még vártak, hogy lehulljanak. Aljosa a városba indult. A gondnoktól megkapta Igor Vitaljevics otthoni telefonszámát, s amint hazaért, az első fülkéből felhívta őt. A telefont hamar felvették; és a „tessék, ki az?” kérdésre a fiú zavartan felelt: „En Alekszej.”

— Aha — mondta kivehető örömmel Igor Vitaljevics. — Szervesz, Aljosa.

— Jó napot kívánok! Beszélni szeretnék önnel!

A vonal túlsó végén csend. Aljosa várt.

— Nézd, negyven perc múlva indulnom kell, de azért természetesen beszélgethetünk. Negyven perc elég?

— Igen.

— Hát, akkor hol?

— Itt vagyok a Leonov utcában, a kávéház mellett.

— Akkor elég messze vagy innen. Takarítsuk meg az időt, találkozzunk a középúton, a tanácsok terén, a kis parknál?

— Jó — azzal Aljosa letette a telefont.

A megbeszélte helyen találkoztak. Aljosának szokatlan volt, hogy nem melegítőben és fehér sapkában, hanem öltönyben látja a férfit, aki üdvözlésre nyújtotta kezét. Aljosa meghajolt és kezét fogott vele. Egy szűk kis padra ültek. Fél órájuk maradt még. Aljosának úgy tűnt, hogy az általa előkészített mondatok most nem megfelelőek sőt sértőek. Igor Vitaljevics azonban nem sietette, várt.

— Mivel bántotta meg Lankát? — kérdezte merev arccal Aljosa.

— Semmivel — válaszolta szigorúan Igor Vitaljevics. — Miért, mi van?

— Állandóan sír... Miért jött el olyan hirtelen?

— Nézd, megtehetném, hogy nem felelek neked, de mivel te is érdekelt vagy az ügyben, mégis válaszolok. Eljöttem, mert ha tovább maradok, akkor még rosszabbá válik a helyzet.

— Miért?

— Nem is tudom, hogy magyarázzam meg neked.

— Ahogy van.

Aljosa érezte, hogy ügyetlenül személyes dolgokba avatkozott bele, de tudta azt is, van valami joga hozzá, hogy ilyen kérdést tehessen fel — ezt Igor Vitaljevics is elismerte azzal, hogy beleegyezett ebbe a beszélgetésbe.

— Tudod, ha a nemkívánatos kapcsolatok elhúzódnak, könnyen megszokottá válhatnak.

— Kinek a számára nemkívánatos? És kinek válik megszokottá?

— Mindkettőnk számára nemkívánatos, és ő élte volna bele magát.

— És ha ő... szereti önt?

— Erről, hála istennek, szó sincs — kiáltott fel őszinte hangon Igor Vitaljevics. — Ő maga sem tudja, hogy mit is akar a tizenhat évesével. Egyébként is, a tetszés, szerelem nagyon nehezen körülhatárolható érzések. A tintanyalók meg nem is igen akarják tisztázni magukban. És ez így természetes.

— És ha mégis?

— Ha? Mit segíthetek én ezen? Ez olyan dolog, amit szánalommal nem lehet elintézni.

— Miért ne? — kérdezte élesen Aljosa.

— Azért, mert pusztán szánalomból nem tehetünk engedelményt. Azért is mondtam, hogy hála istennek, mert igaz ugyan, hogy a szerelem különböző formákban mutatkozhat meg, de el is múlik. A mi Lankánknál nyilván igen hamar.

A legkínosabb az volt ebben a beszélgetésben, hogy olyan szavakat kellett kimondani — szeret, szerelem —, amelyeket fennhangon nem szívesen hangoztatunk.

— De miért vitte el csónakázní?

— Miért ne? Különböben sem csak őt vittem el. No, meg egy kicsit téged is bosszantani akartalak.

Aljosa felkapta a fejét.

— Téged, igen, téged. Hát azt hiszed, nem láttam mindent tisztán?

Aljosa elfordult, mert érezte, hogy lassan, de alaposan elpirul.

— Lanka nem az a lány, aki rajong az alázasakért. Nem viseli el, hogy rajongjanak érte — mosolyodott el buzdítóan Igor Vitaljevics majd az órájára nézett. — Ezért hát ne csüggedj!

Aljosa is az órájára pillantott: még volt hét percük. Ha elkezdte, hát be is kell fejeznie, kellene. De már semmi kedve nem volt hozzá.

A park mellett motorok zaja, fékcsikorgás, dudálás töltötte meg a levegőt, mint egy rendes munkanapon.

— Aztán hívj majd fel! — mondta Igor Vitaljevics. — Találkozzunk még. És add át üdvözlétemet Jurának! Határozott fiú. És hagy mondjak még valamit: eleinte nyugtalanokdtam egy kicsit miattatok, mert mindenről tudtok ugyan, de a halászat nem érdekelt és rajongtok azért a lehetetlen zenéért. Most viszont, hogy eljöttél, már nyugodtabb vagyok.

Az idő letelt, Aljosa felemelkedett:

— Mennem kell, bocsásson meg!

— Nincs mit. Minden rendben — kacsintott rá Igor Vitaljevics. Pillantásában egy csepp rosszindulat sem látszott, inkább biztató volt.

Aljosa átment a túloldalra, majd onnan visszanezett. Igor Vitaljevics ugyanazon a helyen állt még és nézte őt. Aljosa odaintett neki összehajtogatott esőkabátjával. Minden rendben van tehát. És cseppet sem csodálkozott, amikor legközelebbi találkozásukkor közönyös arccal köszöntve a lányt, Lanka dühbe gurult. Azon a napon a fenyőfák futó záporban áztak.

Fordította: Schneider Miklós

Sorsom a történelemben

Az alább következők bekerültek a szovjet bányászat történetébe. 1973. október 29-én Gennagyij Nyikolajevics Szmirnov brigádja a Vízfejtéses Széntermelés Tudományos-termelési Egyesülés Jubileum nevű aknájában, nem teljesen tíz hónap eredményeként, felszínre hozta az egymilliomodik tonna szenet, és ezzel elsőként lépték át az egymillióst határt az országban. Az 1974-es év, az ötéves terv döntő éve, új, kiemelkedő sikerrel vált emlékezetessé: másfél millió tonna szén került a felszínre. Abban az időben ennyi szenet egy év alatt egyetlen bányászbrigád sem termelt sem a Szovjetunióban, sem külföldön.

...A kemerovói terület déli részén, Novokuznyeckon túl, a névtelen dombok között emelkedik Kuzbasz egyik leghatalmasabb bányájának aknatornya — a Jubileum.

Most léptünk ki a kasból. Szemünkbe vág az éles napfény. A bányát körülvevő dombokat tiszta hó borítja, amely megsokszorozza a fény erejét. Fülünkben még halljuk a föld alatti zajt — a rakodógépek zúgását, sugárfejtők dübörgését, a bányazag csobogását, de itt fönt már csönd van.

Nem emlékszem, hol a Délkuzbasz Szénbányászati Kombinátban-e, vagy a Vízfejtéses Széntermelési Össz-szövetségi Tudományos Kutató Intézetében-e, a tudósok közül valaki azt mondta: „Szmirnovot nem kell magyarázni, Szmirnovot érteni kell!” És a beszélgetés ettől kezdve nem G. Ny. Szmirnov személyéről folyt tovább, hanem a brigádja példátlan sikeréről. Először nem értettem valódi értelmét ennek a mindennapos közhelynek. Mit jelentsen az, hogy nem magyarázni, hanem érteni kell?

...1973. január. A kemerovói területi pártbizottságon összegyűltek a szénmedence legjobb brigádjainak vezetői. Körvonalozták a harmadik ötéves terv elhatározó éveinek terveit. Szmirnov brigádja mindenképpen 500 000 tonna szenet akart termelni. . . Néhány hónap múlva ez a szám a duplájára emelkedett. Egymillió tonna egy év alatt! Ilyen eredményről senki semmikor még csak álmodni sem mert a szénmedencében. Ha beszélgettek erről a hatalmas mennyiségről a brigáddal, akkor feltétlenül rábólintottak, mert hogy úgy hallották, a doni szénmedencében Vladimir Murzenko hasonló terveket forgat a fejében. Miért ne sikerülhetne hát a Szmirnov-brigádnak is?

Néhány tudós és szakértő másként gondolkodott. Megvolt rá az okuk. Még 1972 végén G. Ny. Szmirnov brigádja 31 munkanap alatt több mint 120 000 tonna sze-

net termelt. Ez rekordszám volt a vízfejtéses széntermelésben. Ennyi volt csak „betervezve” a technológiai alapokmányban, amelyet a Vízfejtéses Széntermelési Tudományos Kutató Intézetének tudósai készítettek a bányászakértökkel együtt. . .

Miből indultak ki a tudósok és a szakértők? A „kiszemelők” brigádok termelési növekedésének fő tartaléka a bányamunkák jobb szerveztségében és a kotró- és fejtőgépek kihasználtsági fokának emelésében van. A kidolgozott technológiai alapokmány figyelembe vette a vízi szállítóberendezés célszerű építéséhez szükséges átmérőt, a fejtéshez elengedhetetlen víznyomást, a vágat ácsolatának típusát és összekapcsolási módját, a munkafolyamatok sorrendjét és a szállítóvágatok biztosítását.

A nagy teljesítményű munkát a technológiai rend liztletben tartásával 3,7 méter vastagságú rétegben tervezték. A bányamunkák továbbfejlesztéséhez az előkészítő és kotró szállítóvágatok elővájasát a K—56 MG fejtő-, rakodógéppel (vagy ahogy nálunk mondják: bányakombájnál), a szén fejtését pedig GMDC—ZM típusú vízagyúval végezték.

Az eredmény kiválóan mutatkozott. Az új technológia nagyobb lehetőségei 1973. első negyedévében beigazolódtak. Három hónap alatt a brigád 274 ezer tonna tüzelőanyagot termelt, s hamarosan már évi egymillió tonna szén kitermelésének lehetőségéről folyt a vita. G. Ny. Szmirnov mesélte később:

— A millióról nem én beszéltem először a brigádban, hanem Muszohranov és Kovaljov. Még én intettem a fiúkat: „Gondoljátok meg, hiszen még félmilliót sem termeltek soha vízfejtéssel, itt meg már egymillióról folyik a beszéd.” De amikor az első negyedévben 274 ezer tonnát termeltünk, már nem lehetett visszalépni.

Pontosan ebben az időszakban kötötték meg G. Ny. Szmirnov brigádja, a Jubileum-akna műszaki dolgozói és a Vízfejtéses Széntermelési Központi Tudományos Kutató Intézetének technológiai-gazdasági osztálya között a tudományos-termelési együttműködési szerződést. Ezzel a konkrét feladatok megoldására szoros kapcsolatot jött létre a tudomány és a termelés között.

Mi az a technológiai alapokmány, amelyben az évi egymillió tonnás termelést megtervezték? Röviden szólva, egy kétszáz oldalas könyv, szabályokkal, diagramokkal és vázlatokkal, minden meghatározva a kitermelendő szénréteg vastagságától a kulturális rendezvényekig: a konkrét folyamat teljes programja — ez a lényege a technológiai alapokmánynak.

Ma már jól ismertek ennek a tudományos-termelési kísérletnek az eredményei. Egymillió tonna szenet termeltek nem egészen tíz hónap alatt.

Az SZKP Központi Bizottsága és a Szovjetunió Minisztertanácsa üdvözölte a brigádot a kiemelkedő siker alkalmából, s úgy jellemezték őket, mint akik példaképei lehetnek az ország minden bányászáknak, aki a termelés tartalékainak és hasznosításának feltárásán munkálkodik

A bánya hat üzemének negyven munkását tüntették ki érdemrenddel és érdeméremmel, a brigádvezető a Szocialista Munka Hőse címet nyerte el.

A párt és a kormány elismerése szárnyakat adott a bányászoknak. Az SZKP KB-nak és a minisztertanácsnak küldött munkabeszámolóban a brigád kötelezte magát, hogy év végéig még nem kevesebb, mint 150 ezer tonna szenet fog kitermelni. A bányászok becsülettel állták a szavukat. 1973. novemberében és decemberében a millióhoz még hozzáadtak 232 ezer tonnát.

Az ötéves terv döntő évében 1 232 825 tonna szenet termelt a brigád, ebből 370 ezret terven felül. Az átlagos napi termelés elérte a 4042 tonnát. A brigád évi 77 fős átlagléttségét figyelembe véve az egy munkásra eső havi átlagos termelés 1337 tonna. Ezekhez a sokatmondó számokhoz szükséges még hozzátenni a következőket: a rekord havi termelés 245 ezer tonna volt, ami az évi átlagban vett havi mutatóhoz képest majdnem kétszeresre nagyobb; a rekord napi széntermelés elérte a 9 ezer tonnát, a zagy állományaránya pedig 1:1,5, vagyis másfél tonna vízre 1 tonna szén jut. Az utolsó mutató majdnem ötször felülmúlja a tervezettet.

De, ha a tudományos-termelési kísérlet és az eredmények rövid leírása után pontot teszünk, rájövünk, hogy eddig még keveset mondtunk. . . „Nem magyarázni kell. . . Értetni!”

...Milyen gyakran előfordul, hogy a tudósok, ilyen vagy olyan újdonságot javasolnak, ecsetelik az előnyét, felsorolják a meglévő tapasztalatokat és azt mondják a termelőknek: „Tartsátok be az utasításokat és alkalmazzátok.” A dolgozók pedig legyintenek: „Bajlódni kell a technológia elsajátításával, addig a fizetésünk lecsökken. Aztán pedig ki garantálja, hogy ez az újítás beváljék?”

Gennagyij Szmirnov brigádjában a tudományos ajánlások mindenki számára fontos üggyé váltak. A fejtéshez gyakran lejártak az intézet kutatói és közös erővel dolgoztak a bányászokkal.

— Mi mindnyájan és mindig rámutattunk a hibákra — emlékszik vissza Sz. Kosztoveckij, a kutatóintézet technológiai-gazdasági osztályának vezetője. — Nézzék meg, győződjenek meg saját szemükkel az új, a korszerűbb előnyéről és vigyazzanak a berendezésekre. A modernizált, távvezérlésű K—56 MGM bányakombájn (fejtő-rakodó gép) először nem Szmirnovékhoz került, hanem a „Folyóntúli” aknába. Ott kétszer-háromszor elrontották a gépet. A bányászoknak végül nem kellett. Ekkor áttelepítettük a Jubileum-aknába. Először itt is elrontották a gépet, a brigád mégsem mondott le róla. Miért? Mert minden javaslatunkat bizalommal fogadták, s elő voltak készítve lélektanilag is a kísérletre. Szmirnov is a kísérlet mellé állt, hisz' ő minden újdonsághoz vonzódik: nem veti el rögtön és nem legyint, míg a végére nem járt a dolognak. Ezért mondhatja nyugodt lelkiismerettel mindenkinek: „Ügy dolgozz,

mint én..” Illeszen maga is odaállt a bányaakombájához és a vízagyúhoz is.

Egyszer az aknaüzembe egy híres bányaszakértő érkezett és találkozott Szmirnovval. Sok mindenről beszélgettek. A vendég kétkedett:

— Nem hiszem, Gennagyij Nyikolajevics, hogy ön az új géppel egy hónap alatt több mint négy kilométert halad előre.

Leereszkedtek a vágatba. Szmirnov maga állt a távirányító pulthoz és indított.

— Stoppolja az időt, legyen szives! A tizenötödik percben szóljon! — javasolta a vendégnek.

Tizenöt perc múlva megmérték a vágatot. Hat méter körül volt a jövesztés...

Szerencsésen sikerült a kutatóintézet kísérlete? Itt többről van szó, mint szerencséről. A szerződés megnevezése pontos volt — itt valóban együttműködés jött létre a termelés növelésének lehetőségeit kutató bányászok, vállalati vezetők és a technikai haladás lelkes híve és követői között.

A Vízfejtéses Széntermelés Központi Tudományos Kutató Intézetében kialakultak a további tervek is. Egy munkás havi átlagos teljesítménye abban a bányában, ahol Gennagyij Szmirnov brigádja dolgozik. 1973. októberében 323 tonnát tett ki. Ilyen termelékenységet nem ért el még az ország egyetlen bánya sem. A tudósok véleménye szerint, ha a meglévő vízfejtéses bányákban minden brigád a Szmirnov-brigád által használt technológiai alapokmány szerint dolgozik, akkor az ilyen vállalatoknál egy bányász teljesítménye az 500—600 tonnát is elérheti havonta. Hozzáteve, hogy ez az elképzelés a jelenleg is meglévő technikán alapul... Lenyűgöző perspektíva!

Nem véletlen, hogy Szmirnov brigádjának munkatapasztalatai iránt az olyan

magasan fejlett bányaiparral rendelkező országok is érdeklődtek, mint az NSZK és az USA. 1974. júliusában egy, a Szovjetunióban járt amerikai nagyiparos a Lityerturnaja Gazéta tudósítójával folytatott beszélgetésben a következőket mondta: „Van mit tanulnunk egymástól, például a széntermelés terén. Országunkban kidolgozták a külszíni fejtés technológiájának távlati módszereit, bennünket érdekel az önök vízagyús termelési technikája. Szeretném megjegyezni, hogy önöknél ez tökéletesebb, mint Amerikában, vagy Japánban..”

Igen, ma meggyőződéssel lehet állítani, hogy a szén vízagyús fejtésének modern technológiája, melynek tapasztalatait a szocialista munka hőseinek, Gennagyij Nyikolajevics Szmirnovnak és brigádjának köszönhetjük, a legkorszerűbb és a legtermékenyebb a világon.

De ki is valójában Gennagyij Nyikolajevics Szmirnov? És kik vannak a brigádjában?

Szmirnov rendkívül szimpatikus és elragadó fiatalember. Nyílt orosz arc; magas, tiszta homlok; rövid, kissé göndör, sötét haj; széles, erős váll.

— A munkában igazságos és következetes az apró-cseprő dolgokban is. Néha méregbe jössz Szmirnov valamilyen megjegyzésétől; azután elgondolkozol, s rájössz, hogy a brigádvezetőnek van igaza — mondja a rajparancsnok, Ivan Petrovics Nyedajvoda.

— Szmirnov mindent biztosan, alaposan, érzéssel szeret csinálni. És ezt megköveteli másoktól is. S, mit gondoltok, mi a fő számára a munkában? A terv? A rekord? Nem, ez mind később jön. Nála első a biztonság! — Ez a véleménye a művezetőhelyettes, Vlagyimir Matvejevics Csergyevnek.

Néhány nap múlva én is meggyőződésem erről.

Ha leereszkedünk a bányába, az a benyomásunk, mint ha itt a szén magától menne: halványan csillognak a vágat boltívei, nem hallani a láncok csörömpölését, mert itt csúszdák nincsenek, csak az állványzat acélos ragyogása. Itt a fáradhatatlan dolgozó a víz: zúgva szakad ki a vízagyúk sugárcsővéből, omlasztja a szénfalat, továbbítja a szenet a külszínre és csővezetékben szállítja a dúsítóüzembe...

A sokoldalú munkák közösleges vízzel való végeztetése bizonyára azt a benyomást kelti, hogy itt könnyen lehet szenet fejteni.

De ez nem így van. A vízzel is, mint a tűzzel, nem lehet tréfálni. Az ember ellenőrzése alól kiszabadulva a víz is pusztító elemi erővé alakul át. Ezt a brigád tagjai is tudják...

— Tudott dolog, hogy mindenről saját véleménye van. De nem önféjű. Ha megmondod neki, hogy nincs igaza és tényleg nincs, akkor egyetért és még meg is köszöni — mondja Borisz Grigorjevics Ognjev, a bánya pártbizottságának titkára.

— Gena gyakran bejön hozzánk, javasol valamit, vagy tanácsot kér. Eszes fiatalember, vele mindig érdekes a beszélgetés. Sok értékes gondolata és észrevétele volt a technológiai alapokmány kidolgozásakor is. Mindig talál végeznivalót, mint a jó gazda — állapítja meg a Vízfejtéses Széntermelés Központi Tudományos Kutató Intézetének igazgatója, Gennagyij Innokentyevics Rozgiljev professzor.

A rövid nyilatkozatok mögött ott mutatkoznak a brigádvezető tettei és magatartása. Egy önzetlen emberé. Mert mit mondanának, ha tegyük fel az elővájó tapasztalatcserére menne a kihajtó vágathoz, vagy fordítva? Legalábbis különnek tartanak. Márpedig volt, aki csodálkozott, amikor megtudta, hogy Szmirnov a „Zürjén” aknához utazott, tapasztalatcserére, Mihail Resetnyikov brigádjához. Resetnyikov brigádja a „száraz” bányák szokásos technológiája szerint, új modern gépkomplexumokkal dolgozik, Szmirnov brigádja viszont vízfejtéses módszerrel.

— Azt kérdezitek, miért utaztam Resetnyikovhoz? — Szmirnov egy percre elgondolkozott, aztán megmagyarázta: — Mielőtt a rétegszelvény végleges méretét meghatározták volna, a szakértők azt latolgatták, hogyan nyerjük ki magát a szenet: vízagyúval-e, vagy gépekkel. Míg a vita tartott, mérlegeltem a helyzetet. Ha a vízfejtéses módszer mellett döntenek, akkor minden rendben, ezt ismerem. De mi lesz, ha az új gépkomplexumokkal? Hiszen a mi brigádunk ezekkel még sohasem dolgozott. Ezért utaztam el Resetnyikovhoz, nem veszítettem az időt...

...Szmirnovval nem a szokásos módon ismerkedtem meg személyesen. Épphogy feljött az aknából, odalépett hozzám és a kezét nyújtva rögtön mondani kezdte:

— Őszintén szólva, megkínóztak a kollektívái... Hol a filmhíradó, hol a rádió, hol a televízió... Jóformán már dolgozni se volt mikor.

Nem értettem egészen, tréfából mondja-e mindezt Szmirnov, vagy valóban elege volt a látogatókból. Egy vizont hamar kiderült — a tervezett beszélgetésből nem lesz semmi.

Végül mégis szerencsém volt. Vissza kellett térnem a városba és jegyet váltottam a helyiérdekűre. Szmirnov a peronon állt, úgy tűnt várakozik. Több mint 30 fokos hideg volt. Hallgatagon ültünk be a vonatba és így is utaztunk.

... Otthon, a családi légkör hatására Szmirnov mégis beszédbe elegyedett velem. Az asztalnál szerény, a napi munka után elfáradt ember ült és legmindenapibb dolgokról beszélt.

Gennagyij a háborút megelőző évben született egy faluban, Pavlik Uvanovszkij megyében. Az apjára nem emlékszik, mert még 1942-ben elesett. A kicsik minden gondja az anyjára, Anna Alekszandrovna-ra szakadt.

Az 50-es években a család Kuzbasz déli részére, Oszinyiki városba költözött. A 16 éves Gennagyij a bútorgyárba ment dolgozni. Először asztalossegéd volt, majd asztalos. Első alkalommal 1957-ben ereszkedett le a bányába. A 2. főtárnában dolgozott 1961-ig.

— Nehéz idők voltak azok. Volt úgy, hogy építtem a tőlem kétszer magasabb állványzatot — emlékszik vissza Szmirnov —, az meg dőlni kezd, velem együtt.

Aztán Gennagyij Novokuznyeckbe utazott és az Ordzsonyikidzseről elnevezett bányában helyezkedett el. Itt a brigádvezetőségig vitte. Sok keserűségben volt része. A széles homlokkal front — 250 méteres és 50°-os esésű —, mintha fából lenne. Ebből próbálj meg szenet nyerni. Elment a bányavezetőhöz.

— Nagyobb brigád kellene — több lenne a szén is.

— Elfelejtetted, milyen rétegben dolgozol?

— A „hamun”.

— És kinek kell a te értéktelen szened?

— Akkor kilépek — jelentette be Szmirnov.

Megkapta a felmondását. Ugyanabban az évben, 1967-ben új beosztást választott magának. Elővájós lett a vízfejtes bányában. Kozlov brigádjában volt a rakodógép segítője, majd 1968. márciusában maga állt a brigád élére.

Az SZKP XXIV. kongresszusának előestéjén Szmirnov a párt tagja lett.

— Az 1973-as év különösen emlékeztető a brigád számára — mondta a bányapártbizottságának titkára, B. G. Ogynev. — És nem csak azzal, hogy a brigád felállította a széntermelés országos rekordját, hanem azért is, mert abban az évben adta be a pártba való jelentkezését egyszerre öt ember. Ivan Nyedajvoda rajparancsnok, Alekszandr Gronkov, Alekszandr Pavlov, Alekszandr Abranov és Alekszandr Kukuskin bányamunkások. Jelenleg a körzetben már a munkások egyharmada — kommunista.

A példamutató, nagy teljesítményű munka feltárja az emberekben rejlő legfőbb értékeket. A tapasztalatok átadásából, a

kollektíva önzellen baráti segítségével mindenki új erőt és szakértelmet merít.

G. Ny. Szmirnov brigádja munkaversenyben áll a donyecki bánya „Vörös partizán” brigádjával, amelyet V. Murzenko, a Szocialista Munka Hőse vezet, Kuzbasz bányászai az elsők között csatlakoztak az uráli és az ukrainai iparvidék kollektíváinak kezdeményezéséhez, akik az SZKP XXIV. kongresszusa tiszteletére szocialista munkaversenyt hirdettek meg.

A kuzbaszi bányászok az ország minden bányászbrigádjának kiadták a jelszót a XXIV. kongresszus tiszteletére: „Teljes kihasználtságot minden gépen, minden fejtésen.”

Szavuk megegyezett tetteikkel. Szmirnov brigádja csak az 1975-ös év első felében 710,9 ezer tonna szenet bányászott. Ilyen eredményt még egyetlen brigád sem ért el az országban.

Egyszer véletlenül elszóltam magam, hogy szerkesztettem egy kérdőívet Szmirnov számára és majd egy alkalmas pillanatban neki is megmutatom.

— Mutasd meg most — követelte Gennagyij Nyikolajevics. — Válaszolok mind egyik kérdésre.

Íme:

1. Képzeld el, hogy valamilyen oknál fogva el kell hagynia a bányát. Kire hagyná a brigádot?

— Viktor Frolova, a vízagyú-kezelőre. Meghízható ember. Tud és szeret dolgozni.

2. Mi a véleménye a tudósokról, akikkel gyakran találkozik?

— Nélkülözhetetlenek a számunkra, sokat segítenek a brigádnak. Hiszen a tudósoknak ez is a dolguk...

3. Mi vésődött leginkább az emlékeztetőbe a gyerekkorból?

— Éhínség... Árvaság... Nem akarok rá emlékezni. Nagyon nehéz volt.

4. Gondolt-e arra valaha, hogy az ön munkáját ilyen nagyra értékelik majd és hős lesz?

— Mit képzelsz? Hiszen alig múltam harmincéves... Alig tettem még valamit.

5. Jurij Konsztantyinovics Zsilin, a körzet régebbi vezetője váratlanul elhunyt a közelmúltban... Milyen szerepet játszott az ön életében?

— Tudja, volt köztünk sok rokonság. Én korán elveszítettem az apám, ő gyermekkoromban nevelkedett. A háborúban az egyik ezred fiának fogadta. Szívós és álhatalos ember volt. Kitartóan dolgozott és tanult. Elvégezte a főiskolát. Kezdetben nem nagyon értettük. Valahogy összedtem a bátorságom és őszintén elbeszélgettem vele. És megértettem, hogy ez az ember nem hordja fenn az orrát, mindössze megköveteli a munkát. Mindenki hasznára. Ezért is folyt nálunk tisztességes munka. Ezt a kitartást, ezt az igényességet nem tanultam volna meg nélküle máig sem.

6. Mit tisztel leginkább az emberekből?

— A lelkiismeretességet. Akkor, ha ez a munkában és a tetteikben megfontolt-

sággal egyesül. Megfigyelheti: vannak emberek, akik az egész műszakban sűrőnek-forognak, mégse látni, mit végeztek. Miért? Azért mert szertelenek: semmi sincs a kezük ügyében, minden apróságot úgy kell előkeresniük.

7. Álma?

— Tanulni szeretnék. 1974-ben beiratkoztam a bányatechnikumba.

Sokat kell tanulnia a fejtésnél is Szmirnovnak. Már a körülmények miatt is. A munkahelyek gyakori változtatása (a rakodógépek áttelepítése, a vízvezetékek szétszerelése, majd összeállítása), az új berendezések alkalmazása mind-mind gyors tájékozódóképességet követel, és a sok lehetséges megoldásból ki kell tudni választania a legegyszerűbbet és legesszerűbbet. Ezért a brigádvezető számára a műszak gyakran nem fejeződik be a többiekével egyidőben. Tovább bent marad Ivan Filippovics Filippov, az aknaüzem vezetőjével és Vaszilij Szergejevics Amelin mechanikussal és együtt hajolnak a technológiai alapokmányok és a tervek fölé.

Kérdések, javaslatok, viták... Meg kell találni a legpontosabb és a legmegfelelőbb változatot. A brigádvezetőnek ez az idő egy második műszakot tesz ki. És csak ezután utazik haza — az utolsó vonattal.

...Az utcák kihaltak. Éjszaka van. Szmirnovval megyek az alvó Novokuznyeckon át. Pelyhekben hull a hó. Olyan csend van és szépség, hogy félek elriasztani a beszélgetéssel. Már búcsúzva kérdezem csak meg:

— Holnap melyik műszakba megy, Gennagyij?

— Az elsőbe. Fél ötkor lesz ébresztő.

Így él és dolgozik a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának küldötte, a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsa Elnökségének tagja, a Szocialista Munka Hőse — Gennagyij Nyikolajevics Szmirnov.

Fordította: Laczkó Erzsébet

KÖRKÉP

1977. Moszkva, filmfesztivál

A FILMVERSENY JELLEGÉRŐL. Az utóbbi években rendkívüli mértékben megszorodott a filmseregszemlék száma. Szinte nem telik el hét fesztivál nélkül. A rendezvények között — attól függően, hogy milyen eszmei-művészi tartalma van a rendezvénysorozatnak — nagy a különbség. Sokszor olyan alkotások is bemutatásra kerülnek, melyek alig, vagy egyáltalán nem ütnek meg a kívánt színvonalat. Tudunk olyan fesztiválról, ahol a látványosság dominál és a színes show háttérbe szorítja a művészetet. Másról ultra-avantgarde jelszavak röpködnek és a program jegyében állítják össze a műsort is. Szó ami szó: kicsit devalválódott a díjak, az elismerések, a diplomák értéke. A filmek rangját semmiképpen sem az elismerés szavatolja (annál is inkább, mert egyre nehezebb számontartani és lajstromba venni a koszorúkat.)

1977-ben tizedik alkalommal rendezték meg a moszkvai fesztivált. Csodára természetesen most sem számíthatunk, a progresszív filmművészet nagy ünnepén is játszottak unalmas, érdektelen, gyengécske mozidarabot. És mindennek ellenére: Moszkva jelentős helyet vívott ki magának a filmfesztiválok történetében. Ezt a rangot ebben az esztendőben megerősítette. Miről van szó? A filmverseny karakteréről, melyet a rendezők tudatosan alakítottak és fejlesztettek ki. A jelszó eligazítja az érdeklődőt a tartalom felől. A mottó 1977-ben sem változott: „A filmművészet humanizmusáért, a népek közötti békéért és barátságért!”

Minden elméletet a gyakorlat szentesít. A moszkvai fesztiválon — immár régi tradícióként — elsősorban olyan filmeket vetítettek, melyek a társadalom alapvető kérdéseiről, a forradalmi harc perspektíváiról, a közéleti cselekvés lehetőségeiről szólnak. S, mivel a művek sokféle ideológiai tartalmat és művészi „üzenetet” képviseltek, a változatok száma sem kevés. Mint alább, az értékelő sorokban részletesebben kifejtem, Moszkvában láthattunk okosan politikáló (s ugyanakkor kitűnően rendezett) alkotásokat, voltak a „tisztviszkozépszernek” is képviselői, továbbá — miért hallgatnók el? — több naív tanmese, didaktikus filmdolgozat is átbújt a lécz alatt.

A rendezés szigorú puritanizmusa természetesen nem jelentette bizonyos — elengedhetetlen — külsőségek felszámolását. A szovjet fővárosban is megjelentek a filmvilág hírességei (Kirk Douglas, Alberto Sordi, Kaneto Shindo, Juan Antonio Bardem, Popescu Gopo, Nadja Tiller,

Toshiro Mifune és a többiek), az autogramokért közelharcot vívtak a rajongók, a sajtókonferenciákon az ilyenkor szokásos kérdések hangzottak el, sor került a nemzeti fogadásokra stb. Mivel ezúttal a szakemberek a filmpiac gazdag választékát is megtekinthették (a cégek sok tucat új alkotást hoztak el információs céllal, eladási szándékkal), nem nehéz elképzelni az újságíró-tudósító, vagy egyszerű fesztiválvendég krónikus időzavarát. Napi négy versenyfilm, megszámlálhatatlanul sok újdonság „versenyen kívül”, konferenciák, értekezletek, viták stb. A kínálattal nagyon nehéz ilyen esetben lépést tartani.

Az alábbi jegyzetek mozaikokat villantanak fel az 1977-es moszkvai fesztivál eseményeiről. Továbbá: hangulatot, eseményeket, epizódokat. A krónikás — a szigorú esztétikai leltár helyett — ezúttal inkább impressziói összegzésére vállalkozik. Abban a reményben, hogy így is sikerül felidéznie a számára emlékezetes két hét lényeges pillanatait.

AZ ÖTÖDIK PECSÉT FOGADTATÁSA. Nem elfogultság és nem is jóindulat vezet a tollamat, ha mindenekelőtt a magyar versenyfilm, az *ötödik pecsét* visszhangjáról teszek említést.

Megvallom őszintén: kicsit féltettem Fábri Zoltán alkotását. Akik látták a Sánta-regény nyomán forgatott drámát, tudják: a mű expozíciója kicsit hosszú, az első snittekben túltengenek a párbeszéddek, s ráadásul meglehetősen „sűrű” a szöveg. Protokoll ide, protokoll oda, őszintén meg kell említeni, hogy a filmek jó részénél nagy volt a „vándorlás”. Ha az alkotás érdektelenül indult, vagy terjen-gössé vált, a nézők egy része elszállingózott a teremből. Azért aggódtam, mert tartottam tőle, hogy a túlságosan verbális megfogalmazás miatt nem teremődik meg az a hullámhossz — film és befogadó között —, mely nélkül élményről nem beszélhetünk.

Balsejtelveim szerencsére nem igazolódtak be: Az *ötödik pecsét* közönsége mindvégig a helyén maradt, s a vetítés befejeztével tapsal juttatta kifejezésre elismerését. Hasonlóképpen tartalmas volt a sajtókonferencia, melyen — Szabó B. István filmfőigazgató mellett — Sánta Ferenc, Moór Mariann és Bencze Ferenc vett részt. Ilyen kérdések hangzottak el: Mi teszi időszerűvé a témát napjainkban? Hogyan küzdhet az úgynevezett „kisember” az erőszak ellen? Miképpen lehet a filmrealizmus kifejezési eszközeit gazdagítani? Az elismeréssel sem fukarkodtak a hozzászólók. Fábri Zoltán neve — nem először tapasztalom ezt — „márkás” a Szovjetunióban: a magyar mestert, aki ezúttal, sajnálatos betegsége miatt, személyesen nem jelenhetett meg a fesztiválon,

osztatlan tisztelet övezi. Ezt egyébként nem a meleg szavak igazolják elsősorban, hanem az a tény, hogy a Fábri-filmek szinte egytől egyig „élnek” a szovjet filmköztudatban. Hivatkoznak rájuk, emlegetik őket, az alkotások közötti érintkezési pontokat, gondolati rímeket keresve. Fábri Zoltánról már könyv is megjelent a Szovjetunióban (mellékesen szólva: hamarabb, mint itthon). Az *ötödik pecsét* értelmezése nagyon pontos volt. A kitűnő fesztiválújságban, a Szputnyikban Alekszandr Trosin boncolgatta a dráma alapvető problémáját, „a kompromisszum dialektikáját”.

Mindezek után a népes magyar küldöttség tagjait nem érte váratlanul a kitüntetés, az első fődíj (ami voltaképpen a legnagyobb elismerésnek, egyfajta „primus inter pares”-kitüntetésnek számít.) Amit fentebb irtam, aláhúzom. A filmeket nem fesztiválabérjaik alapján kell megítélni. Az *ötödik pecsét* díjára mégis büszkék vagyunk, mert a legprogresszívebb fesztiválhoz kapcsolódik és újabb jó sorozatunk fontos állomása.

FREDETISÉG ÉS SABLONOK. Nézegetem a fesztivál-„menetrendet” és meglepetéssel tapasztalom, hogy bizonyos filmek szinte teljesen kihulltak az emlékezetemből. Papírjaim, jegyzeteim nélkül sem tudnék mondani róluk. Persze, semmi ok a kétségbeesésre: ez a kontraszelekcio úgyszólván természetes. A memória védekezik — minek tárolja az esztétikailag érdektelen és értéktelen „egységeket”?

Talán csak egy kivétel akad — ez pedig a török versenyfilm, a *Hamlet-asszony*. Hadd kezdjem a beszámolómontázst ennek a szörnyszülőttnek a méltatásával. Becsülettel végigültem a vetítést, akár csak a nézők túlnyomó többsége, mert abban szinte mindenki egyetértett, hogy ilyen rossz filmet nagyon ritkán lehet látni.

A szóban forgó Shakespeare-adaptációban (az utóbbi kifejezés idézőjelbe kívánkoznék) Hamlet szerepét nő alakítja. Ophélia epizódista és — fiú. Bizonyos cselekményszálak megmaradtak a tragédiából, de a *Hamlet* szelleme menthetetlenül elsikkadt. A monológok teátrálisak, a figurák laposak, az események dialektikája követhetetlen. Mikor a jobb sorsra érdemes török színész — maga is meghajolt a díszelőadásra — sokadik kulisszahasogató kifakadásába kezd, a nézőtérre kacagóhullámok gyűrűznek végig. Shakespeare-t sokféleképpen lehet játszani. Modernizálni sem tilos. A török *Hamlet-asszony* — sajnos — túllépett a megengedett határokon. Negatív rekord. Minden bizonnyal úgy fogják emlegetni, mint a legnagyobb melléfogások egyikét.

Még egy irodalmi „olvasat”: jobb szándékú, mint a török, de hasonlóképpen sikertelen. A *Szonya és a háborodott* című film arab színekben indult a fesztiválon. A sztori sejtjeiben hordozza a *Bűn és bűnhődés* konfliktusát, de a végtelenségig leegyszerűsíti azt. Az ábrázolás plakátszerű, az ok és okozat összefüggései halvány szálakkal kapcsolódnak egymáshoz. Dosztojevszkijt megidéztek, de a nagy író nem jelent meg.

Bizonyos szerkezeti egyenetlenségek ellenére rendkívül jó benyomást gyakorolt a nézőkre a *Minino* (Sólyom), Danyelija alkotása, mely a nagydíjak egyikét kapta meg. Egyszerű emberek a hősei. Grúzok és oroszok. Találkozások, beszélgetések, csattanók képezik a mese alapját. Vagyis a kozmetikázatlan valóságot. Danyelija két dolgot ért mesterien. Nagyszerű a humorérzéke és ügyesen talál rá a hétköznapi humorforrásaira (ezúttal a nagyvárosban is boldoguló „vidéki” viszi a primet.) A másik erénye: kritikai állása. Bírálatá mindig ül — és sohasem simogat. — A *Miminoban* szó esik a vezetők előtti hajbókolásról, a rossz munkaszervezésről, az üres ceremóniákról, a vásárlási, szállodai szobafoglalási „csúsópénzről” is. Danyelija bírálja és szereti hőseit. A másik szovjet film, az *Éjszaka Chile felett* megosztotta a nézőket és kritikusokat. Fiatalok jegyzik rendezőként a történelmi krónikát: Szebasztjan Alarcón és Alekszandr Koszarjev. Mesterük és irányítójuk Roman Karmen, a szovjet dokumentumfilm élő klasszikusa. Ami tetszett a filmben: a terror légkörét, az ellenforradalmi szenny hullám diktatórikus szellemét érzékletes képcrok eleve nitik meg. Az egyéni sorsok ábrázolása halványabb. Nem élő arcok néznek ránk a vásznonról, hanem típusok. Kicsit elmosódott vonásokkal. Lehetne pergőbb, eleve nebb a ritmus is.

Sajátságosan ellentmondásos a *Pallietter* című belga produktum. Szinte elválaszthatatlan benne az eredetiség és a konvencionizmus. Főhőse egy csodabogár, aki hátat fordít a civilizációnak és azon sírkozik, hogy a technikai forradalom az élet minden területén diadalmaskodik. Konzervatív szemléletét fektelen életszeretete ellensúlyozza. Enni, inni, szeretkezni, jópofáskodni, barátkozni: ebben *Pallietter* felülmúlhatatlan. A hangszerelés kisé nyers, akad a filmben néhány naturalisztikus jelenet is, egészében véve azonban a groteszk stílus nyelvöltögetése uralja a bonyodalmakat — ez pedig elsősorú. Érdekességként jegyzem meg, hogy a rövidesen nálunk is látható alkotásban magyar szavak is elhangzanak, és látható-hallható egy cigányzenész-társaság is.

Carlo Lizzanit negyvenévesnek nézne az ember, annyira fiatalos. Pedig már ötvenöt, és nagy életmű áll mögötte (olyan filmek, mint a *Bátrak csapata*, a *Szegény szerelmesek krónikája*). A *San Babila-tér* című új Lizzani-mű a kifejezési eszköztár felfrissítését és a régebbi elkötelezettség maradáóságát bizonyítja. Ebben a filmben a politikai maffia alvilági módszereit

és egy gyilkos merénylet előkészületeit, majd lefolyását ábrázolja a rendező. Színhely: Milánó, időpontja: a legmaibb ma. Lizzani indulatosan emel szót a képtelen helyzet ellen. Olaszországban ma is vezérelben van a kommunista eszmék elkötelezettje —, de még a szimpatizánsok is. A hatóság, a rendőrség csak áll és néz... A témát nem Lizzani fedezte fel, alkotásának nagy művészi ereje és beszédes dokumentaritása a *San Babila-tér* fontos eseményé avatja a film világában.

Néhány további filmről — távirati stílusban. Ousman Sembene *Seddoja* a szenegáli művész korábban megcsillogtatott erényeit vonultatja fel: a folklórelemek a politikai mondanivalót szolgálják, vibráló a drámai erőter, kiváló a színészvezetés. Bardem a spanyolok nagy ásza. A hosszú hétvégében egy elmaradt vikend következményeit mutatja be — csipős humorral, sok életszerű megfigyeléssel és ugyanakkor gondolatgazdagon. Egy család: Kaneto Shindotól (noha közismert, hogy az utóbbi időben válságba jutott) titkon mindenki a *Kopár sziget* megismétlését várta. Sajnos, új alkotása, a moszkvai fesztiválon szereplő dráma, a *Csikuzana* magányos útja unalomba és érdektelenségbe fullad. A vak muzikus, aki életéről és megpróbáltatásairól beszél, súlytalan egyéniség ahhoz, hogy sorsát figyelemmel kísérjük végig. Az egyéni és a társadalmi út nincs szinkronban egymással: Shindo filmje életképek sorára esik szét. A mesterség, sőt a művészet szép színei felragyognak ugyan, csak maga az egész példázat érdektelen. Más okok miatt marasztalható el az *Órült asszonyok* (a cím nem a gyengébb nem könnyelműségére, hanem a filmben látható nők „kórházi státusára”, idegállapotára utal). Carreras rendező sok-sok bestsellert olvashatott és láthatott, mert a ponyvaszerű sztorit ennek a periferiális műfajnak a pannelleiből állította össze. Van itt mindenfajta lelki sérült, vannak meleg és hideg kapcsolatok, van machináció és visszaélés, van kitörési kísérlet és zord megtorlás. A végkövetkeztetés meglehetősen peszsimista: a mocsárból, ha odakerül valaki, lehetetlen kievickélni. A filmet a bombasztikus — bár hatásosan megtervezett — „nagyjelenetek” és a kulturált színészi teljesítmények sem képesek megmenteni.

Feltűnő volt Moszkvában a nagy filmgyártó nemzetek gyengélkedése. Michael Anderson, a *80 nap alatt a föld körül* amerikai rendezője gyermekét sci-fit nevezett be a versenybe (*Logan futása* címmel). A kiállítás káprázatos, az eszmei mondanivaló zavaros. Mi lesz a világból háromszáz év múlva? — kit nem érdekel a kérdés... De képeskönyvszínvonalon ez a műfaj nem él meg. És a logikára is szüksége van. Duval *A kastélyok árnyéka* című filmjében a társadalmi kontrasztokra összpontosította figyelmét: a francia alkotás csak futó információkat ad, és mély elemzéssel, igazi felfedezéssel nem szolgál.

NÉHÁNY ÁLTALÁNOS KÖVETKEZTETÉS. Erősödik a dokumentumok szerepe a filmművészetben: az alkotások jó-

résében — még a gyengébbekben is — beszélt az élő háttér, az eleven milió. Gyakran megteremtődik az „itt és most” varázslata. A műfaji normák már korábban meglazultak, Moszkvában számos filmben a derűs és borús, komikus és tragikus elemek „összebékítését” konstatahattuk. A vásznon tükröződnek a megváltozott morál változásai, napjaink erkölcsi konfliktusai is, de még sokan megelőgszenek a vázlatos helyzetjelentéssel. Az analízis — legalábbis a fesztivál filmjeit alapul véve — csak olykor-olykor meggyőző. Baj van az ollóval: a terjengősség, a fecsegés nem egy mű színvonalát rontotta le. S ami fenntartás nélkül dicsérhető: emelkedett a színészi játék színvonala. A zsűri kiosztotta a megfelelő díjakat, de túlzás nélkül mondhatom: legalább még ötször annyi szerepeljétszó kaphatott volna elismerést. S még egy örvendetes tanulság: felgyorsult a fejlődés ritmusa, lassan-lassan eltűnedeznek a fehér foltok a filmművészeti térképen. Ahhoz, hogy egy ország háttérből előörs legyen, két-három évtizeddel ezelőtt hosszú esztendőkre volt szüksége. Ma? Nem tudom, hány filmet gyártottak eddig Suriname-ban, de hogy az *Egységes ország*, a moszkvai fesztivál-film a figyelemre méltó alkotások közé tartozik, bizonyos. Pedig a hajdani gyarmat filmművészete még gyerekcipőben to-pog...

Moszkva tanulságait számos szacikk, tanulmány fogalmazza majd meg. A legfőbb eredmény — megítélésem szerint — az, hogy valóra vált a jelszó: a világ filmművészei valóban a humanizmus, a béke és a barátság jegyében találkoztak.

Veress József

A Téli köd és mások

Az ünnepi könyvhétre fokozott aktivitással készül a könyvesszakma minden művelője — az íróktól kezdve a szerkesztőkön, tipográfusokon át egészen a terjesztőkig. A tét nem kicsi; számot adni ország-világ előtt a magyar irodalom, könyvkiadás, könyvművészet pillanatnyi állásáról, fejlettségi szintjéről.

Az idei ünnepen mindezeket túl (a kiadók jóvoltából) valami többletet is kapunk. Aki nem tett mást, csak kipipálta a prospektusokban a szovjet irodalom új alkotásainak címeit, máris észrevehette, hogy a kínálatban szinte teljes a kép a mai szovjet próza irányzataiból. (Félve merjük leírni, nehogy elkiabáljuk: nem a vakszerencse, hanem a tudatos és összehangolt kiadói politika alakította ezt így!)

Az olvasó először is választhatott a háborús irodalomból. Annak is a hagyományos és a megújuló, modern ágából egyaránt. Az előbbieket az egyre nagyobb sikerű sorozat, a Győzelem Könyvtára szolgáltatja. *Bek Volokalamszki országút* és *Gorbatov Akiket nem lehet leigázni* című regényeiről van szó. (Európa-, illetve Kosuth-kiadás.) Mindkét mű még a háború éveiben született, ám újszerű hangjuk, őszinte problémafelvetésük hosszú esztendőkre iránymutató lett e műfaj írói szá-

mára. *Bondarev A part* című regénye (Európa) a másik, az új megközelítés példája. Nemcsak a háború a témája, hanem az azt követő esztendő is: hogyan tovább, milyen legyen, milyen lehet a kapcsolat a tegnapi ellenséggel, mi az, ami annyi évvel a győzelem után átalakult, s minék kell még megváltoznia bennünk, s környezetünkben egyaránt. Méltán nevezik Bondarev művét az önvizsgálat regényének. S még egy elbeszélés, amiről szólni kell. A *Téli kód* című antológiában (Európa) olvasható *Borisz Vasziljev* novellája *Az öreg „Olympia”*. Az író főművét (*A hajnalok itt csendesek*) jól ismerjük a filmvászonról, színpadról, a híres Taganka-előadás részleteit láthattuk a tévében is. Ebben az elbeszélésében alig esik szó a háborúról, ám „csendes hősné” élete, sorsa, szívet szorongató, megrázó tragédiája minden nagyszabású csataleírásnál ékeesebben mutatja be a háborúnak az ifjúságot, az emberi kapcsolatokat, a szerelmet romboló, elpusztító hatását. Ezek a művek méltó folytatói a megújult háborús prózai alkotásoknak, amelyekben az írók — a totális, tablószerű ábrázolást elhagyva — az ember, a harcoló katona szemszögéből nézik a véres összecsapást, s komoly morális, pszichológiai problémák felvetésével a mának is érvényes tanulságokról írnak. (Remek példája a „lövészárók-irodalomnak” Vaszilij Bikov legújabb kisregénye: *Az ő zászlóalja*, amely a *Szovjet Irodalom* júliusi számában olvasható.)

A szovjet próza másik erőteljes vonulata az úgynevezett falusi irodalom is, jelen volt alkotásaival ezen a könyvhéten. Íróik a változásban levő falu életét ábrázolják. Nem az eltűnőben levő „idilli” paraszti életet sirják vissza, hanem megörökítenek mindent, ami ebben a változásban előremutató, s azt is, ami a régebbi életből értékesnek bizonyult, aminek nem szabad elefelejtődnie. Az új könyvek közül elsőként mindenképpen Vaszilij Suksin *Harmadik kakasszóra* című elbeszéléskötetét kell említeni. Nem azért, mert Suksin most divat. Aki látta a *Vörös kánya*-ját a moziban és most elolvassa a kisregényt a kötetben, az tudja, hogy ez a csodálatos, a művészet sok ágában teljességre törekvő alkotó soha nem lehet a máról holnapig élő felkapottság hőse. Suksin mindig az embert, a konkrét, egyedi embert és annak életét ábrázolja realiztikusan, bár ezt a realizmust nagyon nehéz pontosan körülírni és definiálni. Ahogyan egyik szovjet kritikusa írta: „Suksint nem lehet beskatulyázni, nem lehet besorolni. Ő maga a mérce...” *Licsityin Lakodalmas ősz* című regényének (*Magvető*) alakjai, a klasszikusokra emlékeztető tájleírásai azt igazolják, hogy a falusi próza erősebb, mint valaha. (Ennek még az sem mond ellent, hogy a már említett antológiában közölt ilyen tematikájú elbeszélések között akad gyengébb is.)

A színes, újszerű alkotásokat felsorakoztató falusi próza mellett szinte észrevétlenül „nőtte ki magát” a termelésről, a munkásokról szóló irodalom. *Nyikolajeva*, *Kozsevnyikov* alkotásai mellett nálunk is közismertek lettek az újak közül *Vil Lipatov* regényei és *Gelman* izgalmas drámája.

Most egy közepes elbeszélésen túl egy jó regény is a könyvesboltokba került. Ez *Anatolij Krivoszov Süss föl, nap!* című műve. (Európa). Gondolatiságában felidézi az olvasóban az utóbbi évek legjobb magyar munkástémájú művét, *Kertész Ákos Makráját*. E regénynek a főhőse is konfliktusba keveredik környezetével, munkatársaival, akik nem képesek megérteni miért törekszik többre, miért nem találja helyét közöttük. Ő is szakít a számára tartalmas étellel, de sorsa nem fordul olyan tragikusra, mint Makráé.

Krivoszov könyve egyúttal már átvezet a szovjet irodalom talán legérdekesebb áramlatához, amelyet a hétköznapi prózájának neveznek. Ezt az irányzatot a legfiatalabb irónemzedék indította el. Az egyéni boldogság ábrázolását helyezik előtérbe, vallják, hogy a hétköznapi eseményei, a magánélet meghatározó erejű konfliktusai az összesség, a társadalom szempontjából sem közömbösek. Műveikben a család, a barátság, a karrierizmus, a szekszuális elika, a nemzedéki ellentét, a munkába, a társadalomba való beilleszkedés stb. kérdéseiről írnak bátran, őszintén. Az előbbi könyvön túl *Konsztantyin Vorobjov És jött az őriés* című művét említhetjük meg (*Magvető*) a könyvhétéről, amely már ironikus hangvételével is felhívja magára a figyelmet. A mű nem is annyira a kiadói élet szatirikus ábrázolása, mint inkább egy szerelmi kapcsolat bonyolultságának, a konvenciókkal, az előítéletekkel szakítani nem tudó, nem merő szerelmesek történetének kedves-szomorú rajza. A *Téli kód*ben olvasható elbeszélések zöme szintén e tematikában íródott, bár igen egyenetlen színvonalon.

És még egy könyvről röviden, hogy a körkép összeálljon. A Szovjetunió gazdag nemzetiségi irodalmát ezen a könyvhéten az észt *Jaak Kross Négy monológ Szent György ürügyén* című kisregényével képviselte. Ez sem lehet véletlen, hogy az *Európa* Kiadó éppen a Baltikum irodalmából választott. Az észt, a lett, a litván irodalom ma formai újítókészségével, a múlt és a jelen összefonódása ábrázolásának kivételes regénytechnikai és gondolati egységével tűnik ki. Elég, ha itt csak Sluckis, Kuusberg, Saya stb. műveire emlékeztetjük az olvasót.

Nem lennénk hűek az igazsághoz, ha nem említenénk meg, hogy a gazdag választék és tematikai sokszínűség ellenére azért van némi hiányérzetünk is. Elsősorban a *Téli kód* olvasásakor derül ki, hogy a most induló fiatal írók „szakmailag” még igen bizonytalanok, stílusuk egyenetlen, kiforratlan, kirobbanó tehetséget nem találunk közöttük. A másik észrevétel, hogy hiányzik a mai szovjet irodalomból az Ilf—Petrov-i, zsecsenkói szatíra. Talán nem akadnak szatíraírársra ihlető jelenségek?

S egy furcsaság: az ideai könyvhéten nem találkoztunk szovjet verseskötettel! Úgy látszik, továbbra is a gazdag, változatosabb tartalmú próza a mai szovjet irodalom meghatározója. Az ünnepi könyvheti kiadványok alapján ítélve — joggal.

Salgói D. Mihály

Jurij Bondarev

A part

A *Szovjet Irodalom* —, amely először közölte magyarul *A partot* is — tavaly augusztusi számában jelentette meg Alekszandr Gelman és Ignatyij Dvoreckij tanulságos, nagy hatású dialógusát *A cselekvő ember az életben és a színpadon* címmel. Az eszmecsere egy konkrét, viszonylag szűk — a munka- és munkásábrázolás — témakörben folyt ugyan, de —, vagy éppen ezért — alapvető társadalmi kérdéseket, általánosnak tetsző művészeti céveket is érintett. Ezt igazolandó idézünk egy passzust Dvoreckij helytálló érveci sorából: „... az ember tanulmányozása kapcsán nincs téma, amelynek prioritása volna.”

Nincs tehát elsőbbsége sem az üzemi, sem a termelési témának, s önmagában ugyancsak nem értéktéremtő a háborús tematika. Mivel magyarázhatnók akkor azt a közismert tény, hogy a Szovjetunióban a II. világháború „apropóján” immáron negyedik évtizede születik magas szintű irodalom? Azzal, hogy a háború Solohov, Szimonov, Tvardovszkij, vagy — az érettségi bankettől katonának verbuvált „B-betűsek” — Baklanov, Bikov, Bondarev és társaik számára nem egy csupán a megírható, megírandó témák sorából, hanem olyan „katartikus” élmény (persze következményeivel együtt), melyet nem tudnak megkerülni, bármit mondanának is az emberről, korunkról, a békéről. Hisz’ a látható nagy sebek már végképp beheggedtek is, a lélek mélyén gyógyíthatatlan fájdalmak is munkálnak. Meg aztán a pusztuláshoz viszonyítva még értelmesebb az építés, a halál közelsége emeli igazán rangjára az életet, a sok szenvedéssel összevetve különösen értékes bármely boldog pillanat. És —, mint Konsztantyin Szimonov fogalmazza egy helyütt: „... ezekben a könyvekben van valamiféle olyan emberi, pszichológiai, erkölcsi probléma, amely nemcsak a háborúra vonatkozik, de a háború idején könyvnyen, különös erővel mutatkozik meg. Az én számomra a háború történetén kívül, amelyet ugyancsak szándékomban áll elbeszélni, léteznek még olyan problémák is, mint az ember iránti bizalom, vagy bizalmatlanság, mint a bátorság és gyávaság, a barátság, vagy egyedüllét, a kijelentésekért vállalt felelősség, vagy a felelőtlenség, vagy a látszateredményekkel való kérdéses problémája. A háború alatt ezek a hibák különlegesen kegyetlen és véres fordulatokhoz vezethetnek. Az igazat kell megírni, bármilyen nehéz is. Ezek azok a problémák, amelyeket a háború anyagának alapján áttekintek.”

Ennek a felfogásnak ismereteink birtokában jogos általánosítása könnyen arra csábít, hogy egységes egésznek tekintsük a — nevezzük így — szovjet háborús irodalmat, holott ez nemcsak koronként, hanem egy-egy író életművén belül is sokat változott. Az idő múlása ugyanis természetesen módosította az emlékezés, az aktualizálás mikéntjét, a stratégiai célki-

tüzések az irodalomban is megújuló taktikát követelnek és eredményeznek. A kezdeti heroikus, pátosszal teli ábrázolásmódot (nagy-nagy egyszerűsítéssel szólva) felváltotta az illúziótlan, de az előbbinél mégis bensőségesebb, úgymond „lövész-árok-szemlélet” — melyet Baklanov úgy jellemez, hogy „...milliók sorsának eldölte gyakran egyetlen ember sorsával kezdődik” —, az utóbbi évtizedben, az egyre távolabbra magasodó horizontról viszont az elmélyültebb, szintézisteremtő látásmódra volt igény és lehetőség.

Jurij Bondarev is hosszú utat járt be — szó szerint is, és jelképesen is — amíg *A partig* eljutott. A volgai csata poklát síheder ütegparancsnokként élte túl, s fegyverropogásban edződött férfit. A háború után a Gorkij Irodalmi Főiskolán Pusztovszkijtól tanulta az írói mesterség elsajátítható fogásait. Több mint húsz esztendeje az irodalomból és az irodalomnak él. Magyarul is megjelent művei a legjelentősebbek eddigi pályaképében: *Az utolsó ágyúlövések* (1961.), az *Égő hó* (1972.), és most *A part* úgynevezett háborús regények (s ide sorolható a nálunk is jól ismert *Felszabadítás* című filmtrilógia forgatókönyve is, melyet társszerzőként alkotott), a *Csendet* (1963) és a *Kettent* (1966) a személyi kultusz „ihlette”. Külön elemzés tárgyát képezhetné, hogy az *Égő hóban* — melyet ugyancsak filmről is ismerünk —, hogyan ötvöződik e kettős irányultság, s problematika, ezúttal azonban elsősorban azt keressük, hogy *A part* miért szokatlan és feltűnően újszerű ebben a vonulatban.

A regény cselekménye térben és időben egyaránt megkettőződik. A Berlin elestét követő, már-már idillisztikus hangulatú napok váratlanul tragikus eseményei a főhős elementáris erejű emlékképeiben elevenednek meg újra. Egy különös találkozás indítja meg e folyamatot. Harminc év elmúltával találkozik ismét az egykori Nyikityin hadnagy — ma neves író —, Emmával (azaz Frau Herberttel), aki Hamburg város irodalmi klubja nevében kerekasztal-beszélgetésre invitálja a mit sem sejtő vendéget. Az asszony fokozatosan — a családi album fényképei nyomán — döbönt rá Nyikityint a felismerésre: Frau Herbert nem más, mint Emma, a königsdorfi német lány... Újra felidéződnek e hamvába halt féktelen szerelem szenvedélyei, fájdalmai. Teheti-e, tehette-e ezt egy orosz tiszt. Hisz' mégiscsak a halálos ellenséggel váltott lélekben frigyét. Ez a kétség gyötörte akkor, és gyöttri most is Nyikityint a nem remélt viszontlátás kínosan boldog perceiben. Képtelen volt felfogni, hogy „az a megismételhetlen érzés, amelyet az évek szakadéka oly' messzire sodort, és amelynek hátterében ott volt az érthetetlen, a felelmetes háború valósága és az ő mindent elsöpítő megkísértésük, amilyen csak az ember ifjúságában létezhet, az elveszített boldogság valóban olyan örömmel tölti el az asszonyt, és erősebb, ünnepibb, mámorosabb a szemében, mint a későbbi években átcélt események?” Szánalmat és büntudatot érzett. Hisz' az oly' gyűlölt és oly' sze-

retett ellenségéből mára ellenfél lett, ideológiai vitapartner, ha — talán tompább és szemérmességből elhallgatott — véleményét, politikai állásfoglalását környezetével — főleg Ditzmannal, a Nyikityin regényeit Hamburgban megjelentető kiadó főszerkesztőjével — mondatja is ki az író, mármint Bondarev.

A felelősségvállalás, a moralitás új kérdőjelei jelennek itt meg, s bármely előző művénel sokoldalúbb, árnyaltabb az orosz katonák jellemének, parancsnokok és beosztottak viszonyának ábrázolása is. Összegződik itt a háborút járt Bondarev élményvilága az azóta eltelt békeévek megannyi tapasztalatával. A mély rétegekben szántó érzelmi és értelmi konfliktusok igazsága, a remekbe komponált szerkezet és a nyelvezet — Szoboszlai Margit kitűnő fordításában magyarul is jól érzékelhető — szépsége magyarázzák azt a — magvas eszmecserékben is tetet öltő — rendkívüli érdeklődést, amely Bondarev regényét a Szovjetunióban kísérte. Kevésbé érteni viszont, hogy egyelőre miért nem — jó értelmű — „sikerkönyv” minálunk? (*Európa*, 1977.)

Cs. B.

Vaszilij Suksin

A harmadik kakasszóra

Vannak írók, akik neve már életükben fogalomná válik, a legendák jótékony és kicsit mitizáló szelleme lengi körül. Vaszilij Suksin ilyen író volt bár hírnevét főként mint rendező és színész (a „Vörös kányafá”-ban) szerezte, s a tragikusan korai — filmezés közbeni — halála állóképére merevítette ezt a képet.

De Suksinnak nincs szüksége kultuszra, alighanem maga is tiltakozna ellene. Suksin „egyszerűen” jó író. Az orosz és a szovjet prózairodalom nagy hagyományait folytatja: Gogolét, Csehovét, Gorkijét, s ez már önmagában is értékmérő. Nem véletlenül említettük éppen ezt a három nevet. Suksin műfaja ugyanis nem a Lev Tolsztoj-i nagyepika áradása, vagy Dosztojevskij miszticizmusa, noha — érezhetően — sokat tanult tőlük is. Ha Tolsztoj vagy Solohov regényeit egy hatalmas folyamhoz hasonlítjuk, amely —, mint ahogyan a történelem is — sorsokat, tömegeket hömpölyögtet, sodor magával: akkor Suksin az a sebes folyású hegyipatak, amelyben áttetszően, mégis éles kontúrokkal rajzolódik ki a szeretett tájak, emberek.

Érdekes fordulat figyelhető meg az orosz irodalomban. Mintha a XIX. század óriásai alapozták volna a nagyságot és a mélységet érzékeltették volna, a legutóbbi évtizedek viszont gazdagsággal és a sok-sok színnel lepik meg az olvasót. Nemcsak azzal, hogy az oroszul és az anyanyelvükön is író nemzetiségiek (csak néhány név: pl. Csingiz Ajtmatov, Nykolaj Sluckys, Jean Kross, Ajgar stb.) eddig nem ismert világot mutatnak be, hanem

azzal is, hogy az orosz irodalom maga is új tájakat „fedez fel”. Lermontov és Puskin idejében még a Kaukázus romantikája a meghódítandó, egzotikus vidék, századunk második felében érett, erőteljes hangon jelentkezik Szibéria (lásd: Nagibin, Saligin, de pl. Jevtusenko is!).

Csak hogy Suksinék tollán Szibéria egyáltalán nem egzotikus. Még „Az élet szerelme” című (a tajgán játszódó) történet sem! (A magyar tévéfeldolgozást Páger Antal alakítása tette emlékezetessé.) A tajga ugyanis csupán színtere, de nem témája az írásnak. Suksin takarékosan bányik a tájleírásokkal, mindig a jellemzés eszközeinek tekint. A tajga pl. a tágaság, a szabadság szimbóluma a szokott fegyencnek, de csak a szökés állapotában. Hisz' nem akar ottmaradni. Célja: a VÁROS, ami az öreg tajgalakó Nyiketicsnek maga az esztelen káosz, a rohanás, a bűnök melegágya. A tajga annak szabadság, aki élni tud benne, azonosulni tud minden rezdülésével. Ám ez a kontraszt: a város lehetőségei és a tajgai élet egyszerűsége feloldhatatlan, tragikus. Suksin érezhetően idegenkedik a várostól, alig van jó szava róla, nem is ábrázol rokonszenves figurát onnan. Van ebben a szemléletben némi avitt íz is, idegenkedés; de jogos aggodalom is a hedonizmusba (Energius népség) menekülő, sőt magától a bűnözéstől sem visszariadó emberért (Vörös kányafa). Ez utóbbinak a hőse fiatalon sodródik a városba és egy boltokat fosztogató bandába. Nem szívesen hagyta oda a faluját, az édesanyját, nem is érzi jól, nem is találja meg magát a városban. Nem tudatos bűnöző, noha többször is megjárja a börtönöket, nem is Raszkolnyikov, aki előre kiszámítottan cselekszik. Tragikus figura, akit nagy részvétellel, szeretettel, együttérzéssel ábrázol Suksin. A történet valóban balladaián szép. Jegort a szerelem, a munka és a faluban megtalált közösség formálja emberré. Befejeződhetne a történet idillel is: „boldogan élnek” Ljubovval. „míg meg nem hálnak”, de úgy hamis lenne. Jegor „nyugtalan-ságának, bűbánatának” ugyanis oka van, amit sokan nem értenek a környezetében. Ez a motívum visszatér a „Hiszekegy” című novellában is. Suksin csak sejteti, hogy a személyi kultusz idejében bicsaklottak ki ezek a sorsok, emberek, amikor az igazságtalanság, az okatlan kegyetlenség (szereplők is csak utálnak például a „kulákozásra”) elbizonytalanította őket. A „Hiszekegy” című novellában „direkten” is megfogalmazza Suksin, amiben ő hisz. Túl általános lenne csupán azt mondani, hogy az életben és az emberben, hisz' ezek az emberek semmit nem kapnak ingyen, vagy olcsón (akik úgy kapják, azokról lesújtó a véleménye. lásd például: az „Energius népség”; „Tiszteltetem Hókát”; „A murik és balhék szítói” című műveket). Suksin írásaiból az a mélyebb, megszenvedett hit sugároz, amely az említett klasszikusokéból is, s amely azt vallja, hogy a szenvedések meggyöttrik, de meg is tisztítják az embert, s egy idő után —, mint ahogyan a természetben is — ismét helyreáll az egyensúly. A „Vö-

rös kányafa" hősének a halála (amit azonnal meg is torol a sógora) mély megrendülést, katharizist vált ki a kisregény szereplőiben, és az olvasóban is. Ez a katharizis az, ami továbbsegíthet az életben.

De ez a kiküzdött harmónia — mint mondtuk — mindig a természeti környezetben, azaz a falun élő ember jutalma. Érdekes megfigyelni, hogy a lezárás, a novellák befejezése a legtöbbször természeti, például az időjárásra utaló kép. „A szél észrevehetően alábbhagyott, az ég kitisztult, sütött a nap, de azért hideg volt. Csupasz és hideg volt minden körös-körül. Igen, ez az — ősz, mitől lenne meleg?” — fejeződik be például az „Őszszel” című novella, amely arról szól, hogy a révész: Filipp Tyurin egy őszi napon át-

viszi a túlpartra hajdani szerelme koporsóját. Egész élete boldogtalan volt, mert annak idején nem vette feleségül a lányt, aki a templomban akart esküdni. Az elveihez következetes maradt, de soha és sehol nem találta a helyét többé, hiába vetette magát a munkába — a közéletibe is. Nehéz óráiban mindig Marjára gondolt, akiről tudta, hogy *van*. De most, hogy az asszony (aki más faluba ment férjhez) meghalt, nem maradt öregségére semmi vigasza. „Valahogy le kell élni, ami még hátravan... — Aztán készülődni neki is... — utána. Visszafordítani most már semmit se lehet” — gondolja Filipp, s ez után következik be a fentebb idézett természeti kép, amely a maga keresetlen egyszerűségével visszaül magára a történetre is.

Ez a megejtő egyszerűség jellemző minden Suksin-írássra. A történetek — látszólag — banálisak, maguk a figurák ama csehovi „elesett emberek”. Életük küzdelmes, kis örömeik vannak, vágyaik sem nagyralátóak. Csizmát vesznek például az asszonymak, ami kicsi annak (A csizma), de se baj! jó lesz a lányuknak. De maga a gesztus: az örömszerzése a hajdani szerelem tüzet gyújtja fel az asszonyban, s ezért már megérte. Harmónia és megbékéltető derű árad Suksin írásaiból, a mezők, a frissen szántott földek illata; üdítő, mint egy pohár tej, vagy forrásvíz —, s ez csak a nagy írók ajándéka. (Európa, 1977.)

Horpácsi Sándor

Madách Imre alkotói díj

A Nógrád megyei Tanács VB művelődésügyi osztálya a szocialista jellegű irodalmi, művészeti alkotómunka ösztönzése, a megye szellemi életének céltudatos gazdagítása érdekében Madách Imre alkotói díj elnyerésére pályázatot hirdet. Írók, képzőművészek, újságírók, pedagógusok, népművelők, politikai munkások kaphatnak lehetőséget színvonalasabb alkotómunkára, eddig elszórtan publikáló szerzők, alkotók, kutatók tervezhetik elmélyültebb munkát igénylő művek létrehozását.

Az alkotói díjat azok kaphatják meg a pályázók közül, akiknek a pályázatban benyújtott tervei a dolgozó nép életét bemutató alkotások létrehozására, a munkások, fia-

talok megváltozott életének tükrözésére koncentrálnak, illetve szorosan kapcsolódnak Nógrád megye aktuális művelődési feladataihoz, megyénk szocialista hagyományaihoz.

A pályázatban számot kell adni az anyaggyűjtés, az alkotás tervezésének előrehaladottságáról, dokumentálni kell, hogy héthónapos intenzív alkotótevékenységgel a mű elkészül, vagy minőségileg új állapotba, a megvalósuláshoz közelebb kerül.

Az alkotói díj személyenként 7000 forint, odaítéléséről a Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága dönt, s a díj átadására (minden év) január 20-án, Madách Imre születésének évfordulóján kerül sor.

A pályázatokat a Nógrád megyei Tanács VB művelődésügyi osztályára, 1977. november 1-ig lehet benyújtani.

Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálé

A Nógrád megyei Múzeumok Igazgatósága és a József Attila Megyei Művelődési Központ — az eddigi hagyományokat folytatva — 1977-től kétévenként új rendszerű zománc- és üvegművészeti kiállítást rendez. A bemutató célja, hogy dokumentálja a zománcnak és az üvegnek az emberi környezetben esztétikai és használati értéket közvetíteni tudó szerepét; szakmai, valamint közművelődési fórumot adjon az e két anyaggal dolgozó alkotóknak, illetve biztosítsa az ebben a körben született művészeti eredmények, új kezdeményezések, kísérletek publicitását.

A Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálé állandó védnökei: a Nógrád megyei Tanács VB; a Salgótarjáni városi Tanács VB; a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége és annak Észak-magyarországi területi Szervezete.

A Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálé programja három téma-, illetve feladatkörhöz kapcsolódik:

- a zománc és az üveg kapcsolata az építészettel,
- a zománc és az üveg a tárgyak világában,
- a zománc és az üveg művészeti hagyományai.

A három téma nem egyszerre, hanem egymást követve szerepel — egy-egy feladatkörhöz kapcsolódó munkák, visszatérőleg hatévenként szerepelnek. A felsorolás egyben a bemutatás sorrendjét is jelzi.

A Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálé tematikai rendjének programja:

1. A zománc és az üveg kapcsolata az építészettel.
2. A zománc és az üveg a tárgyak világában.
3. A zománc és az üveg művészeti hagyományai.

A Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálén minden alkotó részt vehet, akinek munkái megfelelnek az adott tematikai kiírás feltételeinek, s ha azokat a Biennálé szakmai zsürije elfogadja. A biennálé rendezői az előkészítő bizottság javaslata alapján külön is felkérhetnek alkotókat a kiállításon való részvételre. A meghívásra beküldött munkák zsürikötelesek.

A Salgótarjáni Zománc- és Üvegművészeti Biennálé 1977-ben a zománc és az üveg építészeti kapcsolatait dokumentáló programmal rendezi bemutatóját. A program szerint a tárlaton szerepelhetnek az úgynevezett murális munkák, esztétikai igénytel megoldott burkolat, konkrét épületszerkezeti elem stb. Megjelenhetnek már megvalósított, kivitelezett művek, illetve azokat dokumentáló makettek, rajzi és művészeti dokumentációk és anyagminták. Részt vehetnek új feladatokhoz kapcsolódó pályázati munkák: tervek és kísérletek alapján született mintadarabok (anyagmintákkal) stb.

A biennálé időpontja: 1977. december 3.—1978. január 15.

A biennálén szerepeltetendő alkotások beküldési határideje és helye: 1977. november 9., 10., 11. — szombat, csütörtök, péntek — 9—15 óráig. Budapesten: Kiállítási Intézmények (Műcsarnok) vagy Salgótarjánban: József Attila Megyei Művelődési Központ.

